

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Bc. Veronika Bajerová

**Nové politické strany po volbách do Poslanecké
sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2013:
Ano 2011 a Úsvit přímé demokracie**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Pavel Šaradín Ph.D.

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci 22. dubna 2015

Veronika Bajerová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Doc. Mgr. Pavlu Šaradínovi Ph.D. za vstřícný přístup, cenné rady a odborné vedení diplomové práce.

Obsah

Seznam zkratk.....	6
Úvod.....	7
1. Teorie politických stran.....	14
1. 1. Pojem a definice politických stran	14
1. 2. Funkce politických stran	16
1. 3. Teorie vzniku politických stran	18
1. 4. Nové politické strany.....	22
1. 5. Stranické systémy.....	25
2. Politický systém České republiky	29
2.1. Stranický systém.....	29
2.2. Volební systém.....	34
3. Volby do PS PČR v roce 2013	37
3.1. Politická situace.....	37
3. 2. Volební kampaň	40
3. 3. Výsledky voleb.....	43
4. Ano 2011	48
4. 1. Vznik	48
3. 2. Ideologie a programová východiska.....	49
4. 3. Předseda strany, členská základna a organizační struktura	52
4. 3. 1. Předseda strany.....	52
4. 3. 2. Členská základna	54
4. 3. 3. Organizační struktura	56
4. 4. Charakteristika voličské základny	59
4. 5. Působení ve vládě.....	65
5. Úsvit přímé demokracie	67
5. 1. Okolnosti vzniku	67
5. 2. Ideologie a programová východiska.....	68
5. 3. Předseda strany, členská základna a organizační struktura	70
5. 3. 1. Předseda strany.....	70
5. 3. 2. Členská základna a organizační struktura	72
5. 4. Charakteristika voličské základny	73
5. 5. Působení v opozici.....	79

5. 6. Srovnání voličských postojů tří skupin stran ve vybraných oblastech.....	81
6. Úspěch nových stran v dalších volbách.....	85
6. 1. Volby do Evropského parlamentu 2014.....	85
6. 2. Komunální volby a senátní volby 2014.....	87
Závěr.....	90
Prameny a literatura.....	101
Seznam obrázků	109
Seznam grafů.....	109
Seznam tabulek.....	110
Abstrakt	112
Abstract	113
Anotace.....	114

Seznam zkratek

ALDE	Aliance liberálů a demokratů pro Evropu
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
EP	Evropský parlament
EU	Evropská unie
KDU-ČSL	Křesťansko-demokratická unie Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
LIDEM	Liberální demokraté
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
NATO	Severoatlantická aliance
OF	Občanské fórum
OH	Občanské hnutí
ODS	Občanská demokratická strana
PSB	Penn, Schoen a Berland Associates
PS PČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
SPOZ	Strana práv občanů Zemanovci
SPR-RSČ	Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa
SZ	Strana zelených
TOP 09	Tradice, Odpovědnost, Prosperita 2009
ÚOOZ	Útvar pro odhalování organizovaného zločinu
US-DEU	Unie svobody – Demokratická unie
VV	Věci veřejné

Úvod

Tato diplomová práce se bude věnovat velice častému tématu výzkumů v politologii – politickým stranám. Ty jsou považovány za fundamentální součást politických systémů v demokracii. V České republice již delší dobu dochází k proměně klasického stranického systému, jak jej známe z devadesátých let minulého století. Někteří politologové dokonce hovoří o „*destrukci stranického systému*“, jehož počátek vidí ve sněmovních volbách z roku 2010 a potvrzení ve výsledku voleb 2013 (Lebeda 2014: 15).

Jaké faktory mohou vést k destrukci českého stranického systému? Jedním z možných vysvětlení je, že konsolidace stranického systému nebyla v ČR nikdy ukončena, přičemž dominance dvou hlavních stran – Občanské demokratické strany (ODS) a České strany sociálně demokratické (ČSSD) mezi lety 2002 – 2010 mohla být způsobena například nástupem metod politického marketingu. Svou roli jistě hraje také nedůvěra českých voličů vůči politickým stranám jako takovým a rostoucí nedůvěra k tradičním politickým stranám, která se projevuje zvýšenou volatilitou a tendencemi voličů podpořit ve volbách nové subjekty. Tato voličská nedůvěra jistě úzce souvisí s nízkou úrovní politické kultury v ČR. V rámci celoevropského kontextu pak nelze opomenout roli hospodářské krize, která začala v roce 2008.

V českém stranickém systému pozorujeme vznik nových politických subjektů, které v některých případech dokonce úspěšně pronikají až na parlamentní půdu. Tato práce se bude zabývat dvěma novými politickými stranami, které vstoupily do českého Parlamentu po sněmovních volbách na podzim 2013.

Jsou to Ano 2011 a Úsvit přímé demokracie. Seskupení Ano 2011 překvapilo svým nebyvale vysokým volebním výsledkem (18,6 %), díky kterému se strana stala druhou nejsilnější v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky (PS PČR) vůbec. Hnutí Úsvit přímé demokracie získal menší procento hlasů (6,9 %), což ale stačilo k překročení

volební klauzule a zisku 14 mandátů. Ano 2011 i Úsvit přímé demokracie jsou subjekty nové¹. Ačkoliv do voličského povědomí neměly čas pronikat příliš dlouhou dobu, dosáhly solidních volebních výsledků. Obě strany měly v čele silnou osobnost a docházelo tak k silné personalizaci. Jednou z hypotéz této diplomové práce je, že (H1) *za úspěchem obou uskupení stojí jejich výrazný lídr (předseda strany), který přitahuje pozornost médií a veřejnosti.*

Téma vzniku nových politických stran je poměrně aktuální. Nové subjekty nevznikají pouze v České republice, ale jedná se o celoevropský trend. Je velmi důležité pochopit, jaký je charakter těchto nově vzniklých uskupení.

Teorie klasických politických stran je v cizojazyčné odborné literatuře velice dobře zpracovaná (viz Giovanni Sartori, Seymour Martin Lippset, Stein Rokkan, Peter Mair, Richard Katz, Rein Taagepera, Angelo Panebianco, Paul Webb, Maurice Duverger, Klaus von Beyme a další) a i v českém prostředí najdeme celou řadu vynikajících odborníků na tuto problematiku (Maxmilián Strmiska, Miroslav Novák, Petr Fiala, Vít Hloušek, Lubomír Kopeček, Ladislav Cabada a další). Tématu nově vzniklých politických stran je přesto věnována menší pozornost a to zejména v teoretické rovině. Mezi nejvýznamnější autory, kteří přinášejí teoretické uchopení nových politických stran, patří Allan Sikk, Sean Hanley nebo Paul Lucardie. V českém politologickém výzkumu rovněž najdeme jen omezené množství poznatků. Ty se takřka výhradně věnují stranám mezery - viz L. Cabada.

Cílem předkládané práce je hlubší analýza nových politických stran v PS PČR. Důraz bude kladen na vznik a následný vývoj těchto subjektů, jejich charakteristiky, stanovы stran, programová východiska atd. Pozornost bude věnována společným i rozdílným znakům těchto stran. Opomenuta nezůstane ani otázka, co stojí za úspěchem těchto politických subjektů. V souvislosti s cílem práce bylo zvoleno několik výzkumných otázek:

---

¹ Politický subjekt Ano 2011 se již jednou účastnil senátních voleb v roce 2012, jeho kandidáti nebyli úspěšní.

Jaký je charakter těchto nových stran z hlediska jejich vzniku, typu, ideologie, členské a voličské základny? Co stálo za jejich volebním úspěchem? Byly strany úspěšné i v dalších volbách? Jak si vedly ve volbách druhého řádu?

Výraznou charakteristikou hnutí Úsvitu přímé demokracie je orientace na otázky zpřísnění imigrační politiky a podporu národního cítění a národní kultury. Z tohoto vychází druhá hypotéza této práce:

(H2) Hnutí Úsvit přímé demokracie můžeme označit za extrémně pravicovou stranu.

Tato hypotéza bude ověřována na základě typologie pravicově extrémních stran, kterou představil Pietro Ignazio. V rámci třetí hypotézy této diplomové práce budou zkoumány charakteristiky voličských základen obou zkoumaných stran tak, aby bylo možné identifikovat jejich pravděpodobné podporovatele. Předpokladem této práce je, že se voličské základny těchto dvou subjektů budou lišit.

(H3) Voličská základna obou zkoumaných subjektů se od sebe liší v charakteristikách, jako jsou pohlaví, věk, vzdělání nebo povolání.

Celá práce je založena na empiricko-analytickém metodologickém přístupu, prostřednictvím kterého budou přineseny odpovědi na výše zmíněné výzkumné otázky a hlavní hypotézy práce. Jedná se o případovou studii založenou na kvalitativní metodě. Dále jsou použity metody deskripce a analýzy. Časová osa výzkumu je primárně určena založením obou stran (Ano 2011 bylo založeno v květnu 2012 a Úsvit přímé demokracie v červnu 2013) a ukončena přibližně obdobím po senátních a komunálních volbách (únor 2015).

Předkládaná diplomová práce je členěna na dvě části – teoretickou a analytickou. První kapitola se obsáhle věnuje problematice teorií politických stran. Její součástí je analýza pojmu a definice politické strany, funkcí politických stran i vzniku politických stran. První kapitola se věnuje rovněž teoriím nových politických stran a stranickým systémům. Druhá teoretická kapitola se zabývá politickým systémem v České republice

s velkým akcentem na stranický a volební systém. Tímto je uzavřena teoretická část této práce.

V analytické části výzkumu, která je jádrem celé této studie, se práce nejprve věnuje volbám do PS PČR v roce 2013, po kterých oba politické subjekty získaly politické zastoupení na nejvyšší úrovni. Vyobrazena je nejen tehdejší politická situace v ČR, ale také to, jak probíhala volební kampaň a analyzovány jsou rovněž celkové volební výsledky. Další dvě kapitoly se věnují samostatně oběma politickým stranám. Jak u politické strany Ano 2011, tak i u Úsvitu přímé demokracie jsou analyzovány okolnosti vzniku stran, jejich ideologie a programová východiska, pozice předsedy strany, členské základny a organizační struktura. Vynechána není ani charakteristika voličské základny. U strany Ano 2011 je dále analyzováno její působení ve vládní koalici a u strany Úsvit přímé demokracie pak její působení v opozici. Součástí práce bude také část věnující se srovnání vybraných postojů (postoje k demokracii, sledování volební kampaně) u tří typů stran – parlamentních, nových (Ano 2011, Úsvit přímé demokracie) a ostatních (tedy těch, které ve volbách v roce 2013 kandidovaly, ale nebyly úspěšné). Dále se diplomová práce věnuje úspěchům či neúspěchům těchto stran v dalších volbách – jak ve volbách do Evropského parlamentu (2014), tak i v komunálních a senátních volbách (rovněž 2014).

V první kapitole této diplomové práce se pro mé účely teoretického ukotvení staly velice důležité studie jak českých, tak i zahraničních politických vědců. V době svého vydání byla za zásadní považována kniha P. Fialy a M. Strmisky s názvem *Teorie politických stran (2009)*, která podávala relativně komplexní výklad nejen o politických stranách z pohledu teoreticko-metodologického, ale věnovala se i typologii stranických soustav v soudobých demokraciích. Tato kniha však z dnešního pohledu nepřinesla nové poznatky, jedná se pouze o kompilaci prací zahraničních autorů. Tato studie vychází z kapitol věnujícím se definování politické strany a funkcím politických stran. Pro první kapitolu této práce byly stěžejní díla klasika světové politologie G. Sartoriho – *Srovnávací ústavní inženýrství a Strany a stranické systémy – schéma pro analýzu (2001)* Obě tato díla

prokazují autorovu hlubokou znalost politických stran a stranických systémů.

Pro teoretickou část této práce byla podnětná publikace M. Nováka *Systémy politických stran (1997)*, která reflektuje poznatky mnoha soudobých zahraničních politologů, jako je M. Duverger, J. Blondel, D. A. Dahl, S. M. Lipset, S. Rokkan nebo G. Sartori. Zajímavé postřehy nabídla další kniha tohoto autora s názvem *Úvod do studia politiky (2012)*, ačkoliv je politickým stranám věnována jen jedna kapitola.

Politickým stranám v Evropě se ve své velmi obsáhlé publikaci *Politické strany moderní Evropy (2005)* věnují Maxmilián Strmiska, Vít Hloušek, Lubomír Kopeček a Roman Chytilék. Tato publikace představuje politické strany jak v teoretické perspektivě, tak se i věnuje prakticky stranickým systémům ve většině zemí Evropy. Pro tuto práci byly využity jak poznatky z teorie, tak i z kapitoly, která se věnovala politickým stranám konkrétně v ČR. Užitečné poznatky mi přinesla rovněž publikace Tomáše Jarmara *Politické strany: kapitoly z teorie a praxe politických stran (2011)*, ve které autor dále rozvíjí teorii politických stran G. Sartoriho, S. M. Lippseta a S. Rokkana.

Měnicím se politickým stranám se věnuje kniha J. Kohoutka a kolektivu *Proměny politických stran ve střední Evropě (2011)*, která se mimo jiné zaměřuje na nacionalisticky orientované politické strany a nové politické strany v Evropě s ohledem na pravo-levou osu. V podkapitole o vzniku nových politických stran jsem čerpala převážně z těchto studií a článků: S. Hanley a A. Sika *The rise of liberal populism in central and eastern Europe? Using QCA to understand the emergence of Anti-establishment reform parties (2014)*. Nejzásadnější pro tuto práci pak byl text P. Lucardieho s názvem *Prophets, purifiers and prolocutors (towards a theory on the emergence of new parties) (2000)*, kde autor rozděluje nově vniklé politické strany do tří kategorií: proroci (tyto strany přinášejí nová témata), očišťovatelé (strany očišťují stará témata) a „hovořící“ (strany podporují marginalizované skupiny). Allan Sikk k této

typologii přidává navíc kategorii s názvem „projekt novosti“ – tyto strany slibují například očištění od korupce.

Zásadní poznatky o nových politických stranách jsem čerpala také z článku A. Sikka *How Unstable? Volatility and the Genuinely New Parties in Eastern Europe (2005)*, ve kterém se autor věnuje problematice měření stability stranických systémů ve východní Evropě a zaměřuje se na úspěšnost nových stran. V textu *Dynamika utváření nových politických stran v České republice v letech 1996-2010: hledání možných příčin politického zemětřesení (2011)* od S. Hanleyho je dále rozvíjena typologie nových stran dle A. Sikka. Pro podkapitolu o nových politických stranách byly rovněž důležité publikace L. Cabady, které se obsáhle věnují stranám mezery. Tou hlavní je kniha *Strany jednoho tématu ve střední Evropě (2013)*, kde se autor komplexně věnuje jak teorii, tak i výskytu stran jednoho tématu v České republice, Slovensku, Polsku, Maďarsku, Rakousku, Slovinsku a Litvě.

V druhé kapitole teoretické části se tato práce nejprve věnuje českému stranickému systému. Zde je využito zejména volebních výsledků, které jsou dostupné na webovém portálu Českého sociologického ústavu www.volby.cz. Dále jsem pracovala se článkem M. Nováka *Utváření stranického systému v českých zemích (1999)*, který se detailně věnuje vývoji českého stranického systému až do roku 1998 a stejně užitečný byl pro tuto práci také text K. Krause *Systém politických stran v České republice, demokracie a volby roku 1996 (1996)*.

V podkapitole věnující se volebnímu systému jsem vycházela zejména ze studie J. Šeda *Vývoj volebních systémů v postkomunistických zemích (2007)* a knihy T. Lebedy a M. Nováka *Volební a stranické systémy. ČR v mezinárodním srovnání (2009)*. Zejména druhá zmíněná publikace každému čtenáři předkládá ucelený a komplexní pohled na vývoj volebních a stranických systémů v ČR až do roku 2004.

Analytická část této studie se opírá zejména o primární zdroje a prameny. Jsou to zejména volební výsledky, oficiální internetové stránky obou zkoumaných subjektů, volební programy stran, jejich stanovy,

novinové články, výzkumy veřejného mínění atp. Naprosto nepostradatelnou součástí této diplomové práce jsou pak data z České volební studie 2013. Tento výzkum se konal po volbách do PS PČR v roce 2013 a zúčastnilo se jej 1653 respondentů. Česká volební studie 2013 se snaží přinést informace o charakteristikách voličů i nevoličů, jejich postojích i volebním chování. V této diplomové práci budou využity proměnné zaměřující se na socio-ekonomické charakteristiky voličů nových stran, jejich postoje k demokracii a otázkám související s volbami a volebním chováním. Tato data jsou využita také v části věnující se srovnání parlamentních, nových a ostatních stran.

1. Teorie politických stran

1. 1. Pojem a definice politických stran

Politické strany jsou nezbytnou podmínkou pro fungování všech moderních demokracií. Jejich vznik je spojen s rozvojem parlamentarismu a postupným rozšiřováním volebního práva. Za přímé předchůdce politických stran můžeme považovat Torye a Whigy v anglickém parlamentu v 17. století. (Jarmara 2011: 13) Samotnému termínu „strana“ předcházela termín „frakce“, který však měl negativní konotace a dokonce byly frakce označovány za něco, co je „odporné“. V 18. století byla politická strana vnímána, jako frakce, která „není štvavá“. (Sartori 2005: 17) Postupně se tak pojem politická strana oprostil od svých negativních konotací.

Z etymologického hlediska se autoři přiklánějí k dvěma základním interpretacím původu slova strana. Obě pocházejí z latiny. První skupina autorů tvrdí, že se pojem „strana“ odvozuje od latinského slova *pars* - ve významu díl, část nebo podíl (Fiala, Strmiska 2009: 15). Druhá skupina autorů, kam můžeme zařadit zejména Giovanniho Sartoriho, se přiklání spíše k názoru, že je pojem strana odvozen od latinského slova *partire* – ve významu rozdělovat nebo dělit (Sartori 2005: 18–19). Tyto dvě odlišné interpretace o původu pojmu „strana“ jsou v rozporu.

Termín politická strana je ve většině případů velmi dobře srozumitelný i pro laickou veřejnost. Problém nastává při vytváření konkrétní definice tohoto pojmu, který se odráží v sociálně-kulturní a historické odlišnosti jednotlivých zemí (Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík 2005: 10). Obecně můžeme říci, že politickými stranami nejsou pouze subjekty, které jsou takto právně zaregistrovány. Z tohoto vychází i tato diplomová práce – oba zkoumané politické subjekty (Ano 2011 i Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury) se označují jako hnutí. Politická hnutí jsou odborníky vnímána jako širší fenomén a vyznačují se menší mírou organizovanosti (Kubát 2004: 226). V praxi je však rozlišení politických

stran od politických hnutí sporné. Důvodem, proč politické formace využívají označení politické hnutí, může být jednak negativní konotace pojmu politická strana ve společnosti, nebo snaha zdůraznit širší společenský rozměr jejich působnosti. (Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík 2005: 12) V případě zkoumaných politických subjektů, se vzhledem k nedávné zkušenosti České republiky s komunistickým režimem, můžeme přiklonit spíše k prvnímu ze dvou zmíněných důvodů.

V politologii neexistuje jasná shoda v tom, jak politické strany definovat. Za dlouhou dobu výzkumu teorie politických stran tak vznikla celá řada definic. Někteří autoři na definování politických stran dokonce rezignovali. Thomas Lionel Hodgkin přišel s tezí, že politické strany jsou „*všechny politické organizace, které samy sebe pojímají jako strany, a které jsou takto i všeobecně přijímány*“ (Hodgkin 1961: 16). Tato práce však od definování pojmu politická strana nechce plně upustit.

Mezi historicky nejstarší a zároveň významné definice politických stran můžeme zařadit definici Edmunda Burka z roku 1770, jenž říká, že strana je „*organizovaná skupina lidí, kteří se sdružují ke společnému cíli v národním zájmu, dle určitého principu, na kterém se shodli*“ (Novák 1997: 21). Základním kritériem této definice, je ideologie nebo odlišnost názoru. Jiné definice vznikaly na základě dalších kritérií, jako je vztah politických stran k moci nebo sociální (třídní) zakotvení. (Jarmara 2011: 13–14) Zmíněná i další kritéria se odvíjí od základních rozdílů, na kterých se politické strany vymezují.

Velmi jasnou a dnes již klasickou definici představili Joseph La Palombara a Myron Weiner. Svou definici založili na čtyřech kritériích – trvalé organizaci (organizace, která přežije své současné vůdce), dobře řízené a zjevně trvalé místní organizaci, vůli celostátních a místních vůdců dosáhnout moci a vykonávat ji, ať už sami nebo s jinými a snaze vyhledávat lidovou podporu ve volbách. (Novák 1997: 22) Definice J. La Polombara a M. Weinera se snaží postihnout širší škálu charakteristik stran tak, aby došlo k jejich jasnějšímu vymezení.

Známým konceptem je i tzv. minimální definice G. Sartoriho, která říká, že politická strana je „*jakákoli politická skupina identifikovaná podle oficiálního názvu, která se představuje ve volbách a je schopná prostřednictvím voleb umístit kandidáty do veřejných úřadů*“ (Sartori 2005: 72). Problémem této definice je, že zde není vysvětleno například to, za jakým účelem politická strana vzniká, koho reprezentuje atp.

V tomto textu by neměly být opomenuty ani širší definice politických stran. Jednu z nich představil český politolog Miroslav Novák, který se snaží postihnout všechny aspekty politických stran. M. Novák definuje politickou stranu jako „*trvalou organizaci, uspořádanou od celostátní až k místní úrovni, která se ve jménu určitého ideologického programu (projektu) snaží sama nebo v rámci koalice dobýt a vykonávat moc, a za tím účelem vyhledává lidovou podporu*“ (Novák 1997: 23). Tato definice odpovídá moderním politickým stranám.

1. 2. Funkce politických stran

Abychom si mohli o politických stranách vytvořit komplexní obraz, potřebujeme znát také jejich funkce – tedy to, jaké mají politické strany smysl a účel. Nutné je zohlednit, zda jde o strany v demokratickém nebo totalitním systému. V totalitním systému mají strany pouze dvojí funkci – utváří skupinovou solidaritu a zajišťují „vedoucí úlohu“ (Novák 1997: 42) V demokratických systémech jsou funkce a role politických stran odlišené.

O definování funkcí politických stran v demokratických systémech se pokusil například český politolog Michal Klíma. První funkcí je „*sjednocování zájmů*“ v tom smyslu, že zejména větší strany jsou koalicemi zájmových skupin, a když chtějí strany získat přístup do vládních pozic, musí podporovat široce přijímané hodnoty a cíle. (Klíma 1998: 34) Politické strany tak sjednocují rozdělené zájmové skupiny a zmírňují konflikty mezi nimi.

Politické strany mají rovněž svou „*integrační úlohu*“. Tím jak strany působí v širším politickém kontextu, dávají zájmovým skupinám, které reprezentují, možnost účastnit se na formování a prosazování stranického programu. Zájmové skupiny jsou reprezentovány a získávají prostor pro politickou aktivitu. (Klíma 1998: 34) Integrace nejen zájmových, ale také dalších skupin obyvatel má pozitivní efekt také na rozvoj politické kultury.

Třetí funkcí politických stran je „*politická socializace*“. Lídři a členové politických stran vstupují do kontaktu s příznivci i veřejností a vzájemné styky mezi stranami a voliči učí členy stran i veřejnost pravidlům politické hry. Členové stran se učí nejen jak vystupovat na veřejnosti, ale i tvorbě kompromisů. (Klíma 1998: 34)

Neopominutelná je funkce „*mobilizace voličů*“, jejímž cílem je získat co největšího počtu hlasů ve volbách. Voliči tak mají možnost výběru mezi politickými autoritami. Pátou funkcí politických stran je „*organizace vlády*“ – vítězná strana či strany získávají možnost obsadit vládní místa, čímž si zajišťují přístup k politické moci a možnosti ovlivňovat rozhodovací procesy. (Klíma 1998: 34–35) Důležitou roli hrají také strany v opozici v případě, že jsou aktivní a vyjadřují se k prosazování vládní politiky.

V některých aspektech shodná a v jiných odlišná je typologizace funkcí politických stran, kterou ve své knize uvádí M. Novák. Přichází se čtyřmi základními funkcemi politických stran. Za prvé to je rekrutování, výběr a střídání řídicích pracovníků. Druhým úkolem politických stran je strukturování veřejného mínění a vytváření politických programů. Třetí je funkce politických stran integrovat sociální skupiny, sladovat a harmonizovat, seskupovat a agregovat rozmanité zájmy. Poslední, tedy čtvrtou funkcí, je kontrola, koordinace a stabilizace vládních orgánů. (Novák 1997: 42). V řadě bodů se tato typologie shoduje s již zmíněnými funkcemi.

Tyto dvě typologie pokrývají všechny nejdůležitější funkce, které politické strany v demokratické společnosti plní. Samozřejmě

je možné diskutovat o dalších, dílčích funkcích, které však nemají široký (celospolečenský) dopad a proto se jim tato práce nebude věnovat.

1. 3. Teorie vzniku politických stran

Teoriím vzniku politických stran se za celou dobu výzkumu věnovala již řada politologů. Dominantními se staly dvě klasické teorie vzniku politických stran. První z nich představuje institucionální přístup, jehož hlavním představitelem je význačný francouzský politolog Maurice Duverger. Důraz je v institucionálním přístupu kladen zejména na organizační strukturu stran. (Novák 1997: 24) Ta je spojována s rozvojem parlamentu a rozšiřováním volebního práva.

M. Duverger definuje podle způsobu vzniku dva typy politických stran, a to za první volební a parlamentní strany a za druhé mimovolební a mimoparlamentní strany. První typ stran je spojen se vznikem parlamentarismu. Tyto politické strany vznikaly na půdě parlamentů z klubů s podobnými zájmy. Parlamentní neboli volební strany jsou nejaktivnější právě v období voleb, kdy strana iniciuje spolupráci mezi volebními štáby jednotlivých členů strany. (Jarmara 2011: 39) Stranická struktura je pak vytvářena tzv. od shora dolů. Jako příklad může sloužit například Konzervativní strana ve Velké Británii.

Mimoparlamentní a mimovolební strany vznikají vně volebního a parlamentního rámce. V tomto případě vzešly nové strany často z předem existujících institucí, jako jsou odbory, průmyslové a obchodní instituce, banky, sdružení intelektuálů, církve atp. Strany vzniklé mimo parlament jsou centralizovanější, než strany vzniklé na půdě parlamentu. (Novák 1997: 25–29) Tyto strany vznikaly z masové podpory velkých skupin obyvatelstva.

Z této teorie pak M. Duverger vytvořil typologii, ve které rozlišuje strany kádrů a strany mas. Sám Duverger ve své interpretaci předesílá, že tato typologie není absolutní a upozorňuje, že se strany ve své „čistě“

podobě vyskytují pouze málokdy, spíše jsou kombinovány prvky obou typů stran. (Jarmara 2011: 41)

Hlavní rozdíl mezi stranami kádrů a stranami mas není v počtu členů, ale v jejich rozdílné struktuře. Pro strany masového typu má rekrutování členů zásadní význam (jak z hlediska politického, tak i finančního). Jedná se také o strany více centralizované, disciplinované a ideologické (Klíma 1998: 41). Naopak strany kádrů nevěnují tolik pozornosti masovému rekrutování členů, ale zajímají se především o tři druhy osobností – vlivné osobnosti (jménem nebo charismatem), specialisty na volební kampaň a mecenáše. (Novák 1997: 31) Trojice vlivných osobností stranám kádrů zajišťuje vše potřebné – lídra, volební kampaň i dostatek financí.

S podobnou typologií stran přišel také Sigmund Neumann, který rozlišuje mezi stranami „individuální reprezentace“ a stranami „sociální integrace“. Na typologii M. Duvergera navazovali také další autoři. Otto Kirchheimer přišel po druh světové válce s pojmem „strana pro všechny“ (v angličtině Catch-all Party). Reagoval tak na změnu politických podmínek ve dvacátém století. Strany Catch-all se vyznačují oslabováním konfliktů a otevřeností voličům. Typická je rovněž i jejich dezideologizace. Další reakcí na historický vývoj, kdy se politické strany stále více propojují se státem, který je financuje, byl nový pojem Richarda Katze a Petera Maira, kteří hovoří o tzv. kartelových stranách. (Novák 1997: 32–34) Autoři o nich hovoří od poloviny 90. let minulého století.

Druhá zásadní teorie o vzniku politických stran vychází z tzv. historicko-konfliktního přístupu, jehož hlavními představiteli jsou Martin S. Lipset a Stein Rokkan. Jeho hlavní teze je, že se politické strany rodí z hlubokého a dlouhotrvajícího konfliktu ve společnosti. Tyto historické konflikty autoři nazývají „cleavages“, v češtině se jako ekvivalent používají pojmy štěpení nebo konfliktní linie. Cleavages mají své kořeny v národní a průmyslové revoluci. Obě tyto revoluce pak spustily štěpení ve dvou dimenzích – teritoriální a funkční. První

dimenze značí územní uspořádání politické kontroly a druhá dimenze fungování systému v čase. (Novák 1997: 38–39) Pro vznik určité konfliktní linie ve společnosti je důležité, aby si daná skupina byla vědoma své kolektivní identity.

Stupeň segmentace každé společnosti se může lišit v závislosti na její sociální mobilitě, etnickém, náboženském a kulturním složení. M. S. Lipset a S. Rokkan definovali čtyři hlavní konfliktní linie: centrum – periferie, stát – církev, město – venkov a vlastníci – pracující, viz tabulka č. 1. (Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík 2005: 19–21) Oba autoři konstruovali tzv. cleaveges pro rozvinuté západní demokracie.

Tabulka č. 1 – Štěpné linie Lipset a Rokkan

	Teritoriální dimenze		Funkční dimenze
Národní revoluce	Centrum periferie	–	Církev – stát
Průmyslová revoluce	Město – venkov		Vlastníci - pracující

Zdroj: Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík 2005: 20–21

Hluboký rozpor mezi centrem a periférií má svůj původ v procesu budování národů a vytváření národních identit. Proti snahám o budování moderního národa se často zvedal odpor ze strany regionů, které měly z různých důvodů (etnických, historických, jazykových atp.) jinou identitu. Právě z tohoto odporu vznikla štěpná linie centrum – periferie. (Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík 2005: 20) Na této štěpné linii se pak utvářely zejména politické strany zastupující určité regiony se specifickým postavením ve společnosti.

Původ druhé štěpné linie církev – stát můžeme vidět v soupeření mezi katolicismem a protestantismem a ve snaze absolutistických států omezovat nezávislost církví. Tento konflikt byl dále umocněn sekularizací

v 19. a 20. století. (Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík 2005: 20)
V rámci tohoto štěpená vznikaly politické strany zastupující zájmy církví a věřících, jako jsou například křesťansko-demokratické strany.

Průmyslová revoluce pak byla příčinou dalšího napětí ve společnosti, které se projevilo ve vzniku konfliktní linie město – venkov. Tradiční venkov byl ohrožen velkou migrací do měst. Odtud se také odvíjí konflikt mezi venkovem a průmyslem. (Jarmara 2011: 26) Na tomto rozporu se utvářely zejména agrární strany, které obhajovaly zájmy zemědělců a venkova.

Svůj vliv průmyslová revoluce projevila také ve změně ekonomiky. Začalo vznikat soukromé kapitalistické podnikání. Velcí vlastníci se tak dostali do konfliktu se zaměstnanci (neboli pracujícími) a to zejména kvůli zápasu o sociální a politická práva průmyslového dělnictva (Jarmara 2011: 26). Zcela logicky pak právě na tomto konfliktu vznikají například sociálně-demokratické strany nebo komunistické strany.

Stejně jako v případě institucionálního přístupu M. Duvergera, tak i na historicko-konfliktní přístup navazovali další autoři. Jeho rozšíření přinesl například Klaus von Beyme, který hovoří dokonce o deseti konfliktních liniích, kolem kterých se vytvářely politické strany. Jsou to:

1. Liberalismus proti starému režimu
2. Konzervativci
3. Dělnické strany proti občanskému systému
4. Agrární strany proti průmyslovému systému
5. Regionální strany proti centralistickému systému
6. Křesťanské strany proti laickému systému
7. Komunistické strany proti „sociáldemokratismu“
8. Fašistické strany proti demokratickému systému
9. Protestní občanské strany proti byrokratickému systému sociálního státu
10. Ekologická hnutí proti společnosti růstu a spotřeby

Každý sociálně-politický systém ale nemusí obsahovat všech deset typů stran. (Fiala, Strmiska 1998: 59) Jejich výskyt je silně ovlivněn historickými a dalšími specifiky jednotlivých zemí.

Na S. M. Lipseta a S. Rokkana rovněž navázal Aron Lijphart, který formuloval sedm linií (či ideologických dimenzí), na kterých je možné pozorovat konfliktnost programů stran. Je to „*socioekonomická dimenze, náboženská dimenze, kulturně-etnická dimenze, městske-venkovská dimenze, dimenze podpory režimu, zahraničně-politická dimenze a postmaterialistická dimenze*“ (Fiala, Strmiska 1998: 98).

1. 4. Nové politické strany

Předcházející teorie o vzniku politických stran osvětlovaly vznik tzv. klasických politických stran. Političtí vědci se již dlouhou pokouší definovat kritéria, která musí politická strana splňovat, aby mohla být označena za novou. Mnoho autorů se shoduje na tom, že by se mělo jednat o stranu, která se pouští do volebního souboje poprvé (Hanley 2011: 117). Allan Sikk přišel s tzv. úzkou definicí, která říká, že nová strana „*není nástupcem žádné předcházející parlamentní strany, má úplně nové jméno a strukturu a jejím členem není žádná významná osobnost s politickou kariérou*“ (Sikk 2005: 399). Širší definice nových politických stran pak připouští možnost odštěpení od existujících parlamentních stran i to, že členy mohou být osobnosti s předcházející politickou kariérou.

Významnou teorií vzniku nových politických stran rozpracoval Paul Lacardie, který nové strany rozdělil do tří skupin – proroci (prophets), očišťovatelé (purifiers) a mluvčí (prolocutors). Strany prorockého typu přicházejí s novými tématy, které jim připadají důležité a zároveň jim není věnována patřičná pozornost (ze strany společnosti nebo existujících politických stran). Očišťovatelé se pak neodchylují od existující ideologie, ale snaží se o její očištění a konkretizaci. Mluvčí směřují svou rétoriku k podpoře marginalizovaných skupin obyvatelstva, které se však nemusí vyznačovat etnickými nebo národnostními znaky. (Lucardie 2000: 175–181)

Lacardieho koncepci doplnil A. Sikk o čtvrtý typ stran, kterým schází jakákoli konvenční ideologie či volba „klientely“ a jsou poháněny nic neříkajícím „projektem novosti“. Mezi typické prohlášení těchto stran patří, že očistí politický život země (zejména od korupce) a přitom zůstávají v politickém mainstreamu a nejsou antisystémové. A. Sikk následně převedl tyto čtyři druhy apelů do dvojrozměrné typologie (viz tabulka č. 2 – typologie nových politických stran). Oba zkoumané politické subjekty lze v rámci této typologie zařadit mezi strany „projektu novosti“, zejména pro jejich protikorupční postoje a vymezování se vůči stávajícím elitám.

Tabulka č. 2 – Typologie nových politických stran

	Míra překrývání s existujícími stranami	programu
Ideologická motivace	Silná	Slabá
Silná	Očišťovatelé	Proroci
Slabá	Projekt „novosti“	Mluvčí

Zdroj: Hanley 2011: 119

Další vlivná teorie se věnuje tzv. stranám mezery. V západních demokraciích můžeme již od 60. let minulého století pozorovat vznik nových politických stran. Vedle stran prosazujících zejména ekonomická témata, se postupně etablovaly strany mezery (*niche parties*). Tyto strany odmítly tradiční třídní zacílení politiky a vyvinuly odlišnou strategii založenou na politizaci vybraných témat anebo politik. Synonymem pro stranu mezery se stal také pojem strana jednoho tématu (*single-issue party*). V současné době jsou však strany jednoho tématu vnímány pouze jako jeden z typů stran mezery. Stranami mezery byly nejčastěji označovány strany komunistické, environmentální (zelené), extrémně pravicové strany

a také etnicko-nacionální. (Cabada 2014: 107–108) Za důvod vzniku stran mezery je považována postmodernizace společnosti.

V průběhu vývoje v posledních desetiletích došlo k rozvoji tohoto fenoménu, který vedl k diferenciaci do několika podtypů. Ty se od sebe liší svými strategiemi, programovými zásadami, charakterem členství a vedením strany. Mezi nejvýznamnější podtypy stran mezery patří:

1. Strany jednoho tématu – tj. „klasické“ strany mezery. Řadíme zde strany zelených, pravicově extrémistické strany a etnicko-nacionalistické strany. Tyto strany disponují „jedním“ tématem a mají stabilní členskou základnu.
2. Strany jednoho použití (single-use party) – mají podobnou strategii jako strany jednoho tématu, ale disponují mnohem slabší členskou základnou, orientují se na získání vládních postů a často jsou relevantní pouze krátkou dobu (jedno volební období).
3. Strany-firmy nebo franšizové strany (business-firm parties) – chápou voliče jako konzumenty produktu, orientují se na získání vládních postů a v čele je zpravidla lídr typu „politického podnikatele“, s nímž je strana výrazně ztotožněna. Tento typ stran prakticky postrádá členskou základnu.
4. Mediální strany – jsou založeny na vazbě strany a jejího lídra k síti médií, která slouží jako účinný nástroj politického marketingu
5. Strany protestu (také antipolitické strany) – vyrůstají z výrazné negace politiky a politického establishmentu, nemají politický program a namísto členů disponují spíše sympatizanty s nejasnou mírou a stabilitou loajality. Odmítají standardní mechanismy distribuce moci ve volebních a povolebních mechanismech.
6. Generační strany – specifický typ stran jednoho tématu, nejvýznamnějším příkladem jsou strany seniorů (Cabada 2013: 11–12)

Tyto podtypy je nutné chápat jako ideální modely. V politické realitě se můžeme setkat s jejich různými kombinacemi. Mezi „úspěšné“ strany jednoho tématu můžeme v České republice zařadit Stranu zelených, Sdružení pro samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko,

Komunistickou stranu Čech a Moravy a Republikánskou stranu Československa. Hlavním představitelem stran jednoho použití se v ČR stala politická strana Věci veřejné. Věci veřejné mohou být rovněž zařazeny mezi strany-firmy či franšizové strany. Mezi strany-firmy Ladislav Cabada zařadil také hnutí Ano 2011. Stejně dva politické subjekty lze zařadit i mezi mediální strany a strany protestu. Hnutí Úsvit přímé demokracie pak lze zařadit mezi populistické strany protestu. (Cabada 2014: 117–119) Až dle dalšího vývoje bude možné posoudit, zda se zkoumané nové politické strany nestanou také stranami na jedno použití.

1. 5. Stranické systémy

Politické strany hrají důležitou a nepostradatelnou roli v každém politickém systému. Proto je vhodné zabývat se také tím, jaké stranické systémy strany vytvářejí a jaké jsou vzájemné vztahy jednotlivých stran (v demokratických státech ve stranickém systému zpravidla působí více než jedna strana). V odborné literatuře se setkáváme s různými definičními přístupy vztahujícími se ke stranickým systémům. Mezi nejznámější a v analýzách také nepoužívanější patří teorie stranických systémů od M. Duvergera, J. Blondela, a G. Sartoriho. Proto jim bude věnována pozornost i v této práci.

Stranický systém můžeme definovat jako „*souhrn stran v interakci v daném politickém systému*“ nebo jako „*konstelaci utvořenou v rámci daného politického režimu souhrnem vzájemně závislých prvků, vyplývajících z počtu a velikosti existujících politických stran*“ (Novák 1997: 45).

Nejrozšířenější typologii stranických systémů rozvinul M. Duverger. Právě na jeho práci následně navázalo mnoho dalších vědců. Nejvýznamnějším faktorem je pro M. Duvergera počet stran v konkrétním stranickém systému. Na základě počtu politických stran pak rozlišuje tři typy stranických systémů – systém jedné strany (monopartijní), systém dvou

stran (bipartijní) a systém více stran (multipartijní). Stranické systémy s jednou stranou jsou pak typické pro nedemokratické režimy. (Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytílek 2005: 40) Politické strany zde neplní své klasické funkce a slouží pouze k prosazování jednoho světového názoru.

M. Duverger se ve svém výzkumu rovněž zaměřil na vztah mezi stranickým a volebním systémem. Své závěry pak formuloval v tzv. Duvergerových zákonech. Mezi jeho hlavní teze patří, že proporční volební systém podporuje existenci multistranického systému a naopak jednokolový většinový volební systém přispívá k vzniku systému dvou stran (bipartismu). Dvoukolový většinový volební systém pak dle M. Duvergera podporuje vznik systému více stran, v němž jsou ale politické strany pružné a závislé. (Novák 1997: 60) Tyto nemají univerzální platnost, neboť každý volební systém je ovlivňován řadou dalších proměnných.

Jean Blondel ve své typologii stranických systémů vychází z pěti základních proměnných: „*Počet stran, jejich poměrná velikost, jejich ideologické charakteristiky, sociální povaha jejich klientely a charakteristika jejich organizace a vedení*“ (Novák 1997: 45–46). Za stranický systém v pravém slova smyslu pak považuje systém, ve kterém si politické strany vzájemně konkurují a soupeří o podobné sociální skupiny. Specifický stranický systém odpovídá situaci, kdy mezi politickými stranami není vztah přímé konkurence, ale spíše stav koexistence, který nastává v případě, že politické strany reprezentují striktně oddělené sociální skupiny obyvatel. (Jarmara 2011: 105) Takové uspořádání politických stran bylo typické například pro Belgie nebo Nizozemí.

J. Blondel rozděluje soutěživé a nesoutěživé stranické systémy. V rámci soutěživých systémů pracuje s kategoriemi bipartismus, systém dvou a půl té strany, multipartismus s dominující stranou (dominantní je ta politická strana, která ve volbách získala 40 a více procent hlasů) a multipartismus bez dominující strany.

Právě J. Blondel jako první přišel s definicí systému dvou a půl té strany – v daném politickém systému působí tři relevantní strany, z nichž třetí je výrazně menší než dvě zbývající a plní funkci tzv. jazýčku

na vahách. (Dvořáková 2008: 50) Tato třetí nejmenší strana je většinou centristická a má větší význam, než by odpovídalo jejím volebním ziskům. Je tak akceptovatelná a zároveň nezbytná pro sestavení vlády s vítězem voleb. (Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytílek 2005: 40–41) Roli půl té strany hrála například Strana zelených v německém stranickém systému.

Dalším politologem věnujícím se stranickým systémům je G. Sartori. G. Sartori se vymezuje vůči kategorii jednostranických systémů. Vychází z úvah Maxe Webera a Sigmunda Neumanna, kteří tvrdili, že strana přestává být stranou bez přítomnosti prvku konkurence na otevřeném politickém trhu a když má postavení monopolu. Sartori říká, že podstatou stranického systému je interakce s dalšími stranami. Přítomnost pouze jedné politické strany v systému označuje jako „*party state system*“, protože interakce se neodehrává mezi více stranami, ale mezi stranou a státem. (Jarmara 2011: 106)

G. Sartori se jako první zabýval také relevancí stran v systému. Pro zjištění počtu stran je důležité vyřadit všechny ty, které nemají na fungování daného systému vliv. G. Sartori stanovil dvě kritéria relevance – koaliční (vládní) potenciál a vyděračský potenciál. (Sartori 2001: 45) Strany, které nesplňují alespoň jedno z těchto dvou kritérií, jsou irelevantní a neměly by se počítat.

Jak je vidět i ze Sartoriho vypořádání se s jednostranickými systémy, klade velký důraz na vztahy ve stranickém systému. Proto nerozděluje stranické systémy jen podle počtu stran, ale zohledňovány jsou i jiné faktory. G. Sartori vytvořil typologii ze dvou dimenzí – první dimenze určuje formát stranického systému a je představována počtem politických stran v systému. Druhá dimenze určuje typ systému a je měřena na základě polarizace stranického systému. (Sartori 2005: 130–131) Polarizace je vyjádřením ideologické vzdálenosti mezi politickými stranami v daném stranickém systému.

G. Sartori pracuje s dvěma podobami (tj. formáty) pluralistického systému – s omezeným a extrémním pluralismem. K oběma pak přidává konkrétní typ – tedy zda se jedná o umírněný nebo polarizovaný stranický

system. Formát označuje mechanismus fungování daného systému a typ pak označuje jeho vlastnosti. (Sartori 2005: 134) Pro rozlišování mezi omezeným a extrémním pluralismem G. Sartori používá kategorii „kritického počtu“. Za kritický je považován počet pěti až šesti stran ve stranickém systému. G. Sartori dále definoval také znaky, kterými se vyznačuje polarizovaný pluralismus. Jsou to: přítomnost antisystémových stran, dvoustranná opozice, středová pozice jedné nebo více stran, dvoupólový stranický systém, převládání odstředivých sklonů nad dostředivými, ideologizace, přítomnost nezodpovědné opozice a snaha nabízet voličům stále více než konkurence. Za nejproblematictější pak G. Sartori považuje převládání odstředivých tendencí, přítomnost nezodpovědné opozice a snahu nabízet voličům stále více, protože právě tyto faktory mohou způsobit omezenou životaschopnost celého systému. (Sartori 2005: 136–146)

V Sartoriho typologii stranických systémů rovněž najdeme dvoustranický systém, který je definován numerickým kritériem – jedná se tedy o soutěž dvou relevantních stran. I u bipartismu můžeme pozorovat polarizované a nepolarizované systémy. Umírněný bipartismus směřuje do středu a celý systém je tak dostředivý. Naopak polarizovaný bipartismus vede k odstředivým tendencím v systému. (Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytílek 2005: 44) Politické strany jsou v polarizovaném bipartismu značně ideologicky vzdáleny a jen těžko dosahují vzájemných kompromisů.

Opomenout nemůžeme ani Sartoriho systém s predominantní stranou. Tak G. Sartori definoval stranický systém, ve kterém nějaká politická strana zvítězí ve volbách alespoň třikrát po sobě a zároveň získá absolutní většinu poslaneckých mandátů. Nezbytnou podmínkou takového systému pak je svobodná politická soutěž. Dále G. Sartori pracuje s termínem dominantní strany. Dominantní strana nesplňuje podmínky predominantní strany, ale můžeme pozorovat její výrazný a dlouhodobý náskok před ostatními politickými stranami. Tato strana však nezískává absolutní většinu mandátů. (Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytílek 2005: 49) Je tak nucena vládnout menšinově nebo v koalici.

2. Politický systém České republiky

2.1. Stranický systém

Vývoj stranického systému byl v tehdejším Československu přerušen na 50 let z důvodu nacistické a později komunistické diktatury. O znovuzrození stranického systému tak můžeme hovořit až od tzv. sametové revoluce roku 1989. První svobodné parlamentní volby se konaly na jaře 1990. V těchto volbách se projevilo štěpení na úrovni stát – občanská společnost, kdy proti sobě stála široká demokratická antikomunistická aliance s názvem Občanské fórum (OF) a do té doby vládnoucí komunistická strana. (Novák 1999: 136) OF ve volbách zvítězilo a získalo 53 % voličských hlasů. Jasně tak zvítězila demokratická myšlenka. Do České národní rady byly zvoleny čtyři politické strany (OF, KSČ, HZSD-SMS a KDU-ČSL).

OF se brzy začalo vnitřně názorově štěpit. Již před prvními parlamentními volbami roku 1990 ho opustila Česká strana sociálně demokratická (ČSSD) a KDS. Hned po těchto volbách se odštěpila malá strana LDS. Důležitým mezníkem pro OF bylo zvolení Václava Klause předsedou. Uvnitř OF se institucionalizovalo mnoho různých proudů. Nakonec bylo v únoru 1991 OF rozděleno na dvě hlavní skupiny – Občanskou demokratickou stranu (ODS) a Občanské hnutí (OH). (Novák 1999: 138–139) Tímto krokem bylo OF rozpuštěno.

Druhé parlamentní volby se konaly v roce 1992 a s nimi se do popředí dostala štěpící linie pracující – vlastníci neboli socioekonomická štěpná linie, která se i v dalších volbách stala dominantní. Vyskytovala se také štěpící linie centrum – periferie, jejímž představitelem bylo moravistické hnutí a štěpící linie církev – stát, na které se vyprofilovala KDU-ČSL. (Novák 1999: 136) Na půdě parlamentu po volbách 1992 působilo devět politických subjektů (Krause 1996: 429). Dle Sartoriho terminologie můžeme tehdejší stranický systém označit za atomizovaný pluralismus.

O stabilizaci stranického systému můžeme hovořit po parlamentních volbách v roce 1996. V systému se vyprofilovaly dvě silné soupeřící strany – na pravici to byla ODS a na levici ČSSD. Ve volbách dále uspěly dvě menší středové strany – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL) a Občanská demokratická aliance (ODA) a dvě strany antisystémové – Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) a Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa (SPR-RSČ). Celkem se tak počet stran ustálil na šesti a byl potvrzen trend konsolidace stranického systému. Ten však byl narušen v roce 1997 řadou hospodářských a politických otřesů a rozštěpením ODS. (Cabada, Vodička 2007: 212–213) Česká republika v tomto období stále odpovídala polarizovanému a extrémnímu pluralismu.

Následovaly předčasné volby v roce 1998, které přinesly jasného vítěze – ČSSD, která získala 32,3 % hlasů. Na druhém místě se umístila ODS se ziskem 27,7 % hlasů. Byl tak potvrzen trend posilování dvou silných soupeřících stran z předcházejících voleb. (Kroupa 2010: 63) Na třetím místě se umístila KSČM, čtvrté místo obsadila KDU-ČSL a jako pátá strana se do poslanecké sněmovny dostala Unie svobody (US). Na parlamentní zastoupení už nedosáhla antisystémová strana SPR-RSČ. Počet stran tak klesnul na pět. Celý stranický systém se tak posunul směrem k umírněnému pluralismu.

I volby v roce 2002 potvrdily předcházející posilování dvou nejsilnějších stran. Volby opět vyhrála ČSSD a spolu s ODS získaly skoro padesát pět procent všech platných hlasů (54,7 %). Celkově ve volbách uspěly čtyři politické subjekty. KDU-ČSL a US-DEU se spojily v tzv. čtyřkoalici. Tuto trojici tak doplnila už jen KSČM. Ve volbách 2002 je pozorovatelný růst podpory právě pro KSČM. Tento jev je však vysvětlitelný nízkou volební účastí v korelaci s disciplinovaností voličů KSČM.

Ve volbách 2006 zvítězila tříprocentním náskokem ODS (35,4 %). Spolu s ČSSD celkově ovládly 67,7 % voličských hlasů. Na pravé straně politického spektra tak dominovala ODS a na levici ČSSD a KSČM.

Uprostřed v pozici potenciální pivotální strany byla KDU-ČSL. Novou stranou, které se podařilo dostat nad pěti procentní uzavírací klauzuli, a získat 6,3 % hlasů byla Strana zelených. Celkem tedy v poslanecké sněmovně po volbách 2006 působilo pět politických subjektů. Můžeme říci, že se český stranický systém pohyboval na pomezí polarizovaného a umírněného pluralismu. Do následujících voleb v roce 2010 bylo možné pozorovat prohlubující se polarizaci mezi relevantními aktéry ve stranickém systému. (Hanáček 2010: online) V těchto volbách byly vůbec poprvé v ČR použity metody politického marketingu.

Volby v roce 2010 přinesly velké změny. Těsným vítězem voleb se stala ČSSD. Je možné pozorovat pokles v bipolárním uspořádání – ČSSD a ODS dohromady získaly 42,3 % hlasů. Zastoupení v poslanecké sněmovně již nezískala KDU-ČSL ani SZ. Naopak se objevily dva úplně nové subjekty - Tradice odpovědnost a prosperita 09 (TOP 09) a Věci veřejné (VV). Obě tyto politické strany navíc překvapily svými vysokými zisky přes deset procent. Na pravicové části politického spektra můžeme vůbec poprvé pozorovat dualitu – kromě ODS nově i stranu TOP 09. Levicová část politického spektra se nezměnila a ve středu můžeme vidět stranu VV. K celkovému nárůstu počtu politických stran tak nedošlo.

Zatím poslední parlamentní volby, které se uskutečnily v roce 2013, přinesly další změny v českém stranickém systému. Volební zisk do té doby nejsilnější pravicové strany ODS se výrazně propadl na 7,7 % hlasů. ČSSD získala 20,4 % hlasů, což je o něco méně než v předešlých volbách, ale nejednalo se o nijak razantní sestup. Z dvou nových stran z voleb 2010 se do poslanecké sněmovny probojovala pouze TOP 09, která získala prvenství na pravici se ziskem 11,9 %. KSČM si udržela svůj průměr (získala 14,9 % hlasů). Nad pěti procentní uzavírací klauzuli se opět dostala také KDU-ČSL. Volby 2013 s sebou přinesly i nové politické subjekty, kterým se věnuje tato diplomová práce – Ano 2011 a Úsvit přímé demokracie T. Okamury. Ano 2011 získalo s 18,6 % hlasů celkově druhé místo, což je pro novou stranu velký úspěch. Úsvit přímé demokracie T. Okamury pak získal 6,9 % hlasů. Celkový počet politických stran

se tak zvednul z pěti na sedm, čímž se opět posouváme spíše k atomizovanému pluralismu.

Tabulka č. 3 – Počet politických stran zastoupených v PS PČR

Volby	1990	1992	1996	1998	2002	2006	2010	2013
Počet stran	9	9	6	5	4	5	5	7

Zdroj: Autorka na základě dat z Volby.cz

Dlouhodobě můžeme v ČR pozorovat slabost výkonné moci, která je způsobena fragmentovaným a ideologicky polarizovaným stranickým systémem. Také samotné politické strany mají problém s vnitřní nesourodostí a nedisciplinovaností. Velice časté jsou menšinové vlády nebo vlády vzniklé na základě minimální převahy (s výjimkou posledních dvou voleb). Tyto vlády jsou tak často neakceschopné a nestabilní – průměrná délka trvání českých vlád je asi 23 měsíců. (Kubát 2013: online)

Nyní budou ve zkratce analyzovány profily relevantních českých politických stran. Analýza se bude soustředit na KSČM, ČSSD, ODS, TOP 09 a KDU-ČSL.

KSČM je přímým nástupcem předválečné a následně komunistické KSČ. Vznikla v roce 1921 odtržením od sociální demokracie. KSČM pak jako taková vznikla v prosinci 1989. Jedná se o ortodoxní komunistickou stranu, ve které neproběhly žádné výraznější reformy. Od roku 1989 zůstává v opozici a na národní úrovni se dosud jedná o stranu bez koaličního potenciálu. Cílem strany je „*vybudování moderní socialistické společnosti*“. V oblasti zahraniční politiky KSČM odmítá členství ČR v Severoatlantické alianci (NATO)

a negativně se se staví také vůči Evropské unii (EU). (Hloušek 2005: 448) Mezi voliči má KSČM stabilní voličskou podporu a je jednou ze dvou stran dominujících na levici.

ČSSD má také dlouhé historické kořeny, které sahají až do 19. století. Je jednou z mála sociálnědemokratických stran v zemích střední a východní Evropy, jež není stranou postkomunistickou. Úspěch ČSSD je spojen s osobou Miloše Zemana, který stranu dovedl ve volbách 1996 k zisku 26 % hlasů. ČSSD je stranou levého středu a její program vychází z programových cílů západoevropských sociálnědemokratických stran. ČSSD podporovala vstup ČR do EU i organizace NATO. (Cabada, Vodička 2007: 225–227) Od voleb 1996 je ČSSD spolu s KSČM dominantní na levé části politického spektra.

ODS je jednou z nástupnických stran OF. Konstitovala se okolo svého tehdejšího předsedy Václava Klause. ODS je konzervativní pravicovou stranou, mezi jejíž programové cíle patří privatizace, důraz na soukromé vlastnictví a volný trh. Blízká je ODS také myšlenka levného a minimálního státu. Ve vztahu k EU zachovává ODS rezervovaný postoj a naopak silně podporuje členství ČR v NATO. (Hloušek 2005: 450) ODS až do voleb v roce 2013 jasně dominovala na pravici.

TOP 09 vznikla v roce 2009 a mezi jejími členy můžeme najít některé původní členy stran KDU-ČSL nebo ODS. Strana úzce spolupracuje s hnutím Starostů a nezávislých. Předsedou strany je Karel Schwarzenberg. TOP 09 je liberálně-konzervativní stranou vycházející z evropských tradic křesťansko-židovské kultury. Mezi hlavní body programu patří podpora demokracie, svobody, vzdělání, rozvoje zdravotnické péče atd. TOP 09 také podporuje členství ČR v EU a NATO. (Top09.cz 2015: online) Do PS PČR tato strana pronikla poprvé v roce 2010. Patří tak k těm nejmladším.

Přímým předchůdcem KDU-ČSL byla Československá strana lidová, která byla založena v roce 1919. Výraznou osobností strany v letech 1992-1998 byl Josef Lux. KDU-ČSL se hlásí ke křesťanským základům politiky, ale formálně se profiluje jako nekonfesionální. Specifickým rysem této strany je důraz na podporu komunitního a rodinného života. Naopak

se strana staví proti liberální drogové politice, interrupcím nebo svazkům osob stejného pohlaví. KDU-ČSL podporuje začlenění ČR do NATO i EU. (Hloušek 2005: 449, Cabada, Vodička 2007: 233) Dlouhou dobu hrála KDU-ČSL v českém stranickém systému roli pivotální strany.

2.2. Volební systém

Důležitým faktorem pro formování stranického systému je volba volebního systému. Volební systém dokáže ovlivňovat počet stran v parlamentu, proporcionalitu jejich reprezentace, míru vzájemné konkurence atd. Z konkrétního volebního systému také vychází volba volebních strategií jednotlivých stran i strategie voličského rozhodování. (Lebeda 2007: 15)

Volební systém v České republice patří k nejstabilnějším v postkomunistickém regionu střední a východní Evropy. Pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (PS PČR) je od roku 1989 používán listinný poměrný volební systém. Ve volbách 1990, 1992, 1996 a 1998 se volilo ve dvou skrutiniích. Prvním bylo osm volebních krajů a druhé skrutinium pak bylo na republikové úrovni. K přepočtu hlasů na mandáty byla používána Hagenbach-Bischoffova kvóta. (Šedo 2008: 34) Byla rovněž stanovena uzavírací pěti procentní uzavírací klauzule pro jednotlivé strany, pro dvoučlenné koalice platila sedmi procentní klauzule, pro tříčlenné koalice devíti procentní a pro více členné koalice pak jedenácti procentní uzavírací klauzule. Tento volební systém zajišťoval politickým stranám, které překročily uzavírací klauzuli poměrně velkou míru proporcionality. Fungoval systém vázaných kandidátních listin se čtyřmi preferenčními hlasy. Aby se kandidát na nevolené pozici měl šanci být zvolen, musel získat deset procent z celkového počtu hlasů, které byly odevzdány pro stranu. (Lebeda, Novák 2004: 232–233)

Volby do PS PČR v roce 2002 se již konaly podle nového volebního systému. První změnou bylo zavedení možnosti účastnit se voleb také v zahraničí. Změněna byla volební formule – nově byla přijata

D'Hondtův dělitel. Ačkoliv je D'Hondtův dělitel považován za volební formuli, která přináší vyšší zisky větším stranám, v ČR se tato změna výrazněji neprojevila. Třetí důležitou změnou bylo navýšení uzavíracích klauzulí pro koalice stran – nově musely dvoučlenné koalice dosáhnout deseti procent, tříčlenné patnácti procent a vícečlenné pak dvaceti procent hlasů. Hodnota uzavírací klauzule pro jednotlivé strany se nezměnila. Volební reformou bylo zrušeno druhé skrutínium a byl navýšen počet volebních obvodů z osmi na čtrnáct. Základní charakter kandidátních listin zůstal nezměněn – stále se jedná o vázané kandidátní listiny, ale počet preferenčních hlasů byl snižen na dva a procento hlasů, které musí kandidát pro „přeskočení“ na kandidátní listině získat bylo sníženo na sedm procent. Ani tyto změny však neměly ve volební realitě vliv na efektivitu preferenčního hlasování. (Lebeda, Novák 2004: 234–243) Základní charakteristiky, jako je počet poslaneckých mandátů (200), pasivní volební právo do Poslanecké sněmovny (21 let), aktivní volební právo (18 let) nebo délka funkčního období poslance (čtyři roky) zůstaly nezměněny.

Do horní komory, tedy Senátu se volí dvoukolovým většinovým volebním systémem s uzavřeným druhým kolem. Do druhého kola vstupují dva nejúspěšnější kandidáti z kola prvního. Pasivní volební právo je 40 let, aktivní 18 let. Volby do Senátu se konají v 81 jednomandátových volebních obvodech. Délka volebního období je šest let. Každé dva roky je obměňována jedna třetina Senátu.

Pro volby do Evropského parlamentu (EP) není ČR rozdělena do více volebních obvodů, ale je zde pouze jeden volební obvod na celorepublikové úrovni. Poslanci EP jsou voleni poměrným volebním systémem a funguje pěti procentní uzavírací klauzule. Hlasy jsou přepočítávány na mandáty pomocí D'Hondtova dělitele. Ve volbách v roce 2014 bylo voleno 21 europoslanců (tento počet není v čase stálý). Aktivní i pasivní volební právo je stejné jako u voleb do PS PČR. Jeden volič může udělit při hlasování dva preferenční hlasy. Volby do EP probíhají každých pět let.

V komunálních volbách funguje poměrný volební systém a každý volič má tolik hlasů, kolik se volí členů zastupitelstva. Volební lístek lze označit třemi různými způsoby – označit jednu volební stranu, vybrat kandidáty napříč stranami, nebo obě tyto metody zkombinovat. Pro přepočítání hlasů na mandáty je používán upravený D'Hondtův dělitel. Aktivní i pasivní volební právo je 18 let. Komunální volby se opakují každé čtyři roky.

3. Volby do PS PČR v roce 2013

3.1. Politická situace

Cestu k předčasným volbám v roce 2013 otevřel pád tehdejší Nečasovy vlády, která vznikla po parlamentních volbách v roce 2010. Koaliční vláda Petra Nečase byla jmenována v červenci 2010 a jednalo se o středopravou vládu, ve které byly zapojeny tři politické subjekty – ODS, TOP 09 a Věci veřejné². Důvěru PS PČR Nečasova vláda získala v srpnu 2010 za podpory 118 koaličních poslanců. (Kopecký 2010: online) Z historického pohledu se jednalo o první vládu ČR, která získala skutečně silný mandát a nebyla tak menšinovou nebo se neopírala o křehkou většinu.

I přes svou většinovou stabilitu čelila tato vláda dvěma pokusům o vyslovení nedůvěry. První z nich odstartovala kauza údajné korupce na Státním fondu životního prostředí a druhý pokus (duben 2011) vzešel kvůli nejasnému financování poslanců VV Vítem Bártou. Ani jeden z těchto pokusů nebyl úspěšný.

Na jaře roku 2012 se strana VV rozštěpila, stejně jako její poslanecký klub. Odchod z VV a založení nové politické strany oznámila Karolína Peake (tehdejší místopředsedkyně VV a místopředsedkyně vlády). K. Peake pak následovali také další členové VV, včetně tehdejších ministrů. Ve vládní koalici tak VV nahradila strana K. Peake LIDEM.

Ačkoliv vládní koalice pod vedením P. Nečase čelila řadě kauz a skandálů, osudnou se jí stala až mediální a politická kauza, pro kterou se vžilo označení „kauza Nagyová“. V červnu 2013 Útvar pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ) zasáhl proti několika politikům a úředníkům. Mezi nimi byla i Jana Nagyová, tehdejší vrchní

---

² V květnu 2012 byla strana VV ve vládě nahrazena subjektem LIDEM – liberální demokraté, který se vyčlenil právě z VV.

ředitelka Sekce kabinetu předsedy vlády ČR. Kauza vedla až k jeho demisi. Rovněž rezignoval na svou funkci předsedy ODS. (Kopecký 2013: online) Tato aféra neměla svým rozsahem v polistopadové historii ČR obdoby³ (Kupka, Mochťák 2014: 245).

V červenci 2013 byla jmenována úřednická vláda Jiřího Rusnoka. Prezident Miloš Zeman jmenoval premiéra a jeho vládu navzdory postojům všech parlamentních stran. V Poslanecké sněmovně navíc existovala většina (i když velice křehká), která byla připravena sestavit novou vládu⁴. Tento postup prezidenta vyvolal vlnu nevole. Odpůrci této úřednické vlády ji nazývali „prezidentský“ kabinet. (Brunclík 2014: 1) Tímto krokem a také tím, že nechal vládu J. Rusnoka vládnout bez důvěry⁵, se M. Zeman snažil posilovat svou pozici v českém politickém systému. Rusnokův kabinet zůstal u moci až do ledna 2014, kdy byl vystřídán novou koaliční vládou.

Dalším krokem bylo rozpuštění Poslanecké sněmovny. Mimořádnou schůzi k rozpuštění Poslanecké sněmovny svolal poslanecký klub TOP 09 a Starostů. K TOP 09 se postupně připojila také ČSSD, KSČM, VV i někteří nezařazení poslanci. ODS se rozhodla hlasování nezúčastnit s výjimkou předsedkyně sněmovny Miroslavy Němcové, která hlasovala proti tomuto návrhu. Návrh na rozpuštění Poslanecké sněmovny byl schválen – hlasovalo pro něj 140 poslanců. (PS PČR 2013: online) Rozhodnutí o rozpuštění Poslanecké sněmovny a vyhlášení voleb vydal prezident M. Zeman 28. srpna 2013. Termín předčasných voleb byl stanoven na 25. a 26. října 2013. Nad otázkou konání předčasných voleb panovala shoda také napříč veřejností. Pro rozpuštění Poslanecké sněmovny

---

³ V době psaní této diplomové práce (duben 2015) nebyla tato kauza vyřešena. Stále probíhala soudní jednání.

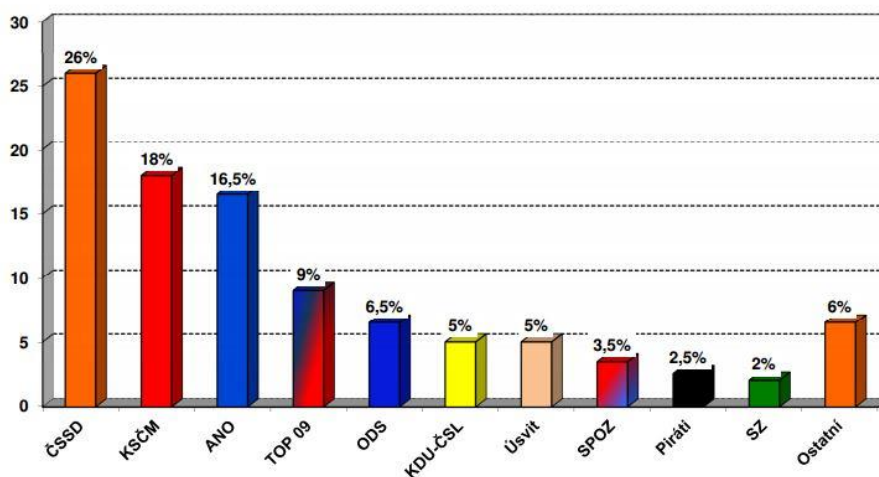
⁴ Tato většina se však později rozpadla, viz poznámka č. 5.

⁵ V srpnu 2013 se uskutečnilo hlasování o důvěře vládě Jiřího Rusnoka. Rusnokův kabinet podpořilo 93 poslanců a 100 poslanců se vyslovilo proti. Při tomto hlasování o důvěře se taktéž rozpadla případná těsná pravicová většina. (Česká televize 2013: online)

a vypsaní předčasných voleb se v září 2013 vyslovilo 77 % respondentů⁶ (CVVM: online).

Od srpna až do konání předčasných voleb bylo zveřejněno mnoho výzkumů veřejného mínění i výzkumů stranických preferencí, které se zaměřovaly na zjišťování potenciální podpory kandidujících stran. Poslední volební průzkumy mohly být zveřejněny čtyři dny před konáním samotných voleb – tedy 21. října 2013. Právě z tohoto dne pochází poslední výzkum stranických preferencí a volebního modelu⁷, který zveřejnilo Centrum výzkumu veřejného mínění (CVVM) Sociologického ústavu Akademie věd ČR. Za vítěze voleb byla označena ČSSD se ziskem 26 % hlasů, na druhém místě se umístila KSČM s 18 % hlasů a potenciální třetí místo obsadilo politické hnutí ANO 2011 se ziskem 16,5 % hlasů. Dle tohoto volebního modelu by se do PS PČR ve volbách dostalo sedm politických stran, jejichž zisky se pohybovaly nad uzavírací klauzulí 5 %. (CVVM 2013b: online)

Graf č. 1 – Volební model 21. října 2013

Zdroj: Centrum pro výzkum veřejného mínění

⁶ Z tohoto počtu se 46 % respondentů vyjádřilo, že rozhodně souhlasí a 31 % že spíše souhlasí.

⁷ V rámci výzkumu stranických preferencí jsou zahrnuti všichni občané ČR s volebním právem, tedy i ti, kteří k volbám nepůjdou, nebo ještě nejsou rozhodnutí. Volební model zobrazuje předpokládané výsledky voleb do Poslanecké sněmovny. Volební model vychází ze stranických preferencí, ale zahrnuti nejsou nevoliči a nerozhodnutí.

3. 2. Volební kampaň

Specifikem volební kampaně v roce 2013 byla krátká doba jejího trvání. Strany, ať už ty tradiční, nebo nové, měly na oslovení voličů pouze dva měsíce. V kampaních většiny kandidujících politických stran bylo možné pozorovat posun k další profesionalizaci kampaní a častějšímu využívání metod politického marketingu.

ODS se v předvolebním boji snažila zejména o napravení své reputace po řadě skandálů a znovuoživení své značky. Již z předvolebních průzkumů bylo zřejmé, že podpora ODS mezi voliči strmě klesá. Favorizovaná ČSSD se prezentovala jako strana, která zaručí fungující stát a bude garantem sociálních jistot. TOP 09 se opírala zejména o popularitu svého lídra Karla Schwarzenberga, který se dostal až do druhého kola prvních přímých prezidentských voleb. KSČM se snažila jako již tradičně soustředit na své voličské jádro. Do předvolební kampaně se rovněž aktivně zapojily i strany bez parlamentního zastoupení - například KDU-ČSL, SZ, Piráti nebo Strana práv občanů Zemanovci (SPOZ).

Nejvýraznějším hráčem v předvolební kampani bylo hnutí ANO 2011, které se z neznámého subjektu dokázalo vypracovat až k zisku druhého místa ve volbách. Hlavním cílem strategie předvolební kampaně ANO 2011 bylo etablování značky strany jako takové. ANO 2011 mělo výhodu oproti jiným stranám v tom, že na srpen 2013 byla naplánovaná seznamovací kampaň, která se vlivem dalšího vývoje transformovala v kampaň předvolební. Podobně na tom byla jen ČSSD. (Komínek, Kožušníková, Králíková, Králová, Šíma 2014: 20) Ostatní kandidující politické strany nebyly na tak brzké konání předčasných voleb připraveny.

Na kampani ANO 2011 pracovala celá řada českých i zahraničních expertů na volební kampaně. Strana předvolební kampaň vytvářela například s americkou agenturou Penn Schoen Berland Association (PSB), se kterou v minulosti spolupracovala například také ČSSD (2006, 2008). Z českých firem to pak byla Campaigns. Kampaň tohoto subjektu byla

výrazně postavena na roli lídra strany Andreje Babiše. Voliči i média tak stranu spojovali čistě s jeho osobností a například lídři krajských kandidátek byli upozaděni. Celá předvolební kampaň byla centralizovaná a řízena z Prahy (v této době ještě nefungovaly krajské organizace strany).

Při přípravě i při vedení kampaně byly využívány rozsáhlé výzkumy veřejného mínění, testování vizuálů i focus groups. Testování vizuálů se projevilo například při změně loga. Bylo upuštěno od vykřičníku a vybrány byly i jiné barvy. Obecně lze říci, že strana Ano 2011 vedla jednu z finančně nejnáročnějších kampaní – utratila za ni více než 100 milionů korun (E15.cz 2013: online).

Ve své kampani cílilo hnutí Ano 2011 na mladší i starší voliče a zejména pak na osoby nespokojené se stávající politickou garniturou. Nejvýraznějšími volebními hesly se staly slogany „*Nejsme jako politici, makáme.*“ a „*Aby tu chtěly žít i naše děti.*“. Velkou vlnu mediální pozornosti vyvolala reklama *Křídlo*, ve které se po boku A. Babiše objevil český hokejista Jaromír Jágr. Spot s J. Jágrem byl reklamou na Vodňanské kuře⁸. Reklama tedy oficiálně nebyla součástí volební kampaně. Hnutí Ano 2011 svou kampaň stavělo na podpoře veřejně známých osobností, jako je Radim Jančura, Ivana Chýlková, Josef Váňa nebo Veronika Žilková. Součástí volební kampaně byla kontaktní kampaň – lídr A. Babiš v řadě měst v ČR rozdával kolemjdoucím koblihy. (Komínek, Kožušníková, Králíková, Králová, Šíma 2014: 109–110) Kromě kontaktní kampaně byla vyzkoušena také door-to-door kampaň.

Úspěšně dokázalo hnutí Ano 2011 pracovat v oblasti sociálních sítí. Strana využívala zejména Facebook a Twitter⁹. V této online kampani se Ano 2011 snažilo oslovit co nejširší část potenciálních voličů. Během kampaně došlo k celkovému nárůstu počtu fanoušků stránek hnutí na sociální síti Facebook z 11 tisíc (srpen 2013) na 68 tisíc (říjen 2013).

---

⁸ Vodňanské kuře je značka spadající pod český zemědělský, potravinářský a chemický holding Agrofert, jehož vlastníkem je A. Babiš.

⁹ Hnutí Ano 2011 v době předvolební kampaně nemělo samostatný účet na Twitteru. Hnutí zde reprezentoval lídr A. Babiš.

V posledních třech týdnech před volbami se zvyšoval počet fanoušků o 2 tisíce denně. (Kolmaš 2013: online) Strana efektivně využila na sociálních sítích cílenou reklamu. Dobře pracovat se A. Babišovi dařilo také s Twitterem, kde pravidelně zveřejňoval aktuální tweety.

Stejně jako Ano 2011 tak i hnutí Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury postavilo svou kampaň zejména na svém lídrovi – Tomiu Okamurovi, jehož jméno se dostalo i do názvu hnutí. Menší politickou kampaň mělo toto hnutí v plánu již na jaře roku 2013. Ta úzce navazovala na přecházející kampaně – pro volby do Senátu a pro první přímou prezidentskou volbu (obojí v roce 2012). Obě tyto kampaně se soustředily právě na osobu T. Okamury.

Mezi problémy Úsvitu přímé demokracie patřily malé organizační zázemí a nedostatek lidských zdrojů i financí. Největší důraz byl kladen na nízkonákladové techniky – kontaktní kampaň za účasti T. Okamury (setkávání na volebních mítincích), komunikace skrze profily na sociálních sítích (zejména Facebooku), pořádání tiskových konferencí a účast v televizních debatách. Do kampaně nebyli zapojeni externí poradci ani firmy. Celá kampaň stála jen 17 milionů korun. Výraznějším výdajem byla distribuce osobního dopisu a letáku do domácností. (Šíma 2014: 146–150) Podobně jako Ano 2011 i toto hnutí postavilo svou kampaň na boji proti tehdejším držitelům politické moci a korupci.

Vzhledem k velmi nízkému počtu členů Úsvitu přímé demokracie bylo nutné doplnit kandidátní listiny. Nominováni byli zástupci Moravanů, nezávislých osobností a členové VV. Celá předvolební kampaň byla řízena centrálně z Prahy s jedinou výjimkou – v Plzeňském kraji vedl kandidátku bývalý předseda VV Vít Bárta, který měl větší autonomii. (Šíma 2014: 146)

Úsvit přímé demokracie vedl velice zdařilou kampaň zejména prostřednictvím sociálních sítí. Na Facebooku patřil lídr hnutí T. Okamura k těm nejaktivnějším, ať už vzhledem k počtu příspěvků, tak i aktivitě při komentování a diskuzi s příznivci. Strana měla také nejvyšší počet příspěvků na den. V době vrcholící kampaně mělo hnutí na 25 tisíc fanoušků svých stránek na Facebooku. (Kolmaš 2013: online) Hlavním

volebním heslem se stalo prohlášení „*Konec bordelu a korupce.*“. Vytvořen byl volební klip s názvem *První volební spot Hnutí Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury*, který však nebyl příliš sledovaný (k únoru 2015 jej vidělo 32 000 uživatelů youtube.com).

3. 3. Výsledky voleb

Favoritem předvolebních průzkumů byla ČSSD, která se skutečně stala vítězem voleb. Získala 20,5 % hlasů a 50 mandátů. Ačkoliv byl očekáván poměrně silný výsledek politického hnutí Ano 2011, tak skutečný výsledek - získání druhého místa a 18,7 % hlasů byl lepší, než bylo předpovíáno dle výsledků předvolebních průzkumů. Ano 2011 tak v PS PČR získalo 47 mandátů. Třetí v pořadí se umístila KSČM se ziskem 14,9 % hlasů a 33 mandáty. Strana TOP 09 získala necelých 12 % hlasů a skončila na čtvrtém místě s 26 mandáty. Nikoli neočekávatelnou, ale přesto velkou prohrou skončily volby pro ODS, která získala pouhých 7,7 % hlasů a 16 mandátů. Do PS PČR se dostaly ještě dva subjekty, s téměř totožným výsledkem – hnutí Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury se získáním 6,9 % hlasů a 14 mandátů a KDU-ČSL se získáním 6,8 % hlasů a rovněž 14 mandátů.

Tabulka č. 4 – Výsledky voleb do PS PČR 2013

Politická strana	Procentuální zisk hlasů	Počet získaných mandátů
ČSSD	20,5 %	50
ANO 2011	18,7 %	47
KSČM	14,9 %	33
TOP 09	12 %	26
ODS	7,7 %	16
ÚSVIT	6,9 %	14
KDU-ČSL	6,8 %	14

Zdroj: Autorka na základě dat ČSÚ

Předčasných voleb se v roce 2013 zúčastnilo 23 subjektů, z nichž 16 bylo neúspěšných. Mezi politické strany, kterým se nepodařilo překročit pěti procentní uzavírací klauzuli, ale dosáhly zisku více než jednoho procenta hlasů, patřily: SZ (3,2 %), Česká pirátská strana (2,7 %), Strana svobodných občanů (2,5 %) a SPOZ (1,5 %). Celkově získalo těchto 16 neúspěšných subjektů 12,5 % hlasů. Tato procenta svědčí o tom, že se někteří voliči rozhodli dát svůj hlas méně známým politickým stranám a subjektům a to i přes to, že bylo téměř jasné, že jejich hlas tzv. propadne. Oproti volbám v roce 2010 se počet propadlých hlasů mírně snížil. Od voleb v roce 1996 se však jedná o druhý nejvyšší počet propadlých hlasů ve volbách vůbec, viz tabulka č. 5. Tento údaj nám tak může ukazovat na trend voličů dávat tzv. protestní hlasy, které mají vyjádřit jejich nesouhlas s tradičními politickými stranami¹⁰.

Tabulka č. 5 – Propadlé hlasy

Volby	Procento propadlých hlasů	Počet kandidujících stran
2013	12,5 %	23
2010	14,4 %	26
2006	5,9 %	26
2002	12,4 %	28
1998	11,3 %	18
1996	11,2 %	20

Zdroj: Autorka na základě dat ČSÚ

¹⁰ Podobné procento propadlých hlasů přinesly také volby v roce 2002. V letech 1998 – 2002 v ČR vládla velká koalice ČSSD a ODS (tzv. opoziční smlouva), která ve veřejnosti vzbudila velkou vlnu nevole a řada politologů se přiklání k názoru, že právě opoziční smlouva s sebou přinesla velkou vlnu nedůvěry vůči vládním politickým stranám (viz Lukáš Linek: Zrazení snu (2010)).

Voleb do PS PČR v roce 2013 se zúčastnilo 59,5 % oprávněných voličů. Oproti přecházejícím volbám v roce 2010 účast poklesla o 3,1 %. Volební účast není v České republice vysoká a stabilně se drží okolo 60 %. Výjimkou byly volby v 90. letech minulého století, kdy se volební účast pohybovala nad 70 % oprávněných voličů, viz tabulka č. 6.

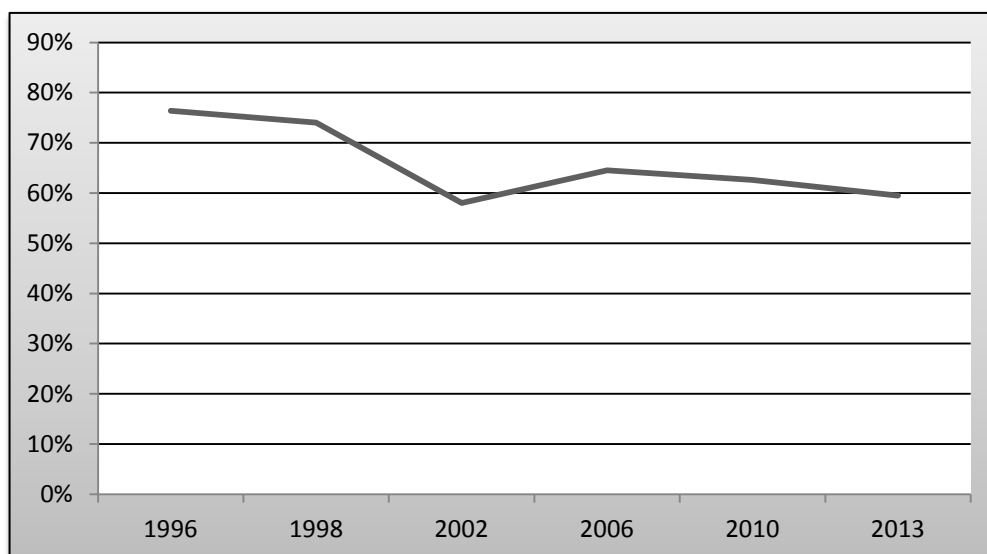
Na volební výsledky je možné nahlížet také skrze jednotlivé volební kraje. Zde lze vycházet z předpokladu, že ekonomicky silnější regiony budou podporovat pravicové strany a naopak v krajích s vysokou nezaměstnaností a nižší životní úrovní budou úspěšnější strany levicové. Tento předpoklad se ve volbách v roce 2013 potvrdil. Oba nové politické subjekty (Ano 2011 i Úsvit) měly nejnižší podporu ze všech volebních krajů v ČR v hlavním městě Praze, viz tabulka č. 7. Úsvit přímé demokracie měl nejvyšší podporu ve Zlínském kraji, ke kterému má blízko právě lídr hnutí T. Okamura (úspěšně zde kandidoval také do Senátu). Hnutí Ano 2011 bylo nejúspěšnější v Libereckém kraji.

Tabulka č. 6 – Volební účast

Volby	Volební účast
2013	59,5 %
2010	62,6 %
2006	64,5 %
2002	58 %
1998	74 %
1996	76,4 %

Zdroj: Autorka na základě dat ČSÚ

Graf č. 2 – Volební účast

Zdroj: Autorka na základě dat ČSÚ

Tabulka č. 7 – Volební podpora stran ve volebních krajích

Politická strana	Nejvyšší podpora	Nejnižší podpora
ČSSD	Moravskoslezský kraj	Hlavní město Praha
ANO 2011	Liberecký kraj	Hlavní město Praha
KSČM	Ústecký kraj	Hlavní město Praha
TOP 09	Hlavní město Praha	Olomoucký kraj
ODS	Hlavní město Praha	Moravskoslezský kraj
ÚSVIT	Zlínský kraj	Hlavní město Praha
KDU-ČSL	Zlínský kraj	Ústecký kraj

Zdroj: Autorka na základě dat ČSÚ

Volby 2013 přinesly další oslabení dvou hlavních politických stran ODS a ČSSD. Zároveň se do PS PČR dostaly i dva úplně nové politické subjekty a své zástupce v parlamentu znovu získala také KDU-ČSL. Pozorovatelné je mírné posílení KSČM. První zasedání nově zvolené Poslanecké sněmovny bylo prezidentem republiky M. Zemanem svoláno

na 25. listopadu 2013. Povolební vyjednávání poznamenal vnitřním boj v ČSSD. Jen pár hodin po vyhlášení volebních výsledků propuknul mocenský boj tzv. pučistů¹¹, kteří se vyhrazovali vůči předsedovi strany B. Sobotkovi. Mediálně známou se pak stala také jejich schůzka v Lánech s prezidentem M. Zemanem. B. Sobotka byl ve straně i veřejnosti vnímán jako slabý lídr, proto bylo překvapením, jak velké podpory se mu v této kauze od veřejnosti a některých členů strany dostalo¹². (Nováček 2013: online) B. Sobotka byl v listopadu 2013 pověřen M. Zemanem sestavením nové vlády. Předseda ČSSD jednal o jejím vytvoření s hnutím Ano 2011 a KDU-ČSL.

Nová koalice podepsala koaliční smlouvu dne 6. ledna 2014 a byla jmenována 29. ledna 2014. PS PČR vyjádřila důvěru vládě 18. února 2014. Vláda se ujala moci 95 dní od konání předčasných voleb a opírala se o parlamentní většinu 111 poslanců. (Kopecký 2014: online) Předsedou vlády se stal B. Sobotka (ČSSD), prvním místopředsedou vlády a ministrem financí A. Babiš (Ano 2011) a post místopředsedy vlády pro vědu výzkum a inovace získal Pavel Bělobrádek (KDU-ČSL). Vládu tvoří 17 členů, z toho počtu bylo osm zástupců ČSSD, šest zástupců za hnutí ANO 2011 a tři zástupci KDU-ČSL. V opozici zůstaly KSČM, ODS, TOP 09 a Úsvit přímé demokracie.

---

¹¹ Michal Hašek, Milan Chovanec, Zdeněk Škromach, Jeroným Tejc a Jiří Zimola.

¹² Na podporu předsedy ČSSD se konala například demonstrace u Pražského hradu.

4. Ano 2011

4. 1. Vznik

Oficiálně bylo hnutí Ano 2011 založeno v květnu 2012. Jeho počátky však můžeme nalézt již v občanském sdružení Akce nespokojených občanů (ANO), které bylo založeno v listopadu 2011. Toto sdružení vzniklo poté, co se A. Babiš objevil ve veřejných médiích, a promluvil o systémové korupci, která dle něj prorostla veřejnou správou. Jeho vystoupení vyvolalo ohlas a na jeho základě byla sepsána Výzva ANO¹³, která obsahovala základní myšlenky nově vznikajícího občanského sdružení. (Historie Ano 2015: online)

Toto občanské sdružení se následně transformovalo do politického hnutí, které se mělo účastnit již krajských voleb v roce 2012. Nakonec k tomu nedošlo, protože hnutí nebylo vzhledem k lidským zdrojům schopné sestavit krajské kandidátní listiny. Dalším krokem tedy bylo zahájení příprav na volby do PS PČR v roce 2014. Z tohoto důvodu byl vytvořen realizační tým a byl upraven název strany. Vedení politického hnutí rovněž najmulo externí specialisty, kteří začali s přípravou tzv. představovací kampaně, jejímž cílem bylo představení nové politické strany včetně jejich tváří. (Komínek, Kožušnicková, Králíková, Králová, Šíma 2014: 109) Tato představovací kampaň byla zahájena, ale místo její druhé fáze byla v důsledku vyhlášení předčasných voleb zpuštěna klasická předvolební kampaň do PS PČR.

Ano 2011 již od svých počátků staví zejména na veřejně známé osobnosti A. Babiše, který je úspěšným podnikatelem. A. Babiš se stal předsedou a tváří tohoto hnutí – do čela strany byl zvolen na ustavujícím

---

¹³ Výzva Ano byla vydána v listopadu 2011 A. Babišem. V textu výzvy její autor kritizuje polistopadový politický vývoj ČR a připomíná odkaz první republiky, kdy bylo ČSR jednou z průmyslově nejrozvinutějších zemí světa. V závěru vyzývá, aby se lidé připojili k jeho iniciativě a předložili vlastní návrhy řešení. Již zde se objevuje heslo „*Lepší budoucnost pro sebe a svoje děti.*“ (Výzva Ano 2011: online)

sněmu, který se konal v srpnu 2012. V této době mělo politické hnutí Ano 2011 okolo 80 členů. Při příležitosti ustanovujícího sněmu bylo také představeno sedm kandidátů do nadcházejících senátních voleb. (Válková 2012: online) V senátních volbách v roce 2012 ani jeden kandidát tohoto politického hnutí neuspěl. Od svých počátků se Ano 2011 snažilo spolupracovat s výraznými a známými osobnostmi, jako je například herec Martin Stropnický nebo novinář Martin Komárek.

3. 2. Ideologie a programová východiska

Politické hnutí Ano 2011 se oficiálně nepřihlásilo k žádné politické ideologii a odmítalo také zařazení na pravolevé škále. Jak již bylo zmíněno v kapitole o volební kampani, hnutí se snažilo stavět na výrazných a úspěšných osobnostech v čele s A. Babišem. To odpovídá také budování celého hnutí, které A. Babiš zformoval tzv. od shora dolů. Tato anti-ideologická politika byla viditelná také v prohlášeních A. Babiše, například v rozhovoru pro Hospodářské noviny v roce 2012 uvedl: „*Nevím ještě přesně, kde budeme stát, ale vím, jak by měl fungovat tento stát.*“ (Křeč 2012: online) Proslulý se stal také další výrok předsedy strany, a to, že „*stát se musí řídit jako firma*“ (Němec 2012: online) Tento koncept začal být označován spojeními jako manažerská politika, podnikatelský populismus nebo podnikatelský stát.

Ano 2011 se ve svém volebním programu, stejně jako jiná hnutí protestního typu, vymezovalo zejména vůči stávajícímu establishmentu. V celé české společnosti bylo viditelné znechucení a odklon od tradičních politických stran. Hnutí Ano 2011 využilo „*Příběh o rozkradené zemi a čtvrtstoletí budovaném korupčním systému*“ (Robejšek 2014: online). Tak získalo řadu protestních voličů i odpadlých voličů od tradičních parlamentních stran.

Odmítnutí zařazení na pravolevé škále může být považováno za jistý kalkul. Pokud by hnutí deklarovalo levicovou nebo pravicovou orientaci, mohlo by se před volbami připravit o některé segmenty voličů. Ideologická

nečitelnost v prvních volbách do PS PČR hnutí Ano 2011 pomohla, ale jestliže má tento politický subjekt fungovat jako standardní politická strana, bude nezbytné její ideologické a hlubší programové vymezení.¹⁴¹⁵

Svůj volební program hnutí Ano 2011 zveřejnilo jen několik týdnů před volbami. Jednotlivé body programu byly také pozměňovány během průběhu kampaně. A. Babiš tyto změny vysvětloval tím, že se nejedná o změny v programu, ale o jeho vylepšování. (Pokorný 2013: online) Opakovaně hnutí měnilo svůj postoj například ke zdravotnickým poplatkům.

Hnutí Ano 2011 na svém oficiálním webu zveřejnilo tři základní programové dokumenty. Jsou to Priority, Programová východiska a Zkrácený program. Ačkoliv se tyto dokumenty od sebe navzájem liší svou délkou, všechny obsahují v podstatě stejné sdělení. Tato analýza se proto zaměří pouze na jeden ze tří zmíněných dokumentů, a to na Programová východiska.

Programová východiska hnutí Ano 2011 se skládají z 12 bodů. První bod nese název „ANO dobré značce“. Hnutí zde odkazuje na tradici první republiky jako jedné z hospodářsky nejvyspělejších zemí světa. Tento bod obsahuje také kritiku současného establishmentu (korupce, zadlužení ČR, odcizení politiků). V závěru je konstatováno, že hnutí chce: *„Aby se náš svět nedělil na bohaté a chudé, na ty, kteří mohou cokoliv, a ty druhé, kteří mohou být jedině odírání, klamáni, vysmívání a ožebračování.“*

Druhý bod s názvem „ANO politice pro občany“ říká, že politika by se měla přesunout zpět z rukou elit k občanům a měla by tak sloužit jejich zájmům, protože v současné době slouží politika zájmům vlivných mocenských skupin – např. *„Mnohým politikům jsou občané zcela ukradení.“*

---

¹⁴ Na konci února 2015 se konal celostátní sjezd hnutí Ano 2011. Ve svém úvodním projevu zde A. Babiš opět vyslovil známé teze, že nejsou klasickou politickou stranou, a že důležité pro ně jsou kandidáti, kteří jsou úspěšní a schopní (čímž jsou kvalifikováni pro angažmá v politice). (Česká televize 2015: online)

¹⁵ A. Babiš se například v říjnu 2014 vyjádřil, že Ano je pravicová strana se sociálním cítěním (Kálal 2014: online).

(...) Politici nerozhodují tak, aby se všichni lidé měli lépe, rozhodují podle vlastních mocenských choutek, rozhodují podle zájmů vlivových skupin, které je dotlačily do funkcí a na přední místa kandidátních listin.“. Druhý bod v podstatě navazuje na bod první a pokračuje zde kritika tehdejších vládnoucích stran.

Třetí bod Programových východisek „ANO prosperitě“ kritizuje nezaměstnanost a následné napětí ve společnosti. Jak řešení tohoto problému nabízí zvýšení úrovně vzdělání a vědy, rozvoj regionů a státem řízené nastartování ekonomiky. *„ANO systému, který zajistí solidaritu bohatých s chudými a mezi generacemi navzájem.“* Pojem solidarita se v programových dokumentech hnutí Ano 2011 objevuje poměrně často.

„ANO právu a spravedlnosti“ je bodem číslo čtyři. Hnutí se zde opět vymezuje vůči minulosti (90. létům minulého století), kdy *„u nás ekonomika předběhla právo.“* Jako řešení této situace hnutí Ano 2011 navrhuje přijetí protikorupčních zákonů, transparentní veřejné zakázky, transparentní financování politických stran, přijetí zákona o státní službě a dokonce také novelu ústavy, *„která opět vyváží rozkolísanou úlohu moci zákonodárné, výkonné a soudní.“*

Pátý bod „ANO funkčnímu státu“ říká, že *„Povinností státu je poskytovat každému občanovi srozumitelný a stabilní rámec pro život, tedy pro vzdělání, práci, podnikání, vědu i důstojné stáří.“* V tomto bodu se hnutí znovu vymezuje vůči korupci a to v rámci veřejné správy.

Následující body šest a sedm se věnují otevřenosti v podnikání a jsou velice obecné. V osmém bodu Programových východisek se hnutí věnuje občanské společnosti, kultuře a sportu. Zde potvrzují, že podporují *„Otevřený stát s prvky přímé demokracie.“* V bodu devět – „ANO zdraví lidem a důstojnosti potřebným“ vyslovuje podporu *„Sociálnímu systému podporujícímu rodiny s dětmi a jedince, kteří se o sebe nemohou postarat sami“*.

Desátý bod se zaměřuje na české potraviny a zelenou krajinu. V 11 bodě programu pak Ano 2011 apeluje na vytvoření *„svěbytné, sebevědomé*

a předvídatelné zahraniční politiky“. Rovněž je podporováno zapojení ČR do mezinárodních struktur (EU, NATO, OSN). Poslední, 12 bod nese název „ANO lepší budoucnosti našich dětí“ a jedná se pouze o krátkou sumarizaci předcházejících bodů.

Programová východiska stejně jako další programové dokumentu hnutí Ano 2011 jsou velice obecného charakteru a rovněž nabízejí pouze obecná řešení. Ve srovnání s jinými úspěšnými politickými stranami (např. ČSSD, ODS, KDU-ČSL) je program hnutí Ano 2011 krátký a málo propracovaný. Jeho obsahem je z velké části kritika stávajícího establishmentu, na kterou navazují heslovitá, jednoduchá a populistická¹⁶ řešení. Ačkoliv se hnutí Ano 2011 oficiálně nepřihlásilo k žádné ideologii¹⁷, řada jejich řešení má spíše levicový akcent.

4. 3. Předseda strany, členská základna a organizační struktura

4. 3. 1. Předseda strany

Předsedou strany Ano 2011 se stal její zakladatel A. Babiš. A. Babiš je slovenský podnikatel s českým občanstvím. Již před vstupem do politiky byl veřejně známou osobností. Podle časopisu Týden je druhým nejbohatším Čechem (Týden.cz 2014: online) a časopis Forbes odhadl jeho majetek v roce 2014 na 2,4 miliardy dolarů (Forbes 2015: online). A. Babiš je majitelem agrochemického holdingu Agrofert. V současnosti se jedná o největší český zemědělský, potravinářský a chemický holding. Společnost patří k největším v České republice.

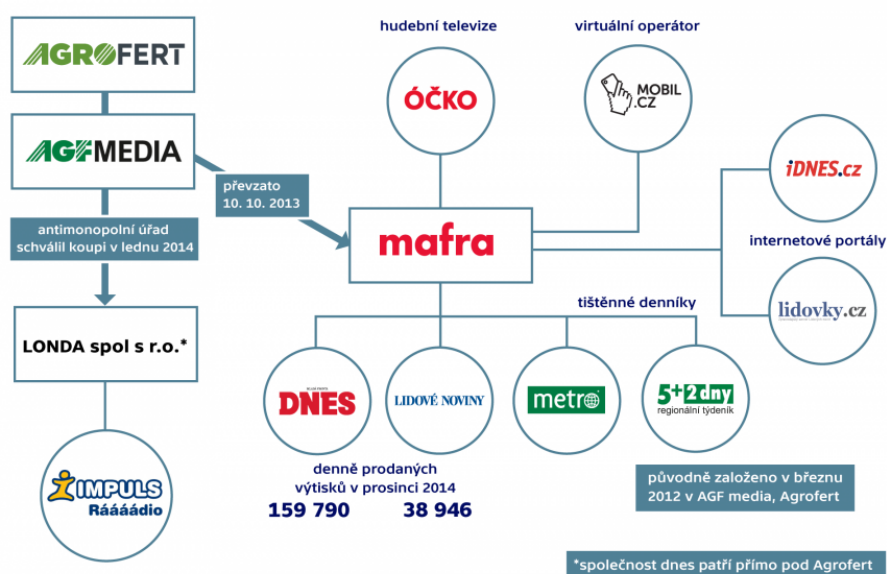
¹⁶ Populismus jako styl politiky, který usiluje o získání široké základny voličů. Političtí aktéři proti sobě staví lid a elity. V programu hnutí Ano 2011 je obsaženo vymezování se vůči stávajícím elitám a rovněž staví zejména na tzv. protikorupčních opatřeních, které jsou mezi voliči velmi populární.

¹⁷ Lídr hnutí A. Babiš se v médiích vyjádřil, že se přiklání spíše k pravicovému směřování tohoto hnutí. Tyto výroky mohou být kalkulem pro získání voličů odpadlých od pravicových stran (zejména ODS).

A. Babiš byl před rokem 1989 členem Komunistické strany Československa (KSČ). Dle dokumentů slovenského Ústavu paměti národa měl být od listopadu 1980 evidován také jako tajný spolupracovník Státní bezpečnosti (StB). Toto obvinění se nakonec neprokázalo a bratislavský okresní soud v červnu 2014 rozhodl, že A. Babiš byl jako spolupracovník StB evidován neprávem. (Vaca 2014: online)

Dominantní postavení nemá A. Babiš v České republice pouze v již zmíněných odvětvích, ale také v médiích, které získal po nákupu mediální skupiny Mafra v roce 2013. Mafra vydává nejčtenější český zpravodajský deník MF Dnes a Lidové noviny. Denní čtenost se v roce 2014 u MF Dnes pohybovala okolo 696 tisíc čtenářů a u Lidových novin okolo 196 tisíc čtenářů. A. Babiš prohlásil, že Mafru koupil proto, aby o něm „nepsali lži“. Kromě tištěných deníků A. Babiš ovládl také zpravodajské internetové portály iDNES.cz a lidovky.cz. Časopis Forbes, který pravidelně zveřejňuje seznam nejvlivnějších osoby v médiích, označil v roce 2014 i 2015 za nejvlivnější osobu českých médií právě A. Babiše. (Česká televize 2015b: online) O rok později A. Babiš zakoupil také nejposlouchanější rozhlasovou stanicí Impuls.

Obrázek č. 1 – Média vlastněná A. Babišem

Zdroj: Česká televize 2015b: online

Politické hnutí Ano 2011 bylo od svých počátků spojováno hlavně s postavou lídra. I přes snahu o zapojení dalších veřejně známých osobností zůstal A. Babiš v centru pozornosti. A. Babiš byl ústřední postavou zejména v průběhu volební kampaně před volbami do PS PČR 2013. Budování značky hnutí Ano 2011 tak bylo výrazně propojeno právě s tvář a osobností A. Babiše.

Ano 2011 je často kritizováno a označováno za „stranu jednoho muže“. K tomuto úsudku vede nejen mediální pozornost, která je upřena na lídra A. Babiše, ale také to, že až do třetího sjezdu strany na konci února 2015 byl předsedou strany, který okolo sebe neměl žádné místopředsedy. (Česká televize 2015c: online) Více než rok tak při pohledu na vedení strany bylo politické hnutí Ano 2011 skutečně stranou s jedním mužem v čele¹⁸.

Dle Stanov politického hnutí Ano 2011 *„Jménem Hnutí jedná samostatně předseda Hnutí, a to ve všech záležitostech.“*. Předseda stojí v čele celého hnutí a reprezentuje jej na venek. Jeho úkolem je také svolávat zasedání Předsednictva, Výboru a Celostátního sněmu a předsedá jim. Předseda hnutí Ano 2011 *„jmenuje a odvolává manažera Hnutí a manažery krajských organizací“*.

4. 3. 2. Členská základna

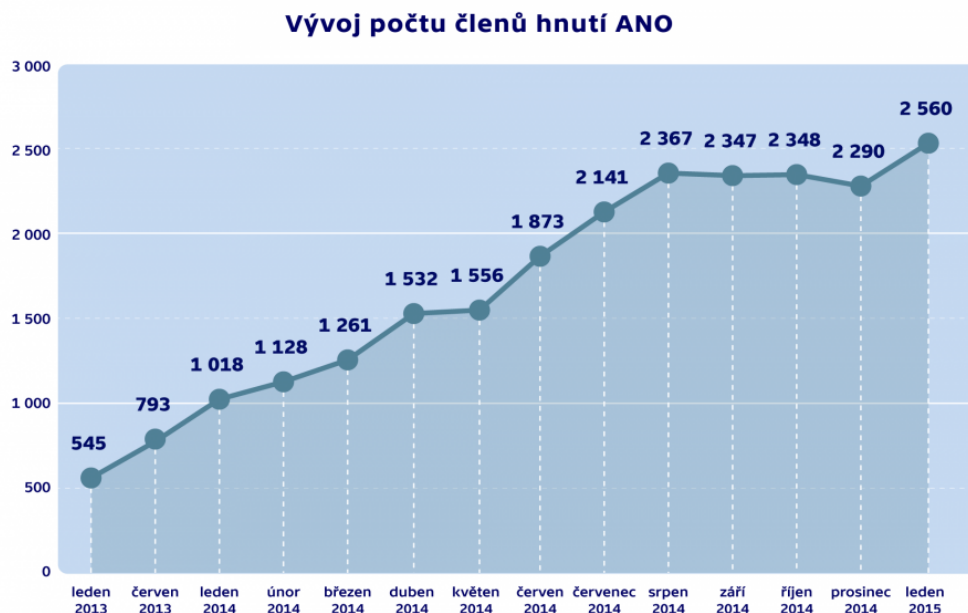
Počet členů politického hnutí Ano 2011 má rostoucí tendenci. V lednu 2013 mělo toto hnutí celkem 545 členů. Jejich počet stabilně narůstá – například v lednu 2014 byl počet členů strany 1 018 a v lednu 2015 má Ano 2011 již 2 560 členů. (Česká televize 2015c: online) Oproti tradičním politickým stranám se stále jedná o nízký počet straníků, ale vzhledem stále rostoucímu počtu zájemců je pravděpodobné, že se řady členů politického hnutí budou dále rozšiřovat. Nejvyšší počet členů má Ano 2011 v Jihomoravském kraji (483), Moravskoslezském kraji (262)

---

¹⁸ Na celostátním sjezdu hnutí Ano 2011 v únoru 2015 pak byl prvním místopředsedou zvolen Jaroslav Faltýnek a sněm zvolil také další čtyři místopředsedy – Petra Vokřála, Jaroslavu Jermanovou, Jana Volného a Radmilu Kleslovou.

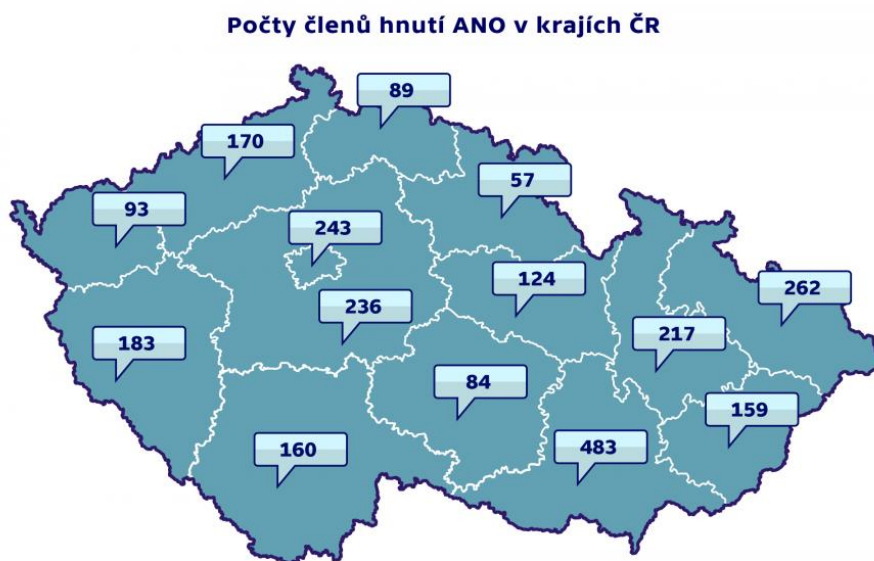
a v hlavním městě Praze (243). Naopak nejméně členů má hnutí v Královéhradeckém kraji (57), na Vysočině (84) a v Libereckém kraji (89). (Česká televize 2015c: online)

Graf č. 3 – Vývoj počtu členů hnutí Ano 2011

Zdroj: Česká televize 2015c: online

Obrázek č. 2 – Počet členů hnutí Ano 2011 v krajích ČR (únor 2015)

Zdroj: Česká televize 2015c: online

Ve Stanovách politického hnutí Ano 2011 je členství v hnutí věnována celá II. část. Je zde definováno, že členem hnutí Ano 2011 může být svéprávný občan ČR, starší 18 let, který není členem jiné politické strany. Souhlasit musí se stanovami a morálním kodexem hnutí Ano 2011. Jako podmínka vzniku členství je pak kromě podání úplné a pravdivé přihlášky také splnění čekatelské doby, která může být dle stanov také v odůvodněných případech zkrácena nebo prominuta.

Žadatel o členství v hnutí Ano 2011 musí k oficiální přihlášce připojit také další dokumenty - doporučení příslušné místní organizace, prohlášení o bezdlužnosti, prohlášení o beztrestnosti a prohlášení o souhlasu se stanovami a Morálním kodexem. K přihlášce je dále ještě nutné připojit životopis. (Stanovy politického hnutí Ano 2011) Oproti jiným politickým stranám hnutí Ano 2011 vyžaduje po svých kandidátech na členy mnohem více dokumentů. Jako první je schvalován status uchazeče, přičemž den schválení tohoto statutu je začátkem běhu čekatelské lhůty. O konečném přijetí do hnutí Ano 2011 pak rozhoduje Předsednictvo, jehož rozhodnutí je konečné a nelze se proti němu odvolat.

4. 3. 3. Organizační struktura

Organizační struktura hnutí Ano 2011 je tvořena místními, oblastními a krajskými organizacemi, které jsou zastřešeny orgány s celostátní působností. Ke konci února roku 2015 mělo hnutí celkem 14 krajských organizací, 90 oblastních organizací a 171 místních organizací. Nejrozvinutější organizační strukturu lze nalézt ve Středočeském kraji, naopak nejmenší počet organizací má Ano 2011 v Královehradeckém kraji. (ANO v regionech 2015: online)

Mezi orgány s celostátní působností patří Celostátní sněm, předsednictvo, Výbor, Kontrolní komise a Rozhodčí a smírčí komise. Organizace s krajskou působností zřizují Krajský sněm, Krajské předsednictvo a Krajskou kontrolní komisi. Orgány s oblastní a místní působností pak zřizují místní/oblastní sněm, místní/oblastní předsednictvo

a místního/oblastního revizora hospodaření. (Stanovy politického hnutí Ano 2011: 5–6)

Celostátní sněm je nejvyšším orgánem hnutí Ano 2011 a koná se nejméně jednou za dva roky. Dle potřeby jej svolává předseda strany. Sněm je svolán vždy, pokud o to požádají 2/3 všech členů hnutí. Celostátního sněmu se účastní členové Výboru a delegáti volení Krajským sněmem (s hlasem rozhodovacím), členové Kontrolní komise a členové Rozhodčí a smírčí komise (s hlasem poradním) a hosté přizváni předsednictvem. „Do působnosti Celostátního sněmu náleží:

a) volba a odvolání předsedy, prvního místopředsedy, až čtyř místopředsedů a dalších osmi členů Předsednictva,

b) volba a odvolávání členů Kontrolní komise,

c) volba a odvolávání členů Rozhodčí a smírčí komise,

d) schvalování změn stanov,

e) schvalování programu Hnutí,

f) schvalování zprávy Předsednictva o činnosti a hospodaření Hnutí,

g) schvalování zprávy o činnosti kontrolní komise,

h) schvalování zprávy o činnosti Rozhodčí a smírčí komise,

i) rozhodování o zrušení nebo sloučení Hnutí s jiným hnutím nebo stranou nebo o přeměně Hnutí na občanské sdružení.“ (Stanovy politického hnutí Ano 2011: 7)

Statutárním orgánem hnutí Ano 2011 je předsednictvo, které řídí činnost celého hnutí a jedná jeho jménem. Skládá se z předsedy, prvního místopředsedy, až čtyř místopředsedů a dalších až osmi členů. Předsednictvo se schází zpravidla jednou za měsíc, nejméně však jednou za čtvrtletí. Mezi oblasti působnosti předsednictva patří:

„a) hospodaření s majetkem Hnutí,

b) předkládání zprávy o činnosti a hospodaření Hnutí Celostátnímu sněmu,

c) předkládání návrhu rozpočtu a výroční finanční zprávy ke schválení Výboru

d) předkládání návrhů směrnic, řádů a statutů ke schválení Výboru

e) *schvalování metodických pokynů, rozpočtových pravidel a pravidel hospodaření,*

f) *rozhodování o veškerých otázkách uvedených v hlavě II. těchto stanov,*

g) *rozhodování o zřízení, sloučení či rozdělení nebo zrušení místní organizace,*

h) *rozhodování o zřízení, sloučení či rozdělení nebo zrušení oblastní organizace*

i) *rozhodování o zřízení a zrušení krajských organizací a vykonávání působnosti orgánů krajských organizací v těch krajích, kde krajské organizace nepůsobí*

j) *rozhodování o zřízení a zrušení Hlavní kanceláře Hnutí, jejíž působnost a pravomoci stanoví vnitřní předpis schválený Předsednictvem,*

k) *rozhodování o zřízení a zrušení poradních orgánů a odborných komisí, schvalování jejich organizačních řádů a pravidel činnosti, jmenování a odvolávání členů poradních orgánů.“ (Stanovy politického hnutí Ano 2011: 7–8)*

Tabulka č. 8 - Organizační struktura hnutí Ano 2011 (únor 2015)

14 krajských organizací	
1. Praha Oblastní organizace: 15 Místní organizace: 5	8. Královéhradecký kraj Oblastní organizace: 5 Místní organizace: 3
2. Středočeský kraj Oblastní organizace: 12 Místní organizace: 13	9. Pardubický kraj Oblastní organizace: 4 Místní organizace: 12
3. Jihočeský kraj Oblastní organizace: 7 Místní organizace: 8	10. Vysočina Oblastní organizace: 5 Místní organizace: 4
4. Plzeňský kraj Oblastní organizace: 7 Místní organizace: 8	11. Jihomoravský kraj Oblastní organizace: 7 Místní organizace: 36
5. Karlovarský kraj Oblastní organizace: 3 Místní organizace: 6	12. Olomoucký kraj Oblastní organizace: 5 Místní organizace: 14
6. Ústecký kraj Oblastní organizace: 7 Místní organizace: 12	13. Moravskoslezský kraj Oblastní organizace: 6 Místní organizace: 28
7. Liberecký kraj Oblastní organizace: 3 Místní organizace: 10	14. Zlínský kraj Oblastní organizace: 4 Místní organizace: 12

Zdroj: autorka na základě Ano v regionech 2015: online.

Výbor hnutí je jeho nejvyšším orgánem mezi zasedáními Celostátního sněmu. Tvoří jej členové předsednictva a předsedové Krajských předsednictev. Výbor zasedá zpravidla jednou za čtvrtletí, nejméně pak jednou za půl roku. Mezi funkce Výboru patří například *„schvalování rozpočtu, schvalování Morálního kodexu Hnutí, schvalování kandidátních listin pro volby do PS PČR, Evropského parlamentu, pro volby do krajských zastupitelstev a zastupitelstva hl.m. Prahy, pro volby do místních zastupitelstev a schvaluje kandidáty pro volby do Senátu, schvalování volebního programu Hnutí.“* (Stanovy politického hnutí Ano 2011: 8–9)

Nezávislým kontrolním orgánem je Kontrolní komise, která má tři až pět členů. Tato komise kontroluje hospodaření hnutí Ano 2011 s jeho majetkem, předkládá písemné zprávy o činnosti Celostátnímu sněmu, informuje Výbor o výsledcích svých kontrol a předkládá stanoviska Výboru. Rozhodčí a smírčí komise působí jako nezávislý rozhodčí a smírčí orgán a zároveň jako odvolací orgán. Její rozhodnutí jsou konečná. (Stanovy politického hnutí Ano 2011: 9)

Ve stanovách hnutí Ano 2011 není věnováno tolik pozornosti (ve smyslu vymezení jejich působnosti a funkcí) místním, okresním a krajským organizacím (ve srovnání s tradičně zavedenými politickými stranami, např. ČSSD, ODS). Vypovídat to může o snaze centralizovat stranu a posílit její centrální orgány na úkor nižších organizačních uskupení. Stranické orgány s celostátní působností pak kopírují tradiční rozvržení. Více než je obvyklé stanovy vymezují postavení a pravomoci předsedy hnutí.

4. 4. Charakteristika voličské základny

Na voličskou základnu jednotlivých politických stran můžeme nahlížet z několika různých aspektů. Tato práce k voličské základně hnutí Ano 2011 přistupuje třemi směry. Jako první zkoumá socio-demografické

charakteristiky voličů, následně je věnována pozornost otázkám okolo voleb a voličského chování a jako třetí bude zkoumán přístup voličů hnutí Ano 2011 k demokracii. Voličská základna je zkoumána na základě dat z České volební studie 2013.

Mezi zkoumané socio-ekonomické charakteristiky voličské základny hnutí Ano 2011 patří pohlaví, věk, vzdělání, typ sídla, rodinný stav, osobní čistý příjem a zaměstnání. Mezi voliči tohoto hnutí mírně převažují ženy nad muži. Nejčastější je věková hranice 25–34let a celkem přes 45 % respondentů spadá do věkové kategorie 25–44 let. Nejčastěji měl v roce 2013 volič Ano 2011 středoškolské vzdělání (s nebo bez maturity) – celkem 72,3 %. Z výzkumu také vyplynulo, že se jedná spíše o městského voliče – 66,8 % respondentů, kteří deklarovali volbu hnutí Ano 2011, bydlí ve městě. 52,2 % respondentů žije v manželství a nejčastěji se jejich osobní čistý příjem pohybuje mezi 10 tisíci a 14 999 korun českých. V České volební studii 2013 byli respondenti dotazováni také na své zaměstnání. Voliči hnutí Ano 2011 nejčastěji uváděli, že jsou zaměstnání na hlavní pracovní poměr (56,9 %), jako druhé nejčastější povolání byl uváděn starobní důchod (13,8 %) a výraznější zastoupení zde měli také podnikatelé (7,7 %) a studenti (7,7%). Další skupiny byly zanedbatelné (procentní vyjádření se pohybuje od 0 do 3,9 %).

Dle socio-ekonomických charakteristik je průměrný volič politického hnutí Ano 2011 ve volbách 2013 starý 25 až 34 let, má středoškolské vzdělání, žije ve městě, je ženatý/vdaná, pracuje jako zaměstnanec na plný úvazek a jeho čistý příjem je 10 tisíc až 14 999 korun českých.

Tabulka č. 9 – Pohlaví Ano 2011

Pohlaví	Ženy	Muži
	53 %	47 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Tabulka č. 10 – Věk Ano 2011

Věk	18-24 let	25-34 let	35-44 let	45-54 let	55-64 let	65+ let
	11 %	23,6 %	22 %	16,5 %	17,6 %	9,3 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Tabulka č. 11 – Vzdělání Ano 2011

Vzdělání	Základní	Středoškolské bez maturity	Středoškolské s maturitou	VOŠ, bakalářské, vysokoškolské
	9,4 %	33,1 %	39,2 %	18,2 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Tabulka č. 12 – Typ sídla Ano 2011

Typ sídla	Velké město	Předměstí	Menší město	Vesnice	Samota	Jiný
	29,3 %	3,3 %	37,5 %	28,3 %	1,1 %	0,5 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Tabulka č. 13 – Rodinný stav Ano 2011

Rodinný stav	Svobodný/á	Ženatý/vdaná	Rozvedený/á	Vdovec/vdova
	30,9 %	52,2 %	10,7 %	6,2 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Tabulka č. 14 – Osobní čistý příjem Ano 2011

Osobní čistý příjem	Bez příjmu	1 – 9 999 Kč	10 000 – 14 999 Kč	15 000- 19 999 Kč	20 000 – 29 999 Kč	30 000 a více Kč
	7,6 %	15,9 %	36,5 %	20,7 %	15,1%	3,5 %

Pozn. – 0,7 % respondentů odpovědělo, že „NEVÍ“
 Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

V rámci České volební studie, která se uskutečnila po parlamentních volbách v roce 2013, byly respondentům kladeny také otázky týkající se voleb a voličského chování a rozhodování. První proměnnou, na kterou se tato práce zaměří, je, kterou politickou stranu volili ve volbách 2010 respondenti, kteří deklarovali volbu hnutí Ano 2011. Ve volbách v roce 2013 politickou stranu Ano 2011 volilo 28,9 % voličů, kteří v přecházejících volbách v roce 2010 volili ČSSD. Druhý nejvyšší procentní podíl voličů pak přešel od VV. Naopak nejméně voličů přešlo k hnutí Ano 2011 od KSČM (0,8 %). Voliči hnutí Ano se tedy vyčlenili jak z tradičních politických stran (ČSSD, TOP 09, ODS), tak i ze stran tzv. protestního typu (VV).

Tabulka č. 15 – Kterou stranu volil Ano 2011

Kterou stranu volil (2010)?	
VV	23,1 %
KSČM	0,8 %
ČSSD	28,9 %
TOP 09	18,2 %
SZ	5 %
ODS	15,7 %
Ostatní	8,3 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Respondenti také odpovídali na otázku, zda sledovali volební kampaň. 43,2 % voličů hnutí Ano 2011 odpovědělo, že volební kampaň nesledovali moc pozorně a 41 % ji sledovalo docela pozorně. Více než devět procent voličů hnutí Ano 2011 pak odpovědělo, že volební kampaň nesledovali vůbec. Odpovědi respondentů na tuto otázku však nemusejí být zcela objektivní – volební kampaň může voliče ovlivňovat také podprahově, aniž by si volič uvědomoval reálný vliv kampaně.

Tabulka č. 16 – Sledování volební kampaně Ano 2011

Sledování volební kampaně	Velmi pozorně	Docela pozorně	Ne moc pozorně	Vůbec
	6,6 %	41 %	43,2 %	9,3 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Jako nejdůležitější téma ve volbách v roce 2013 označilo 15,3 % voličů hnutí Ano 2011 korupci. Druhou nejčastější odpovědí pak byla změna (13,6 %). Následovala nezaměstnanost a práce (11,3 %) a hospodářské a ekonomické reformy (9 %). Respondenti výzkumu měli rovněž vyjádřit důvod, který je vedl k účasti ve volbách. Nejčastějším důvodem voličů hnutí Ano 2011 byla změna a nespokojenost (43,9%), 12,8 % voličů odpovědělo, že ve volbách vždy hlasují, a jen 12,2 % odpovědělo, že důvodem k účasti ve volbách byla podpora strany, kterou preferují. 76 % dotazovaných voličů hnutí Ano 2011 odpovědělo, že volební účast vnímají jako své právo a 21,9 % pak k volební účasti přistupuje jako k povinnosti.

Tabulka č. 17 – Účast ve volbách Ano 2011

Účast ve volbách	Povinnost	Právo	Neví
	21,9 %	76 %	2,2 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Nejlepší program a touha po změně – to byly dvě nejčastější odpovědi, které voliči hnutí Ano 2011 ve výzkumu uvedli na prvních

místech (obě 36, 1 %) v otázce důvodu volby konkrétní politické strany. Třetí nejčastější odpovědí byla důvěra a sympatie (15,6 %). Respondenti byli dotazováni také na to, kdy se pro volbu konkrétní strany rozhodli. 37 % voličů hnutí Ano 2011 deklarovalo, že jejich rozhodnutí přišlo několik dní před volbami, 34,3 % voličů se rozhodlo několik týdnů před volbami a 16,6 % pak několik měsíců před volbami. Z těchto údajů se dá usuzovat, že volební kampaň hnutí Ano 2011 byla důležitá a také fungovala.

Třetím směrem, kterému se tato diplomová práce věnuje, je postoj voličů Ano 2011 k demokracii. Na otázku, zda je demokracie nejlepším způsobem vlády odpovědělo 38,6 % voličů hnutí Ano 2011 „spíše ano“ a 29,1 % „rozhodně ano“. 65,2 % respondentů pak odpovědělo, že demokracie je lepší, než jakýkoli jiný systém vlády. 45,6 % dotazovaných odpovědělo, že jsou spíše nespokojeni s fungováním demokracie.

Tabulka č. 18 – Demokracie je nejlepší způsob vlády Ano 2011

Demokracie je nejlepší způsob vlády	Rozhodně ano	Spíše ano	Ani ano ani ne	Spíše ne	Rozhodně ne	Neví
	29,1 %	38,5 %	23,6 %	4,9 %	1,1 %	2,7 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie

Tabulka č. 19 – Demokracie nebo autoritářský režim Ano 2011

Demokracie nebo autoritářský režim	Demokracie je lepší než jakýkoli jiný systém	Za určitých okolností je autoritářský režim nebo diktatura lepší	Pro lidi jako já je jedno, jaký režim vlády existuje	Neví
	65,2 %	16,6 %	11,6 %	6,6 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Tabulka č. 20 – Spokojenost s fungováním demokracie Ano 2011

Spokojenost s fungováním demokracie	Velmi spokojen	Spíše spokojen	Spíše nespokojen	Velmi nespokojen	Neví
	3,8 %	40,1 %	45,6 %	9,3 %	1,1 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

4. 5. Působení ve vládě

V koaliční vládě získalo politické hnutí Ano 2011 celkem šest ministerských postů. Vicepremiérem a ministrem financí se za hnutí Ano 2011 stal lídr hnutí A. Babiš, ministrem obrany Martin Stropnický, ministryní pro místní rozvoj Věra Jourová, ministrem životního prostředí Richard Brabec, ministryní spravedlnosti Helena Válková a ministrem dopravy Antonín Prachař (Kopecký 2014b: online).

Před samotným jmenováním ministrů do funkce se vláda potýkala s výtkami prezidenta M. Zemana, který měl námitky vůči některým navrženým ministrům. Z hnutí Ano 2011 měl například výhrady vůči Martinovi Stropnickému. Kritizoval ho pro jeho nekvalifikovanosti na post ministra obrany nebo vůči A. Babišovi, jehož jmenování ministrem financí podmiňoval přijetím služebního zákona. (Kopecký 2014c: online) 17. ledna 2014 byl premiérem jmenován Bohuslav Sobotka (ČSSD). I po jmenování premiéra prezident M. Zeman dále pokračoval ve svém nátlaku na potenciální ministry. Nechal si například zpracovat právní posudek, zde může odmítnout navržené ministry. Prezident si s tzv. problémovými ministry (například zmiňovaný A. Babiš nebo M. Stropnický) sjednal schůzky. Po jejich konání M. Zeman potvrdil, že tyto kandidáty jmenuje na ministerské posty. Byla také splněná podmínka

přijetí služebního zákona v Poslanecké sněmovně (Válková 2014: online). Vláda byla jmenována 29. ledna 2014, tedy 95 dní po volbách.

Jedním z prvních úkolů koalice bylo vybrat nového českého eurokomisaře. Hnutí Ano 2011 navrhovalo Pavla Teličku, který byl pro premiéra B. Sobotku nepřijatelný, protože se věnoval lobbingu. ČSSD chtěla navrhnout vlastního kandidáta. (Pokorný 2014: online) Dle průzkumu veřejného mínění z května 2015 byl P. Telička veřejností považován za nejlepšího kandidáta na post eurokomisaře. Pro jeho podporu se vyslovilo 35 % respondentů. (E15.cz 2014: online) ČSSD a Ano 2011 se nakonec v červenci 2014 shodly na společné kandidátce Věře Jourové (tehdejší ministryně pro místní rozvoj za hnutí Ano 2011). V říjnu V. Jourová rezignovala na svůj ministerský post, což přineslo první obměnu v koaliční vládě. Lídr hnutí Ano 2011 A. Babiš nahradil V. Jourovou novou ministryní Karlou Šlechtovou.

Ve zkoumaném období (do března 2015) koaliční vláda B. Sobotky obměnila celkem tři ministerská křesla. Ve všech případech se jednalo o změny na ministerstvech, které získalo politické hnutí Ano 2011. Po V. Jourové vládu opustil ministr dopravy A. Prachař (v listopadu 2014), který se dostal do sporu s A. Babišem. Ten si nepřál, aby A. Prachař kandidoval v senátních volbách na podzim 2014. A. Prachař kandidoval za volební obvod č. 63 – Přerov. Zde postoupil do druhého kola, ve kterém ho porazila společná kandidátka KDU-ČSL a SZ Jitka Seitlová. A. Prachař uvedl, že podává demisi z důvodů sílící kritiky na svou osobu. Novými ministrem dopravy se stal Dan Ťok, který byl kritizován za možný střet zájmů. (Lidovky.cz 2014: online) Na počátku března 2015 svůj ministerský post opustila také ministryně spravedlnosti Helena Válková. H. Válková byla kritizována za nezvládnutí svého resortu. Svou resignaci sama neiniciovala (Týden.cz 2015: online). Na post ministra spravedlnosti A. Babiš nominoval Roberta Pelikána. Výměnu tří ministrů, tedy poloviny zástupců hnutí Ano 2011 v koaliční vládě kritizovala zejména opozice. Dokonce ji považovala za „*důkaz manažerské neschopnosti Andreje Babiše*“ (Česká televize 2015d: online).

5. Úsvit přímé demokracie

5. 1. Okolnosti vzniku

Politické hnutí Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury bylo na Ministerstvu vnitra ČR zaregistrováno 19. 6. 2013 (přípravný výbor byl založen v dubnu 2013). V červnu 2014 pak bylo z názvu hnutí odstraněno jméno zakladatele a předsedy strany Tomia Okamury. (MV ČR 2015: online) Vedení strany tuto změnu vysvětlilo tím, že je strana již dostatečně etablovaná a nepotřebuje tak odkazovat k osobě lídra.

Název tohoto hnutí byl inspirován knihou *Úsvit - Kritika politického systému a návrh nové Ústavy pro Českou republiku* ekonoma Pavla Kohouta, který byl také podporovatelem nově vzniklé strany. P. Kohout v ní předkládá tvrzení, že „zásadní změna politického systému je nutná pro dlouhodobou stabilitu a prosperitu země“ (Kohout 2012: 5).

Hnutí bylo založeno tehdejším senátorem T. Okamurou, který se také neúspěšně pokusil kandidovat v první přímé volbě prezidenta ČR. Dle T. Okamury není cílem nového hnutí účastnit se koaličních vlád, ale prosazovat takové ústavní změny, které povedou k zavedení přímé demokracie v ČR. Hlavním cílem nově vzniklé politické strany bylo uspět v parlamentních volbách v roce 2013, což se také podařilo.

T. Okamura vyjadřoval své politické názory již od roku 2011, kdy vydal knihu s názvem *Umění vládnout*. V roce 2013 pak vydal druhou knihu s názvem *Umění přímé demokracie* s podtitulem *Kam dál, Česko?* V obou zmiňovaných knihách se T. Okamura věnuje problémům demokracie, úpravě volebního systému, ekonomickým problémům ČR, vymezuje se vůči Evropské unii atp.

5. 2. Ideologie a programová východiska

Politický program hnutí Úsvitu přímé demokracie obsahuje deset základních bodů. Stejně jako v případě politického hnutí Ano 2011, také program Úsvitu přímé demokracie je oproti programům ostatních politických stran krátký a poměrně strohý. V úvodu programového prohlášení se hnutí vymezuje vůči současnému politickému systému v ČR a žádá „zásadní ústavní, politické a legislativní změny“. (Program hnutí Úsvitu přímé demokracie 2015: online)

V prvním bodě svého programu politické hnutí žádá radikální změnu politického systému ve smyslu zavedení přímé demokracie s odvolatelností politiků. Cílem je uzákonění referend jako nejvyššího projevu vůle občanů a přímá volba poslanců, starostů a hejtmanů. Úsvit přímé demokracie také požaduje zavedení prezidentského systému, kdy v čele vlády má stát přímo volený a odvolatelný prezident.

Druhý bod nese název „Osobní, hmotná a trestní odpovědnost politiků“. Strana se zde vymezuje vůči stávajícímu establishmentu, korupci atp. Cílem třetího bodu je zavedení zákona o prokázání původu majetku. Ve čtvrtém bodu programu se politické hnutí zavazuje nezvyšovat daně a to včetně snižování DPH a spotřební daně u pohonných hmot. V pátém bodě nabízí Úsvit přímé demokracie vytváření nových pracovních míst prostřednictvím podpory podnikatelů a živnostníků.

V šestém bodu programu chce hnutí prosadit přijetí zákona proti lichvě a „*exekutorské mafii*“. Poměrně obecný je bod sedmý – „*Chceme právo a spravedlnost*“, jehož součástí je snaha prosadit reformy a změny státní správy. Úsvit přímé demokracie je však nijak nespecifikuje.

V bodu číslo osm se hnutí vymezuje vůči nefunkčnímu sociálnímu systému a odmítá dále tolerovat systém, „*kde vzniká vrstva lidí, kteří již nemají zájem pracovat, neznají slova jako povinnost a odpovědnost*“.

a terorizují své okolí kriminalitou. Jsme proti pozitivní diskriminaci“. V tomto bodě se hnutí Úsvit přímé demokracie explicitně nevyjadřuje vůči Romům, ale v dalších výročích, zejména předsedy T. Okamury na sociálních sítích, je tato tendence zřejmá.

Devátý bod programu se zabývá veřejnou zadlužeností. Hnutí chce prosadit ústavní dluhovou brzdu dle švýcarského vzoru. Poslední bod programu se vymezuje vůči EU a ztrátě suverenity. Zmiňováno je také zpřísnění imigrační politiky. „*Nechceme zde nepřizpůsobivé imigranty nebo příchod náboženských fanatiků.*“ (Program hnutí Úsvitu přímé demokracie 2015: online)

Program politického hnutí Úsvit přímé demokracie je zkratkovitý a nenabízí žádná konkrétní řešení. Stejně jak politické hnutí Ano 2011 se z velké části vymezuje vůči stávajícímu establishmentu. Hesla tohoto hnutí jsou obecná a nevyjadřují žádnou ideologii.

Druhou hypotézou této diplomové práce je, že lze Úsvit přímé demokracie označit za extrémně pravicovou stranu. Tato hypotéza bude zkoumána na základě teorie, kterou představil Pietro Ignazi v knize *Extreme Right Parties in Western Europe*. P. Ignazi dělí současné pravicové extrémistické strany na dva typy – 1) tradiční strany neofašistického typu a 2) strany post-industriálního typu. Tradiční strany neofašistického typu vycházejí z fašistické ideologie. Strany post-industriálního typu naopak nepropagují fašistickou ideologii, ale mají antisystémový profil. (Ignazi 2006: 33–34) Aby mohla být politická strana dle této typologie označena za pravicově extrémní, musí splňovat následující podmínky: v interakci s ostatními stranami v konkrétním stranickém systému musí daná politická strana ležet v pravém extrému politického kontinua. Tato podmínka je nutná, ale nikoli dostačující. Druhou neopomenutelnou podmínkou je, že ideologie dané strany obsahuje mnoho hodnot a postojů radikálně oponujících těm, které respektují otevřené politické systémy. (Ignazi 2006: 31–33)

První podmínku hnutí Úsvit přímé demokracie splňuje. Již v samotném politickém programu tohoto hnutí můžeme najít postoje,

keré nejsou v souladu s otevřeným politickým systémem (například v úvodu nebo bodech osm a deset). Tyto odlišné hodnoty a postoje obsahuje nejen program, ale také v další vyjádření čelních představitelů této politické strany (zejména jejího lídra T. Okamury). T. Okamura se dlouhodobě vyjadřuje rasisticky vůči Romům – například 21. 3. 2014 na profilu hnutí na sociální síti Facebook zveřejnil příspěvek s názvem „STOP ROMANISTÁNU“, popřel, že by Romové v koncentračním táboře v Letech byli obětí cílené likvidace za druhé světové války (Lidovky.cz 2014: online), ve své knize Umění vládnout pak označuje Romy za přítěž společnosti. Rovněž se vyjádřil, že to, že jsou Cikáni vnímáni hanlivě, není chyba nikoho jiného, než tohoto etnika samotného (Okamura 2011: 26). Podobné výroky se objevují nejen na sociálních sítích tohoto hnutí, ale také na osobním blogu T. Okamury.

Po teroristických útocích v Paříži v lednu 2015 se hnutí začalo ostře vymezovat také vůči Islámu. Na sociální síti Facebook T. Okamura zveřejnil například tato sdělení: „*Slibuji, že budu neúnavně bojovat proti islamizaci Evropy*“, „*Islám do České republiky nepatří*“ nebo „*Jsmo absolutně PROTI nejnovějšímu rozhodnutí vlády začít přijímat imigranty z muslimských zemí do ČR*“. (Facebook hnutí Úsvit přímé demokracie 2015: online) T. Okamura se také aktivně zúčastnil demonstrace proti radikálnímu islámu v ČR, kde také přednesl úvodní projev. Vzhledem k výše zmíněným výrokům a skutečnostem může být druhá hypotéza této práce potvrzena.

5. 3. Předseda strany, členská základna a organizační struktura

5. 3. 1. Předseda strany

Od založení strany stojí v jejím čele T. Okamura, který je s politickou značkou tohoto hnutí natolik spjatý, že po dobu jednoho roku bylo jeho jméno součástí názvu této strany. T. Okamura byl hlavní

tváří hnutí v předvolební kampani a značnou pozornost mu věnují také média.

Předseda Úsvitu přímé demokracie T. Okamura je míšenec japonsko-českého původu. Narodil se v Tokiu, kde strávil také část dětství. Později se s matkou vrátil do Československa. T. Okamura je úspěšný podnikatel, věnující se oblasti cestovního ruchu. Jeho cestovní kancelář postupně získala dominantní postavení na trhu (specializuje se na asijské turisty přijíždějící do Evropy). (Životopis T. Okamura 2015: online)

T. Okamura kandidoval již v senátních volbách v roce 2012 za volební obvod Zlín. V prvním kole voleb získal 30,3 % hlasů a postoupil tak do druhého kola s kandidátem ČSSD Stanislavem Mišákem. V druhém kole zvítězil, získal 66,2 % hlasů. Tehdejší senátor se rozhodl účastnit také první přímé volby prezidenta ČR. Podmínkou pro kandidaturu na tuto funkci je zisk 50 000 podpisů občanů ČR. Tyto podpisové archy kontroluje MV ČR a to po jejich prověření znemožnilo T. Okamurovi spolu s dalšími dvěma kandidáty kandidaturu na tuto funkci. (Kopecký 2012: online) T. Okamura podal stížnost k Ústavnímu soudu, které ale nebylo vyhověno.

Dle stanov politického hnutí Úsvit přímé demokracie je předseda strany mluvčím tohoto hnutí a vystupuje za něj na veřejnosti. Společně s výkonným tajemníkem je statutárním orgánem tohoto hnutí. Ve stanovách je stanoveno pětileté funkční období předsedy. Předseda rovněž řídí činnost celého hnutí a rozhoduje o všech záležitostech, které nespadají pod jiný orgán hnutí. (Stanovy Úsvit přímé demokracie: online)

Lídr T. Okamura byl již před volbami v roce 2013 veřejně známou osobností s velkou důvěrou veřejnosti. Dle výzkumů CVVM T. Okamurovi po parlamentních volbách v roce 2013 důvěřovalo 47 % respondentů výzkumu a T. Okamura tak byl v prosinci 2013 nejdůvěryhodnějším politikem v ČR. K výraznějšímu poklesu důvěry došlo až v září 2014, kdy T. Okamurovi vyjádřilo důvěru 34 % dotázaných. Stejně procento lídrovi Úsvitu přímé demokracie důvěřovalo také v lednu 2015. (CVVM 2015: online)

5. 3. 2. Členská základna a organizační struktura

Úsvit přímé demokracie se fakticky neopírá o žádnou členskou základnu. Počet členů tohoto politického hnutí je devět. Strana je tak velice uzavřená a nic se na tomto stavu nezměnilo ani po parlamentních volbách v roce 2013. Hnutí Úsvit přímé demokracie takto nízký počet členů vysvětlovalo důrazem na akceschopnost (Válková 2014b: online). Z důvodu personálních nedostatků byly také kandidátní listiny doplněny o členy jiných politických stran – do Poslanecké sněmovny tak prostřednictvím Úsvitu přímé demokracie zasedli například někteří členové VV.

Takto nízký počet členů hnutí popírá jeho demokratické základy a výrazně je posilována role předsedy strany, který se stává naprosto dominantním. V rámci této strany funguje tzv. Předsednictvo, které se skládá ze čtyř členů (včetně předsedy hnutí). Poslanecký klub Úsvitu přímé demokracie je tvořen 14 zvolenými poslanci.

Ve Stanovách tohoto politického hnutí jsou členům věnovány dvě části. První z nich – III. část „Členové hnutí“ definuje, že členem hnutí může být občan ČR starší 18 let, který je způsobilý k právním úkonům a není členem jiné politické strany. Druhý bod říká, že členy strany se automaticky stávají členové přípravného výboru a poslední třetí bod říká, že člen může být ze strany vyloučen na základě rozhodnutí Konference hnutí. (Stanovy Úsvit přímé demokracie 2015: online) Stanovy se dále nijak nevěnují procesu přijímání nových členů ani náležitostem přihlášky. IV. část stanov definuje práva a povinnosti členů hnutí. Pozornost je věnována zejména možnostem pozastavení členství nebo vyloučení členů.

Stanovy se také věnují organizační struktuře hnutí. Nejvyšším orgánem hnutí, který tvoří členové hnutí je Konference. Ta se schází minimálně jednou za rok. Mezi hlavní funkce Konference patří: „*Volení a odvolávání členů všech orgánů Hnutí, schvalování členských příspěvků,*

rozhodování o vyloučení člena, schvaluje volební program Hnutí a rozhoduje o vzniku členství.“ (Stanovy Úsvit přímé demokracie 2015: online) Dalším článkem organizační struktury je Výkonný tajemník hnutí, který řídí činnost kanceláře hnutí, následuje předsednictvo, Revizor a Rozhodčí komise. Předsednictvo schvaluje kandidátní listiny, zřizuje poradní orgány a v době voleb také volební štáb. Revizor je revizním orgánem hnutí, který kontroluje jeho hospodaření a naplňování programu. Rozhodčí komise má tři členy a rozhoduje spory mezi členy nebo orgány hnutí. (Stanovy Úsvit přímé demokracie 2015: online)

Stejně jako politický program Úsvitu přímé demokracie, i jeho stanovy jsou nepropracované a krátké. V rámci stanov nejsou zmiňovány ani nižší organizační subjekty například na krajské úrovni. Zastoupení hnutí v regionech je nahrazováno poslaneckými kanceláři. Vnitrostraničná demokracie tak fakticky neexistuje a veškerou moc drží v rukou předseda strany.

5. 4. Charakteristika voličské základny

Stejně jako v případě politického hnutí Ano 2011 bude i u Úsvitu přímé demokracie zkoumána voličská základna na základě dat z České volební studie 2013. Jako první budou zkoumány socio-ekonomické charakteristiky voličů Úsvitu přímé demokracie, pozornost bude dále věnována otázkám vztahujícím se k volbám a voličskému chování a na závěr bude zkoumán vztah těchto voličů k demokracii.

Dle dat z České volební studie 2013 výrazněji převažují mezi voliči hnutí Úsvit přímé demokracie muži (60,3 %). Co se týče věkové struktury voličů, největší zastoupení má věková kategorie 25–34 let (26,1 %). Celkem 47,8 % voličů pak spadá do rozšířené věkové kategorie 18–34 let. Stejně jako u politického hnutí Ano 2011 i voliči Úsvitu přímé demokracie mají nejčastěji středoškolské vzdělání – bez maturity 39,7 % a s maturitou 35,3 % (celkem 75 %). Tito voliči žijí nejčastěji v menším městě (43,5 %). Stejný podíl nabízí srovnání svobodných a ženatých/vdaných voličů

a voliček – 42 % respondentů výzkumu bylo svobodných a 43,5 % ženatých/vdaných. 31,3% voličů Úsvitu přímé demokracie deklarovalo svůj osobní čistý příjem mezi 10 tisíci až 14 999 korunami. Stejně procentní zastoupení měli voliči s čistým osobním příjmem mezi 15 tisíci a 19 999 českými korunami. Mezi voliči Úsvitu je nejvíce zaměstnanců na plný úvazek (49,3 %), kteří jsou následováni starobními důchodci (11,9 %), studenty (9%) a podnikateli (9%).

Průměrný volič politického hnutí Úsvitu přímé demokracie je muž ve věku 25–34 let s neúplným středoškolským vzděláním, který je zaměstnán na plný úvazek a jehož průměrný měsíční čistý příjem se pohybuje mezi 10 a 20 tisíci českými korunami.

Tabulka č. 21 – Pohlaví Úsvit přímé demokracie

Pohlaví	Ženy	Muži
	39,7 %	60,3 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Tabulka č. 22 – Věk Úsvit přímé demokracie

Věk	18-24 let	25-34 let	35-44 let	45-54 let	55-64 let	65+ let
	21,7 %	26,1%	13%	11,6 %	15,9 %	11,6 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Tabulka č. 23 – Vzdělání Úsvit přímé demokracie

Vzdělání	Základní	Středoškolské bez maturity	Středoškolské s maturitou	VOŠ, bakalářské a vysokoškolské
	13,2 %	39,7 %	35,3 %	11,8 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Tabulka č. 24 – Typ sídla Úsvit přímé demokracie

Typ sídla	Velké město	Předměstí	Menší město	Vesnice	Samota	Jiný
	29 %	0 %	43,5 %	24,6 %	2,9 %	0 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Tabulka č. 25 – Rodinný stav Úsvit přímé demokracie

Rodinný stav	Svobodný/á	Ženatý/vdaná	Rozvedený/á	Vdovec/vdova
	42 %	43,5 %	11,6 %	2,9 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Tabulka č. 26 – Osobní čistý příjem Úsvit přímé demokracie

Osobní čistý příjem	Bez příjmu	1 – 9 999	10 000 – 14 999	15 000 – 19 999	20 000 – 29 999	30 000 a více
	7,8 %	6,2 %	31,3 %	31,3 %	20,3 %	3,1 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Voličskou základnu politického hnutí Úsvit přímé demokracie tato práce analyzuje také z pohledu voleb a volebního chování. Ve volbách do PS PČR v roce 2010 volili nejčastěji voliči Úsvitu přímé demokracie VV (35,7 %) a ČSSD (21,4 %). Zajímavé je, že jiné než parlamentní strany volilo v roce 2010 14,3 % voličů Úsvitu přímé demokracie. Rovněž vzhledem k časté volbě VV se dá usuzovat, že voliči Úsvitu přímé demokracie vyhledávají politické strany protestního typu.

Tabulka č. 27 – Kterou stranu volil (2010) Úsvit přímé demokracie

Kterou stranu volil (2010) ?	
VV	35,7 %
KSČM	7,1 %
ČSSD	21,4 %
TOP 09	11,9 %
SZ	4,9 %
ODS	4,8 %
Ostatní	14,3 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Respondenti výzkumu byli dotazováni i na volební kampaně, konkrétně jakou pozornost jim věnovali. 37,7 % odpovědělo, že volební kampaň sledovali „ne moc pozorně“ a 33,3 % „docela pozorně“. 21,7 % voličů Úsvitu přímé demokracie pak v tomto výzkumu uvedlo, že volební kampaň nesledovali vůbec. Je to vyšší číslo, že u hnutí Ano 2011. I zde je nutné zmínit, že voliči nemusejí vždy reálně zhodnotit, jak volební kampaně sledovali a tedy i to, jestli jimi byli ovlivněni.

Tabulka č. 28 – Sledování volební kampaně Úsvit přímé demokracie

Sledování volební kampaně	Velmi pozorně	Docela pozorně	Ne moc pozorně	Vůbec
	7,2 %	33,3 %	37,7 %	21,7 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Jako nejdůležitější téma ve volbách v roce 2013 označili respondenti problémy volebního a ústavního systému (9,1 %) a nezaměstnanost a práci (9,1%). 13,6 % (což byla nejčastější odpověď) respondentů řeklo, že neumí nejdůležitější téma voleb posoudit. Téma změny bylo nejdůležitější pro 7,6

% voličů. Naopak jen 3% dotazovaných za nejdůležitější téma voleb označili korupci.

Účastníci výzkumu byli dotazováni i na konkrétní důvod jejich účasti ve volbách. 42,9 % odpovědělo, že je to touha po změně a nespokojenost se současnou situací. 12,9 % jako důvod označilo podporu strany, kterou preferují. 11,4 % voličů pak odpovědělo, že jít k volbám je jejich právo. U dotazu, zda je účast ve volbách právem nebo povinností odpovědělo tři čtvrtiny dotázaných, že se jedná o právo.

Tabulka č. 29 – Účast ve volbách Úsvit přímé demokracie

Účast ve volbách	Povinnost	Právo	Neví
	25 %	75 %	0 %

Zdroj: Autorka na základě dat České volební studie 2013

Při zjišťování důvodu volby konkrétní strany získali tazatelé stejnou strukturu odpovědí, jako u hnutí Ano 2011. 42 % dotazovaných odpovědělo, že Úsvit přímé demokracie volilo kvůli nejlepšímu programu, 24,6 % voličů z touhy po změně a 20,3 % voličů se přiklonilo k sympatiím a důvěře k tomuto subjektu. Velmi podobné výsledky přinesla také otázka, kdy se respondenti pro volbu této strany rozhodli. Rozdílné jsou pouze procentní zisky, u Úsvitu přímé demokracie získaly první tři nejčastější odpovědi stejný procentní podíl (26,1 %). Stejná procenta voličů odpovídala, že se pro volbu strany rozhodli před několika měsíci, několika týdny a před několika dny před konáním voleb.

Další série zkoumaných proměnných se již věnuje postojům voličů Úsvitu přímé demokracie k demokracii. S prohlášením, že demokracie je nejlepší způsob vlády, rozhodně souhlasí 24,3 % dotazovaných a spíše souhlasí 38,6 %. Více než polovina (55,1 %) respondentů výzkumu se pak vyjádřila, že demokracie je lepší, než jakýkoli jiný systém vlády. Za určitých okolností se pak k diktatuře nebo autoritářskému režimu přiklání 20,3 % voličů. 39,7 % voličů deklarujících podporu Úsvitu přímé

demokracie je „spíše spokojeno“ s fungováním demokracie, „velmi spokojeno“ však jen 7,4 %. 53 % dotázaných se pak rozhodlo pro odpověď „spíše nespokojen“ nebo „velmi nespokojen“.

Tabulka č. 30 – Demokracie je nejlepší způsob vlády Úsvit přímé demokracie

Demokracie je nejlepší způsob vlády	Rozhodně ano	Spíše ano	Ani ano ani ne	Spíše ne	Rozhodně ne	Neví
	24,3 %	38,6 %	15,7 %	11,4 %	2,9 %	7,1 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Tabulka č. 31 – Demokracie nebo autoritářský režim Úsvit přímé demokracie

Demokracie nebo autoritářský režim	Demokracie je lepší než jakýkoli jiný systém	Za určitých okolností je autoritářský režim nebo diktatura lepší	Pro lidi jako já je jedno, jaký režim vlády existuje	Neví
	55,1 %	20,3 %	15,9 %	8,7 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

Tabulka č. 32 – Spokojenost s fungováním demokracie Úsvit přímé demokracie

Spokojenost s fungováním demokracie	Velmi spokojen	Spíše spokojen	Spíše nespokojen	Velmi nespokojen	Neví
	7,4 %	39,7 %	26,5 %	26,5 %	0 %

Zdroj: Autorka na základě dat z České volební studie 2013

5. 5. Působení v opozici

Hnutí Úsvit přímé demokracie se po volbách v roce 2013 a po vytvoření vládní koalice ocitlo v opozici. Ve zkoumaném období bylo hnutí skutečně aktivní opozicí – lídr strany T. Okamura se často vyjadřoval k vládní politice i všeobecnému dění nejen v médiích, ale aktivně působil také na sociální síti Facebook a svém osobním blogu.

Politické hnutí se rovněž snažilo naplňovat některé své programové cíle – v lednu 2014 předložil T. Okamura ústavní zákon o referendu, který dle lídra strany vychází ze švýcarského a lichtenštejnského vzoru. O tomto návrhu ústavního zákona jednala koaliční vláda v únoru 2014 a vydala k němu odmítavé stanovisko. Zdůvodnila jej tím, že je tento zákon v rozporu se zastupitelskou demokracií, na které je český ústavní systém postaven. (Kopecký 2014d: online) Prosazení zákona o obecném referendu bylo hlavním programovým cílem Úsvitu přímé demokracie.

Mediální pozornosti neuniklo ani propojení tohoto hnutí s politickou stranou VV. Někteří členové VV kandidovali ve volbách 2013 právě na kandidátkách Úsvitu přímé demokracie. Tímto však propojení obou subjektů nekončí. Nejméně šest poslanců Úsvitu přímé demokracie si po volbách vybralo asistenty, kteří jsou buď členy VV, nebo s touto politickou stranou v minulosti spolupracovali. Například tajemník Úsvitu přímé demokracie Jan Zilvar pomáhal při tvorbě mediální obrazu VV a úzce spolupracoval také s V. Bártou. (Válková 2013: online) Lídr Úsvitu přímé demokracie T. Okamura však jakékoli propojení nebo dohody s VV odmítal.

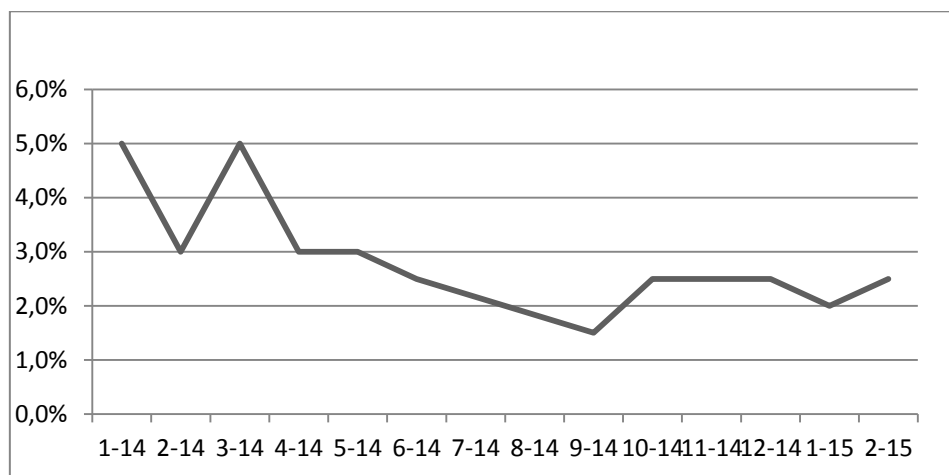
Od ledna 2014 docházelo k permanentnímu sestupu v podpoře voličů Úsvitu přímé demokracie. Dle volebních modelů CVVM je možné pozorovat snížení podpory tohoto hnutí až na úroveň 1,5 % (září 2014). Od června 2014 se pak jeho podpora poměrně stabilizovala na 2,5 %, viz tabulka č. 33.

Tabulka č. 33 – Vývoj podpory Úsvitu přímé demokracie

Období	Procentní zisk
Leden 2014	5 %
Únor 2014	3 %
Březen 2014	5 %
Duben 2014	3 %
Květen 2014	3 %
Červen 2014	2,5 %
Září 2014	1,5 %
Říjen 2014	2,5 %
Listopad 2014	2,5 %
Prosinec 2014	2,5 %
Leden 2015	2 %
Únor 2015	2,5 %

Zdroj: Autorka na základě dat CVVM

Graf č. 4 - Vývoj podpory Úsvitu přímé demokracie

Zdroj: Autorka na základě dat CVVM

5. 6. Srovnání voličských postojů tří skupin stran ve vybraných oblastech

Tato podkapitola se bude věnovat srovnání voličských postojů u tří typů stran ve vybraných oblastech. První skupinou stran budou současné parlamentní strany (ČSSD, KDU-ČSL, TOP 09 a KSČM). Druhou skupinu budou tvořit tzv. nové strany v PS PČR (Ano 2011 a Úsvit přímé demokracie). Třetí skupinou jsou strany ostatní, tedy ty, které ve volbách 2013 kandidovaly, ale nepodařilo se jim získat zastoupení. Srovnání těchto tří typů stran bude navazovat na podkapitoly věnující se charakteristikám voličské základny u obou zkoumaných politických subjektů. Strany budou srovnávány v postojích voličské základny k demokracii a v otázkách týkajících se voleb – zda účast ve volbách považují za povinnost nebo právo a zda sledovali volební kampaň.

Voliči tří typů stran se měli vyjádřit k tvrzení, zda je demokracie nejlepším způsobem vlády. Voliči parlamentních stran nejčastěji volili odpověď „rozhodně souhlasí“ (33,8 %). Voliči nových politických stran nejčastěji volili odpověď „spíše souhlasí“ (38,8 %), což byla také nejčastější odpověď u voličů ostatních stran (41,9 %).

Tabulka 34 – Demokracie je nejlepší způsob vlády

	Rozhodně souhlasí	Spíše souhlasí	Ani souhlasí, ani nesouhlasí	Spíše nesouhlasí	Rozhodně nesouhlasí	Neví	Celkem
Parlamentní strany	33,8 %	28,9 %	23,4 %	8,1 %	3,3 %	2,5 %	100 %
Nové strany	27,6 %	38,8 %	21,2 %	6,8 %	1,6 %	4 %	100%
Ostatní strany	25,8 %	41,9 %	19,4 %	6,5 %	0,8 %	5,6 %	100 %

Zdroj: Autorka na základě dat České volební studie 2013

V rámci druhého zkoumaného tvrzení si respondenti výzkumu měli vybrat, zda preferují demokracii nebo autoritářský režim. U všech tří typů stran je viditelná jasná dominance odpovědi, že „demokracie je lepší, než jakýkoli jiný systém“. Nejčastější byla tato odpověď u skupiny ostatních stran (66,1 %), následovaly nové strany (62,7 %) a parlamentní strany (58,1 %). Zajímavé je, že odpověď „za určitých okolností je autoritářský režim nebo diktatura lepší“ zvolilo 24,4 % voličů parlamentních stran. Tento postoj sice signalizuje, že by se tato skupina voličů za určitých okolností přiklonila k autoritářskému režimu nebo diktatuře, ale nejedná se o tzv. skupinu protestních voličů, spíše naopak.

Tabulka č. 35 – Demokracie nebo autoritářský režim

	demokracie je lepší než jakýkoli jiný systém	za určitých okolností je autoritářský režim nebo diktatura lepší	pro lidi jako já je jedno, jaký režim vlády existuje	Neví	Celkem
Parlamentní strany	58,1 %	24,4 %	14,5 %	3 %	100 %
Nové strany	62,7 %	17,3 %	12,9 %	7,2 %	100 %
Ostatní strany	66,1 %	19,4 %	10,5 %	4 %	100 %

Zdroj: Autorka na základě dat České volební studie 2013

Voliči se rovněž měli vyjádřit k tvrzení, zda jsou spokojeni s fungováním demokracie v ČR. U všech tří zkoumaných skupin stran byla nejčastější odpověď „spíše nespokojen“. Voliči parlamentních stran jsou nejméně spokojenou skupinou s fungováním demokracie v ČR, přesto vykazují nejvyšší podporu demokracii jako takové (viz tabulka č. 36 – Demokracie je nejlepší způsob vlády). Tito voliči tedy podporují demokratický systém skrze tradiční politické strany, ale zároveň jsou vůči těmto stranám kritičtí.

Tabulka č. 36 – Spokojenost s fungováním demokracie v ČR

	Velmi spokojen	Spíše spokojen	Spíše nespokojen	Velmi nespokojen	Neví	Celkem
Parlamentní strany	2,8 %	31,5 %	46,4 %	16,7 %	2,6 %	100 %
Nové strany	4,8 %	40 %	40,4 %	14 %	0,8 %	100 %
Ostatní strany	0 %	39 %	46,3 %	13 %	1,6 %	100 %

Zdroj: Autorka na základě dat České volební studie 2013

Druhá skupina vybraných otázek se týká voleb. Účast ve volbách u všech tří skupin voliči považují spíše za své právo, než povinnost. Volební účast jako povinnost pak vnímá 37,7 % voličů parlamentních stran, ale 22,4 % voličů nových stran. Je tak pravděpodobné, že volební účast voličů parlamentních stran bude stabilnější, než u voličů nových stran.

	Právo	Povinnost	Neví	Celkem
Parlamentní strany	60,9 %	37,7 %	1,5 %	100 %
Nové strany	76 %	22,4 %	1,6 %	100 %
Ostatní strany	71,8 %	25,8 %	2,4 %	100 %

Tabulka č. 37 – Volební účast

Zdroj: Autorka na základě dat České volební studie 2013

Poslední zkoumaným výrokem je, zda respondenti výzkumu sledovali volební kampaň. Voliči všech tří zkoumaných skupin stran nejčastěji deklarovali, že volební kampaň sledovali „ne moc pozorně“. Stejně tak u všech skupin byla druhá nejčastější odpověď, že sledovali volební kampaň „docela pozorně“.

Tabulka č. 38 – Sledoval volební kampaň

	Velmi pozorně	Docela pozorně	Ne moc pozorně	Vůbec ji nesledoval	Celkem
Parlamentní strany	9,4 %	35,9 %	45,5 %	9,2 %	100 %
Nové strany	6,4 %	39 %	41,8 %	12,7 %	100 %
Ostatní strany	7,8 %	35,7 %	44,5 %	11,9 %	100 %

Zdroj: Autorka na základě dat České volební studie 2013

6. Úspěch nových stran v dalších volbách

6. 1. Volby do Evropského parlamentu 2014

Volby do Evropského parlamentu (EP) se v České republice uskutečnily 23. a 24. května 2014. Volilo se celkem 21 europoslanců na pětileté volební období. Tyto volby provázela nebývale nízká volební účast – volit přišlo 18,2 % oprávněných voličů. Po Slovensku se jednalo o nejnižší volební účast v celé EU (Zenkner 2014: online). Volby do EP jsou tzv. volbami druhého řádu a tak je u nich očekávatelná nižší volební účast než například u parlamentních voleb. V ČR se v prvních (2004) i druhých (2009) volbách do EP pohybovala volební účast okolo 28 %. Pokles o dalších deset procent může signalizovat nezájem voličů o evropská témata a evropskou integraci jako takovou.

Politické hnutí Ano 2011 si dalo před volbami do EP 2014 jasný cíl – potvrdit svůj úspěch z říjnových sněmovních voleb. Lídrem kandidátky se stal lobbista Pavel Telička¹⁹. Politické hnutí Ano 2011 ve volbách také testovalo popularitu P. Teličky, který se měl stát kandidátem Ano 2011 na evropského komisaře. Na předních místech kandidátní listiny se pak objevily osobnosti jako Petr Ježek, Dita Charanzová, Martina Dlabajová nebo Ivan Jančárek. Až do desátého místa byli nominováni kandidáti bez politické příslušnosti. V březnu 2014 pak hnutí Ano 2011 oznámilo, že chce na úrovni EP spolupracovat s frakcí Aliance liberálů a demokratů pro Evropu (ALDE) (Lang 2014: online).

V předvolebním programu pro volby do EP hnutí Ano 2011 prosazovalo vizi stabilní a hospodářsky úspěšné Evropy, která by měla být našim hlavním národním zájmem. V kampani se pak objevovala témata jako ekonomika, finance, bezpečnost, posilování role EU ve světě nebo rozšiřování EU. (Program pro volby do EP Ano 2011: online) Tematicky se hnutí Ano 2011 drželo evropských témat.

---

¹⁹ Pavel Telička byl prvním českým eurokomisařem v EU.

Hnutí Úsvit přímé demokracie v lednu 2014 oznámilo, že v čele stranu do evropských voleb povede advokátka Klára Samková. Návrh této kandidátky překvapil odbornou veřejnost i část voličů tohoto hnutí. Voliči Úsvitu přímé demokracie se vymezovali vůči aktivitě Samkové při obhajobě Romů a kandidátka čelila také spekulacím o vlastním romském původu. Lídr hnutí T. Okamura se naopak K. Samkové zastával s tvrzením, že s K. Samkovou sdílí „stejný názor na základní demokratické principy a na fungování spravedlnosti v naší zemi“. (Euroactiv.cz 2014: online) Na předních místech kandidátní listiny se dále umístili například Roman Škrabánek, Kateřina Radostová nebo Jiří Luska. Všichni nominovaní kandidáti Úsvitu přímé demokracie byli bez politické příslušnosti.

V březnu 2014 Úsvit přímé demokracie představil svůj předvolební program. Mezi hlavní body programu patřilo prosazení referenda o přijetí eura, prohloubení společné obranné politiky, zpřísnění imigrační politiky, zjednodušení byrokratických struktur EU nebo vymezení se vůči regulacím EU. (Program pro volby do EP Úsvit přímé demokracie: online) Hnutí zveřejnilo patnácti bodový program, který byl rozdělen na dvě části – jsme pro a jsme proti. Oproti hnutí Ano 2011, jehož program byl proevropský, je program politického hnutí Úsvit přímé demokracie výrazně euroskeptický.

V květnu 2014 T. Okamura vyzval první kandidátku strany K. Samkovou k odstoupení z kandidatury. Důvodem se stala kauza, ve které K. Samková čelila podezření z podvodu – kandidátka měla pomoci skrytě oddlužit jistou společnost a obelhat tak Českou spořitelnu. (Česká televize 2014: online) K. Samková tak byla těsně před konáním voleb nahrazena v čele kandidátní listiny R. Škrabánkem.

Těsným vítězem voleb do EP se v ČR stalo politické hnutí Ano 2011, které získalo 16,1 % hlasů a čtyři mandáty. Na druhém místě s necelými 16 % hlasů se umístila TOP 09 a získala také čtyři mandáty. ČSSD se umístila na třetím místě se ziskem 14,1 % hlasů a čtyř mandátů. Do EP se dále dostali zástupci KSČM (tři mandáty), KDU-ČSL (tři mandáty), ODS (dva mandáty) a strany Svobodných občanů (jeden

mandát). Hnutí Úsvit přímé demokracie ve volbách propadlo – se ziskem 3,1 % se hnutí nepodařilo překročit uzavírací klauzuli a tak nedosáhlo ani na jeden mandát.

Politické hnutí Ano 2011 v těchto volbách sice zvítězilo, ale nejednalo se o nijak přesvědčivé vítězství. První tři politické subjekty získaly stejný počet mandátů. Z pohledu volebních výsledků na úrovni krajů hnutí Ano 2011 zvítězilo v šesti krajích (Jihočeském, Karlovarském, Ústeckém, Libereckém, Královehradeckém a Pardubickém). Lídr kandidátní listiny P. Telička získal třetí nejvyšší počet preferenčních hlasů (50 784). (Česká televize 2014b: online) Pro Úsvit přímé demokracie skončily evropské volby porážkou.

Tabulka č. 39 – Výsledky voleb do EP 2014

Politická strana	Zisk
Ano 2011	16,1 %
TOP 09	16 %
ČSSD	14,1 %
KSČM	11 %
KDU- ČSL	10 %
ODS	7,7 %
Strana svobodných občanů	5,2 %

Zdroj: Autorka na základě dat ČSÚ

6. 2. Komunální volby a senátní volby 2014

Komunální volby, tedy volby do obecních zastupitelstev se v ČR konaly 10. a 11. října 2014, souběžně s první kolem senátních voleb. V komunálních volbách se rozdělovalo přes 62 tisíc mandátů. Na volební výsledky v tomto typu voleb se dá dívat několika perspektivami – z pohledu celkového počtu obdržených hlasů, dle získaných mandátů, dle zisku ve velkých městech atp.

Při pohledu na volební výsledky dle počtu obdržených hlasů jasně v komunálních volbách zvítězilo hnutí Ano 2011, které získalo 14,6 % hlasů. Na druhém místě se umístila ČSSD s 12,7 % a třetí se celkově umístilo Sdružení nezávislých kandidátů s 11,7 % hlasů. Volební výsledky se trochu promění, když se podíváme na počty získaných mandátů. V počtech zastupitelů jasně zvítězilo Sdružení nezávislých kandidátů. Z parlamentních politických stran byla neúspěšnější KDU-ČSL. Politické hnutí Ano 2011 se umístilo mezi parlamentními stranami až na pátém místě, získalo 1600 zastupitelských křesel. Hnutí Úsvit přímé demokracie získalo pouhých 54 zastupitelů (647 837 hlasů). Z parlamentních subjektů je tak Úsvit přímé demokracie možné označit za nejméně úspěšnou stranu komunálních voleb 2014.

Politické hnutí Ano 2011 uspělo zejména v krajských a okresních městech, což byla také strategie tohoto hnutí (i vzhledem k nedostatku kandidátů). Ano 2011 upustilo od sestavování kandidátních listin v menších městech a obcích. Tato strategie se hnutí vyplatila – Ano 2011 vyhrálo volby v osmi krajských městech²⁰ a hlavním městě Praze. Ve zbývajících čtyřech²¹ krajských městech se Ano 2011 umístilo na druhém místě.

Hnutí Ano 2011 se sice stalo neúspěšnějším subjektem na úrovni velkým měst, ale po povolebních vyjednáváních také nejčastěji skončilo coby vítěz voleb v opozici. Ano 2011 se stalo součástí vládních koalic ve třech největších českých městech – Praze, Brně a Ostravě. Do opozice se pak dostalo například v Olomouci, Plzni nebo Přerově. (Kožíšek 2014: online)

V senátních volbách, jejichž první kolo se konalo souběžně s volbami do zastupitelstev obcí, se volila jedna třetina Senátu (tedy 27 mandátů). Nejvíce mandátů získala ČSSD (10) a druhé místo získala KDU-ČSL s pěti mandáty. Politické hnutí Ano 2011 do senátních voleb poslalo celkem 26 kandidátů, z nichž devět postoupilo do druhého kola. Celkem Ano 2011 získalo čtyři mandáty (ve volebních obvodech Louny,

---

²⁰ Brno, České Budějovice, Jihlava, Olomouc, Ostrava, Pardubice, Plzeň a Ústí nad Labem

²¹ Hradec Králové, Karlovy Vary, Liberec a Zlín

Praha 9, Trutnov a Ostrava – město). Ano 2011 nemohlo samostatně sestavit senátorský klub a tak jej vytvořilo s hnutím Severočeši.cz. Úsvit přímé demokracie nominoval 10 kandidátů, z nichž však žádný nepostoupil do druhého kola. Celkově tak hnutí nezískalo žádný mandát.

V senátních volbách 2014 bylo hnutí Ano 2011 třetím neúspěšnějším politickým subjektem, naopak Úsvit přímé demokracie propadl. Při pohledu na výsledky všech zkoumaných voleb vidíme, že politický subjekt Ano 2011 byl ve všech typech voleb úspěšný a své kandidáty tak dokázal prosadit jak v EP, Senátu tak i na úrovni obecních zastupitelstev. Velkým neúspěchem skončily všechny volby pro Úsvit přímé demokracie, který nezískal žádné zastoupení. V budoucnu je očekávatelné další posílení politického hnutí Ano 2011 a naopak velmi nejednoznačné je další působení Úsvitu přímé demokracie.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala novými stranami v PS PČR po volbách v roce 2013 – hnutím Ano 2011 a Úsvitem přímé demokracie. Cílem této práce bylo analyzovat nové politické subjekty z hlediska ideologie a programových východisek, postavení předsedy strany, členské základny a organizační struktury a charakteristik voličské základny. Pozornost byla věnována rovněž okolnostem vzniku a dalšího působení těchto subjektů.

V souvislosti s cílem práce byly stanoveny tyto hypotézy:

(H1) *Za úspěchem obou uskupení stojí jejich výrazný lídr (předseda strany), který přitahuje pozornost médií a veřejnosti.*

(H2) *Hnutí Úsvit přímé demokracie můžeme označit za extrémně pravicovou stranu.*

(H3) *Voličská základna obou zkoumaných subjektů se od sebe liší v charakteristikách, jako jsou pohlaví, věk, vzdělání nebo povolání.*

Teoretická část této práce vycházela z klasických teorií politických stran od G. Sartoriho, M. Duvergera, M. S. Lipseta, S. Rokkana a dalších významných politických vědců. V zahraničním i českém výzkumu je velmi málo prostoru věnováno analýze nových politických stran. Ze zahraničních autorů se tomuto tématu blíže věnuje A. Sikk a P. Lucardie. P. Lucardie představil svou koncepci, ve které nové strany rozdělil do tří skupin – proroků, očišťovatelů a mluvčích. A. Sikk na toto dělení navázal a přidal skupinu stran, které jsou poháněny „projektem novosti“. Tyto strany často prohlašují, že očistí politický život země (zejména od korupce). Tato charakteristika je typická pro Ano 2011 i Úsvit přímé demokracie. Z českých autorů se novými politickými stranami nejvíce zabývá L. Cabada²², který se věnuje tzv. stranám mezery. Ty lze rozdělit do několika podtypů – například strany jednoho tématu, strany jednoho

---

²² Je autorem několika textů a článků, které se věnují problematice stran mezery, a také vydal ucelenou publikaci s názvem Strany jednoho tématu ve střední Evropě.

použití, franšizové strany, mediální strany, atp. Politické hnutí Ano 2011 lze v rámci této typologie zařadit mezi strany firmy, mediální strany a strany protestu. Úsvit přímé demokracie pak mezi populistické strany protestu. Pro tuto práci byly z hlediska výchozí literatury nejzásadnější právě texty A. Sikka a L. Cabady. Dále byla tato diplomová práce vystavěna zejména na primárních zdrojích.

V rámci teoretické části byl zkoumán vývoj stranického systému v ČR od roku 1989. S prvním výrazným nástupem nových politických stran jsou spojeny volby 2010. Parlamentní zastoupení získaly dvě nové politické strany – TOP 09 a VV. Poslední parlamentní volby v roce 2013 přinesly další změny ve stranickém systému – došlo k propadu ODS, která získala pouhých 7,7 % hlasů. Druhé místo získala nová politická strana Ano 2011. Své zastoupení neobhájily VV, ale někteří její členové kandidovali za Úsvit přímé demokracie, který byl v těchto volbách také úspěšný.

V ČR je dlouhodobě pozorovatelná slabost výkonné moci, která je způsobena fragmentovaným a ideologicky polarizovaným stranickým systémem. Samotné politické strany mají problémy s vnitřní nesourodostí a nedisciplinovaností. Volební systém patří v ČR k nejstabilnějším v postkomunistickém regionu střední a východní Evropy – k jeho reformám či změnám nedochází tak často, jako v jiných zemích tohoto regionu.

Do úvodu analytické části byla zařazena kapitola věnující se volbám do PS PČR v roce 2013. Cestu k těmto předčasným volbám otevřela demise tehdejšího premiéra P. Nečase, která byla spojena s mediální a politickou kauzou, pro kterou se vžilo označení „kauza Nagyová“. Po odstoupení vlády P. Nečase byla v červenci 2013 jmenována úřednická vláda J. Rusnoka. Této vládě poslanci nevyslovili důvěru, ale přesto ji prezident M. Zeman nechal vládnout až do ledna 2014, kdy byla nahrazena novou koaliční vládou vzešlou z voleb 2013. Poslanci TOP 09, ČSSD, KSČM, VV a někteří nezařazení poslanci rozhodli v srpnu 2013 o rozpuštění PS PČR, aby tak umožnili konání předčasných voleb. Proti rozpuštění PS PČR se postavila pouze ODS.

Mezi předvolebními kampaněmi výrazně dominovala kampaň politického hnutí Ano 2011, které se z neznámého subjektu dokázalo propracovat až na pozici druhé nejsilnější strany. Na srpen 2013 mělo Ano 2011 naplánovanou seznamovací kampaň, která se vlivem okolností transformovala na kampaň předvolební. Ano 2011 tak bylo na volby dobře připraveno. Na její kampani pracovala celá řada zahraničních i českých odborníků (PSB, Campaigns). V centru kampaně byl lídr hnutí A. Babiš, jehož dominancí byli upozaděni také lídři krajských kandidátních listin. Celá předvolební kampaň Ano 2011 byla řízena centrálně z Prahy. Využito bylo také rozsáhlých výzkumů veřejného mínění, testování vizuálů a focus groups. Ano 2011 vedlo jednu z finančně nejnáročnějších kampaní, která stála více než 100 milionů korun. Nejvýraznějšími volebními slogany se stala hesla „*Nejsme jako politici, makáme*“ a „*Aby tu chtěly žít i naše děti.*“. Ano 2011 v kampani stavělo rovněž na podpoře veřejně známých osobností a realizována byla kontaktní kampaň včetně door-to-door kampaně. Hnutí rovněž vedlo kampaň také prostřednictvím internetu. Dobře pracovalo se sociálními sítěmi (Facebook, Twitter), kde využilo také placenou cílenou reklamu.

Stejně jako Ano 2011 i Úsvit přímé demokracie postavil svou kampaň zejména na svém lídrovi T. Okamurovi jako veřejně známé osobnosti. Této kampani předcházely předvolební kampaně T. Okamury do Senátu a na prezidentskou funkci. Mezi hlavní problémy kampaně Úsvitu přímé demokracie patřilo malé organizační zázemí a nedostatek lidských i finančních zdrojů. Z těchto důvodů se předvolební kampaň soustředila na nízkonákladové techniky – kontaktní kampaň, komunikaci na sociálních sítích, pořádání tiskových konferencí a účast v televizních debatách. Náklady na tuto kampaň nepřesáhly 17 milionů korun. Stejně jako Ano 2011 i Úsvit přímé demokracie postavil svou kampaň zejména na tématech korupce a vymezování se proti stávajícímu establishmentu. Hlavním sloganem se stalo heslo „*Konec bordelů a korupce.*“.

V centru předvolebních kampaní hnutí Ano 2011 i Úsvitu přímé demokracie stáli její lídři, kteří byli veřejně známými osobnostmi s širokou podporou. Z tohoto důvodu je možné potvrdit první hypotézu této práce

(Za úspěchem obou uskupení stojí jejich výrazný lídr /předseda strany/, který přitahuje pozornost médií a veřejnosti.).

Do PS PČR ve volbách 2013 proniklo sedm politických subjektů. Vítězem se stala ČSSD se ziskem 20,5 % hlasů, na druhém místě se překvapivě umístila nová strana Ano 2011 (18,7 %). Třetí místo získala KSČM se ziskem 14,9 % hlasů. 12 % hlasů získala TOP 09 a velký propad zaznamenala ODS se ziskem pouhých 7,7 % hlasů. Úsvit přímé demokracie se umístil na šestém místě se ziskem 6,9 % hlasů a znovu zastoupení v parlamentu získala také KDU-ČSL (6,8 % hlasů). Celkem v těchto volbách kandidovalo 23 politických subjektů, z nichž 16 bylo neúspěšných. Podíl propadlých hlasů byl 12,5 %, což je druhý nejvyšší počet propadlých hlasů v českých volbách. Volební účast byla 59,5 %, což je průměrná hodnota. Při analýze jednotlivých volebních krajů zjistíme, že nové politické strany nebyly úspěšné v hlavním městě Praze. Nejvyšší podporu měl Úsvit přímé demokracie ve Zlínském kraji (za tento volební obvod byl T. Okamura zvolen rovněž do Senátu) a Ano 2011 v Libereckém kraji. V čele nové vlády stanul premiér B. Sobotka (ČSSD) a byla tvořena koalicí ČSSD, Ano 2011 a KDU-ČSL. V opozici zůstaly KSČM, ODS, TOP 09 a Úsvit přímé demokracie.

Hnutí Ano 2011 bylo založeno v květnu 2012 a navázalo na občanské sdružení Akce nespokojených občanů, které vzniklo v roce 2011 z iniciace A. Babiše. Ano 2011 staví od svých počátků na výrazné postavě svého lídra A. Babiše, který byl v centru pozornosti rovněž v rámci předvolební kampaně. Toto hnutí se již jednou účastnilo senátních voleb (v roce 2012), ale jeho kandidáti nebyli úspěšní.

Ano 2011 se oficiálně nepřihlásilo k žádné politické ideologii a odmítalo také zařazení na pravolevé škále. Lídr A. Babiš do médií ale několikrát prohlásil, že je pro pravicové směřování této strany. Hnutí bylo vybudováno tzv. od shora dolů a to lidrem A. Babišem. Styl politiky, kterou Ano 2011 představuje, se dá označit jako „manažerská politika“ – chtějí efektivní vládu bez ideologického zaměření. V politickém programu dominuje vymezování se vůči stávající vládní garnituře a boj proti korupci.

Tímto vymezením Ano 2011 získalo řadu příznivců z řad protestních voličů i odpadlých podporovatelů tradičních parlamentních stran. Programová východiska hnutí Ano 2011 jsou obecného charakteru a nabízejí pouze obecná řešení. Program je ve srovnání s tradičními politickými stranami krátký a málo propracovaný. Ačkoli se toto hnutí oficiálně nepřihlásilo k žádné ideologii, nabízená řešení mají spíše levicový akcent.

Lídr hnutí A. Babiš má dominantní postavení v průmyslu (holding Agrofert) i v médiích (mediální skupina Mafra). Časopis Forbes jej v roce 2014 i 2015 označil za nevlivnější osobu českých médií. Předseda má v rámci hnutí silné postavení související i s jeho neformální silou. Stanovy hnutí Ano 2011 více než je obvyklé vymezují právě jeho pravomoci a funkce. A. Babiš byl také do února 2015 jediným členem úzkého vedení strany – byl předsedou, který kolem sebe neměl žádné místopředsedy. Ano 2011 se tak blížilo „straně jednoho muže“.

Členská základna hnutí Ano 2011 má rostoucí tendenci. Nejvyšší počet členů má hnutí v Jihomoravském kraji a nejméně v Královéhradeckém kraji. Členství v hnutí je poměrně striktně popsáno ve Stanovách. Kromě běžných podmínek musí žadatel o členství v hnutí Ano 2011 doložit spolu s přihláškou také doporučení příslušné místní organizace, prohlášení o bezdlužnosti, prohlášení o beztrestnosti, prohlášení o souhlasu se stanovami a morálním kodexem a životopis.

Organizační struktura hnutí není ve stanovách věnována velká pozornost. To může svědčit o snaze centralizovat celé hnutí a posílit tak centrální orgány na úkor nižších orgánů. Ano 2011 zřizuje místní, oblastní a krajské organizace. V únoru 2015 fungovalo 14 krajských organizací, 90 oblastních organizací a 171 místních organizací. Nejrozvinutější organizační strukturu lze nalézt ve Středočeském kraji a naopak nejméně rozvinutou organizační strukturu má kraj Královéhradecký.

Nejvyšším orgánem hnutí je celostátní Sněm, který se koná jednou za dva roky. Statutárním orgánem je předsednictvo, které řídí činnost celého hnutí a jedná jeho jménem. Skládá se z předsedy, prvního místopředsedy,

až čtyř místopředsedů a dalších až osmi členů. Nejvyšším orgánem hnutí mezi zasedání Celostátního sněmu je Výbor hnutí. Nezávislým kontrolním orgánem je Kontrolní komise a jako nezávislý rozhodčí a smírčí orgán působí Rozhodčí a smírčí komise. Stranické orgány s celostátní působností kopírují tradiční rozvržení vnitřní organizační struktury politických stran.

Tato diplomová práce se zaměřila také na charakteristiky voličské základny. Ty byly zjišťovány na základě dat z České volební studie 2013. Socio-ekonomické charakteristiky voličů hnutí Ano 2011 jsou následující: mezi voliči mírně převažují ženy (53 %), průměrný volič tohoto hnutí je ve věku 25 až 34 let, má středoškolské vzdělání, žije ve městě, je v manželství a pracuje jako zaměstnanec na plný úvazek s čistým příjmem mezi 10 tisíc až 14 999 českých korun. 52 % respondentů má osobní čistý příjem do 15 tisíc korun českých. Tito voliči nedosahují výše průměrné mzdy v ČR a jedná se tak spíše o nízkopříjmové skupiny.

Voliči rovněž odpovídali na otázky týkající se voleb a voličského rozhodování. Voliči hnutí Ano 2011 nejčastěji v předcházejících volbách v roce 2010 volili ČSSD (29 %) a naopak nejméně KSČM (0,8 %). V rámci otázky týkající se sledování volební kampaně voliči nejčastěji odpovídali, že ji nesledovali moc pozorně (43 %). Voliči hnutí Ano 2011 za nejdůležitější téma v těchto volbách označili korupci (15 %) a voleb se nejčastěji účastnili z důvodu nespokojenosti a touhy po změně (44 %). Touha po změně byla také nejčastěji zmiňovaným důvodem pro volbu konkrétní strany (36 %) spolu s nejlepším programem (36 %). Nejčastěji se pro volbu konkrétní strany voliči hnutí Ano 2011 rozhodli několik dní před volbami (37 %). Dá se tedy předpokládat, že na tyto voliče měla vliv právě úspěšná předvolební kampaň.

V třetí části charakteristik voličské základny hnutí Ano 2011 se tato diplomová práce věnovala postojům k demokracii. Voliči Ano 2011 jednoznačně podporují demokracii, jako nejlepší způsob vlády a rovněž se přiklánějí k tvrzení, že demokracie je nejlepší způsob vlády (65,2 %). Tito voliči jsou však výrazně nespokojeni s fungováním demokracie v ČR (spíše nespokojeno je 45,6 % a velmi nespokojeno je 9,3 %). Tyto údaje

korelují s odpověďmi respondentů na otázky týkající se voleb a voličského rozhodování.

V koaliční vládě získalo Ano 2011 šest ministerských postů. K některým ministrům měl před jejich jmenováním výhrady prezident M. Zeman – jednalo se například o A. Babiše nebo M. Stropnického. První obměnu na ministerských postech hnutí Ano 2011 přinesla nominace Věry Jourové na evropskou komisařku (zastávala funkci ministryně pro místní rozvoj). Do března 2015 byli v koaliční vládě vyměněni celkem tři ministři, všichni za hnutí Ano 2011. Kromě ministryně V. Jourové byli z postu odvoláni také A. Prachař (ministr dopravy) a H. Válková (ministryně spravedlnosti). A. Babiš byl v souvislosti s těmito změnami opozicí kritizován za svou manažerskou neschopnost.

Úsvit přímé demokracie byl založen v červnu 2013 a ve svém názvu měl původně také jméno svého lídra T. Okamury. K odstranění jména zakladatele došlo v červnu 2014 a vedení strany tuto změnu vysvětlovalo tím, že je strana již dostatečně etablovaná a nepotřebuje tak odkazovat k osobě lídra. Název hnutí byl inspirován knihou ekonoma P. Kohouta – Úsvit – Kritika politického systému a návrh nové Ústavy pro Českou republiku.

Politický program hnutí je stejně jako program hnutí Ano 2011 krátký a strohý. V jeho úvodu hnutí požaduje „zásadní ústavní, politické a legislativní změny“. V programu Úsvit přímé demokracie staví zejména na kritice stávajících vládních elit a nenabízí žádná konkrétní řešení. V programu i vyjádřeních zejména lídra T. Okamury lze nalézt postoje, které jsou v rozporu s otevřeným politickým systémem. Častá jsou rasistická vyjádření vůči Romům a hnutí se rovněž negativně vymezuje vůči Islámu. Z těchto důvodů je potvrzena druhá hypotéza této práce (*Hnutí Úsvit přímé demokracie můžeme označit za extrémně pravicovou stranu.*)

Od založení tohoto politického hnutí stojí v jejím čele T. Okamura, který je stejně jako A. Babiš veřejně známou osobností. T. Okamura patřil v období okolo voleb v roce 2013 také k nejdůvěryhodnějším osobnostem

dle výzkumů veřejného mínění. Stanovy Úsvitu přímé demokracie přisuzují lídrovi hnutí silnější postavení, než je běžné u dalších politických stran.

Úsvit přímé demokracie se neopírá o členskou základnu - počet členů strany je devět. Z tohoto důvodu musely být doplněny kandidátní listiny o podporovatele a členy jiných politických stran – například VV. Takto nízký počet členů popírá demokratické základy hnutí a výrazně také posiluje roli předsedy. Ve Stanovách strany jsou členům věnovány dvě části, ale nijak se nevěnují procesu přijímání nových členů ani náležitostem přihlášky do strany. Naopak pozornost je ve Stanovách věnována možnostem zastavení členství nebo vyloučení ze strany.

Mezi ústřední orgány Úsvitu přímé demokracie patří Konference (nejvyšší orgán hnutí), Výkonný tajemník hnutí, předsednictvo, Revizor a Rozhodčí komise. Ve Stanovách nejsou zmiňovány nižší organizační subjekty (například na krajské nebo oblastní úrovni). Zastupování v regionech je nahrazována poslaneckými kanceláři. Vnitrostranická demokracie fakticky neexistuje a veškerou moc drží v rukou předseda strany. Stanovy Úsvitu přímé demokracie jsou stejně jako stanovy hnutí Ano 2011 krátké a nepropracované (ve srovnání s tradičními stranami).

I u Úsvitu přímé demokracie tato práce zkoumala charakteristiky členské základny. Mezi voliči Úsvitu přímé demokracie převažují muži (60 %). Průměrný volič tohoto hnutí má 25 až 34 let (26 %), je středoškolsky vzdělaný (s i bez maturity celkem 74 %), žije v menším městě (44 %), je v manželství (44 %), je zaměstnán na plný úvazek (49 %) a má osobní čistý příjem mezi 10 tisíci až 20 tisíci českých korun. Při srovnání se socio-ekonomickou charakteristikou voličů hnutí Ano 2011 byla třetí hypotéza této práce vyvrácena (*Voličská základna obou zkoumaných subjektů se od sebe liší v charakteristikách, jako jsou pohlaví, věk, vzdělání nebo povolání.*). Průměrní voliči hnutí Ano 2011 i Úsvitu přímé demokracie jsou spíše mladší, mají středoškolské vzdělání, žijí ve městech, v manželství, jsou zaměstnáni na plný úvazek a mají nižší příjem, než je průměrná mzda v ČR. Jedná se tak často o nespokojené nízkopříjmové skupiny obyvatel, které inklinují k podpoře různých

protestních nebo extrémistických politických subjektů. Vzhledem k výsledkům analýzy této diplomové práce můžeme Ano 2011 i Úsvit přímé demokracie označit za protestní politické strany.

Ve volbách v roce 2010 voliči Úsvitu přímé demokracie nejčastěji volili stranu VV (36 %). Vysoké procento voličů také volilo jiné, než parlamentní strany (14 %). Stejně jako u hnutí Ano 2011, i voliči tohoto hnutí nejčastěji deklarovali, že volební kampaň sledovali ne moc pozorně (38 %). Za nejdůležitější téma voleb v roce 2013 respondenti výzkumu označili problémy volebního a ústavního systému (9 %). Nejčastější odpovědí na tuto otázku ale bylo, že neumí nejdůležitější téma voleb posoudit (14 %). 43 % voličů Úsvitu přímé demokracie pak za konkrétní důvod účasti ve volbách označilo nespokojenost se současnou situací. Nejčastěji se tito voliči ke konkrétní straně přiklonili kvůli nejlepšímu programu (42 %). Pro volbu této strany se její voliči ve stejné míře rozhodli v období několika dnů před volbami, několika týdny před volbami a několika měsíců před volbami.

Většina voličů (přes 50 %) Úsvitu přímé demokracie souhlasí s tvrzením, že demokracie je nejlepší způsob vlády a více než polovina rovněž souhlasí s tvrzením, že demokracie je lepší než jakýkoli jiný systém vlády. 40 % voličů pak deklarovalo, že je spíše spokojeno s fungováním demokracie v ČR.

Úsvit přímé demokracie byl ve zkoumaném období aktivní opozicí – zejména lídr hnutí T. Okamura se často vyjadřoval k vládní politice i všeobecnému dění. Tomuto hnutí se nepodařilo prosadit hlavní bod svého programu – zavedení všeobecného referenda. Od ledna 2014 také docházelo k permanentnímu poklesu v podpoře tohoto politického subjektu – v únoru 2015 byla podpora Úsvitu přímé demokracie 2,5 %.

V další podkapitole této práce byly srovnávány postoje voličů tří skupin stran v oblastech podpory demokracie a sledování volební kampaně. První skupiny tvoří parlamentní strany po volbách v roce 2013, druhou nové strany (tedy Ano 2011 a Úsvit přímé demokracie) a třetí skupinu tvoří strany ostatní (tedy ty, které kandidovaly, ale nezískaly zastoupení). U všech

tří skupin stran je u voličů viditelná podpora demokracie – kladně se vyjadřovali k tvrzení, že demokracie je nejlepší způsob vlády. Neutrální stanovisko k tomuto tvrzení nejčastěji vyjadřovali voliči parlamentních stran (23,4 %). Voliči všech tří skupin stran rovněž ve většině případů souhlasí s tvrzením, že demokracie je nejlepší způsob vlády. Nejčastější odpovědí na otázku spokojenosti s demokracií v ČR byla u všech tří skupin odpověď „spíše nespokojen“. U otázek týkajících se demokracie vidíme velice podobné postoje voličů u všech tří typů stran.

Velmi podobné odpovědi v rámci všech tří skupin stran jsou viditelné také u otázky týkající se sledování volební kampaně. Nejčastější odpovědí tvrdí, že volební kampaň nesledovali moc pozorně. Voliči všech tří skupin stran se také shodují na tom, že volební účast je spíše jejich právem než povinností.

Poslední část této diplomové práce se věnovala úspěchu nových stran v dalších volbách. Jako první byly zkoumány volby do EP v roce 2014. Lídrem politického hnutí Ano 2011 byl P. Telička. Cílem hnutí bylo potvrdit svůj úspěch z říjnových voleb. Ano 2011 má k EU pozitivní postoj a v rámci svého programu se věnovalo evropským tématům. Úsvit přímé demokracie do čela své kandidátky postavil K. Samkovou, ta však byla kritizována ze strany voličů tohoto hnutí. Kvůli skandálu ohledně podezření z podvodu byla nakonec K. Samková z čela kandidátky odvolána (několik týdnů před volbami). Úsvit přímé demokracie je značně euroskeptický a ve svém programu požadoval například referendum o přijetí eura, zpřísnění imigrační politiky, atp. Vítězem voleb do EP se stalo hnutí Ano 2011 (16,1 % hlasů), naopak Úsvit přímé demokracie propadl a nezískal žádný mandát. Vítězství hnutí Ano 2011 nebylo příliš přesvědčivé – na druhém místě se umístila TOP 09 s 16 % hlasů.

Komunální a senátní volby konané na podzim 2014 přinesly další potvrzení pro Ano 2011 – to zvítězilo v komunálních volbách dle počtu hlasů (14,6 %), dle počtu získaných mandátů se však umístilo mezi parlamentními stranami až na pátém místě. Důvodem je, že Ano 2011 vytvořilo kandidátní listiny zejména ve velkých městech, kde bylo také

nejúspěšnější. Naopak Úsvit přímé demokracie v komunálních volbách neuspěl a hnutí získalo pouze 54 zastupitelů.

Politické hnutí Ano 2011 nominovalo do senátních voleb v roce 2014 26 kandidátů, z nichž pouze devět postoupilo do druhého kola. Nakonec hnutí získalo čtyři mandáty. Ano 2011 bylo v Senátních volbách třetím nejúspěšnějším subjektem. Úsvit přímé demokracie nominoval do senátních voleb 10 kandidátů, ale žádný z nich nepostoupil ani do druhého kola volby. Hnutí tak nezískalo žádný mandát.

Ano 2011 bylo ve volbách do EP, Senátu i v komunálních volbách schopno prosadit své kandidáty a bylo tak úspěšné. Naopak velkými neúspěchy skončily všechny volby pro Úsvit přímé demokracie, který nezískal zastoupení v Senátu ani EP. V budoucnu je očekávatelné další posílení hnutí Ano 2011 a naopak velmi nejednoznačné je další působení Úsvitu přímé demokracie.

Vznik nových politických stran a hnutí se projevil v posledních letech nejen v ČR, ale napříč celou Evropou. Je tedy otázkou pro další zkoumání, nakolik jsou tyto nové strany produktem například vnitřní krize českého stranického systému a na kolik se jedná o širší proces. Nové politické strany vznikající po celé Evropě mohou například produktem světové finanční krize, která začala v roce 2008 a u voličů vyvolala nedůvěru vůči stávajícím politickým stranám.

Oblast výzkumu nových politických stran by měla být dále v politické vědě rozvíjena. Jelikož se v ČR nejednalo o první případ, kdy nové politické strany pronikly až na parlamentní půdu, bylo by vhodné zaměřit další výzkum na společné znaky všech nových politických stran v českém stranickém systému.

Prameny a literatura

Brunclík, Miloš. 2014. „Co jsou úřednické kabinetů a za jakých okolností vznikají? Česká republika v mezinárodním srovnání.“ *Acta Politologica* 6 (1): 1–23.

Cabada, Ladislav, Karel, Vodička. 2007. *Politický systém České republiky*. Praha: Portál.

Cabada, Ladislav. 2013. *Strany jednoho tématu ve střední Evropě*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.

Cabada, Ladislav. 2014. „Strany mezery v České republice a ve střední Evropě: náčrt možností a limitů politologického výzkumu.“ In Lebeda, Tomáš a kol. *O komparativní politologii a současné české politice*. Praha: Karolinum.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) Sociologického ústavu AV ČR (www.cvvm.soc.cas.cz).

Česká televize. 2013. „Rusnok je bez důvěry a pravice bez sto jedničky.“ (online) (25. 2. 2014) Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/237351-rusnok-je-bez-duvery-a-pravice-bez-stojednicky/>.

Česká televize. 2014a. „Samková prý obelhala banku, v čele kandidátky hnutí Úsvit končí.“ (online) Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/272403-samkova-pry-obelhala-banku-v-cele-kandidatky-hnuti-usvit-konci/> (12. 3. 2015).

Česká televize. 2014b. „Výsledky voleb EP 2014.“ (online) Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/evropske-volby/vysledky-voleb-ep-2014/> (20. 3. 2015).

Česká televize. 2015a. „Úvodní projev Andreje Babiše na sněmu hnutí ANO.“ (online) Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/nejnovejsi-video/303191-uvodni-projev-andreje-babise-na-snemu-hnuti-ano/> (10. 3. 2015).

Česká televize. 2015b. „Babiš nejmocnější osoba tuzemské mediální sféry.“ (online) Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/303070-babis-nejmocnejsi-osoba-tuzemske-medialni-sfery/> (2. 2. 2015).

Česká televize. 2015c. „Bude líp? Jak se z ANO stala těžká váha české politiky.“ (online) <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/303087-bude-lip-jak-se-z-ano-stala-tezka-vaha-ceske-politiky/> (1. 3. 2015).

Česká televize. 2015d. „Třetí ministr Ano končí, opozice viní Babiše z manažerské neschopnosti.“ (online)

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/301214-treti-ministr-ano-konci-opozice-vini-babise-z-manazerske-neschopnosti/> (15. 3. 2015).

Česká volební studie 2013.

Dvořáková, Vladimíra. 2008. *Základní modely demokratických systémů*. Praha: Oeconomica.

Euroactiv.cz 2014. *Samková se voličům Úsvitu nelíbí, Okamura ji hájí*. (online) Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/evropske-volby-2009/clanek/kandidatura-samkove-se-volicum-usvitu-nelibi-podle-okamury-je-ale-spickovou-pravnickou-011487> (14. 3. 2015).

E15.cz. 2013. *Nejdražší předvolební kampaň: ANO utratilo přes sto milionů*. (online) Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/nejdrazsi-predvolebni-kampan-ano-utratilo-pres-sto-milionu-1038544> (25. 2. 2015).

E15. 2014. *Průzkum: nejvhodnějším kandidátem na post eurokomisaře je Telička*. (online) Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/pruzkum-nejvhodnejsim-kandidatem-na-post-eurokomisare-je-telicka-1087565> (3. 2. 2015).

Fiala, Petr, Maxmilián, Strmiska. 2009. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal.

Forbes.com. 2015. „Profil Andreje Babiše“. (online) Dostupné z: <http://www.forbes.com/profile/andrej-babis/> (3. 3. 2015).

Hanáček, Vladimír. 2010. *Typologie českého stranického systému po roce 1989*. (online). Dostupné z: <http://www.e-polis.cz/clanek/typologie-ceskeho-stranickeho-systemu-po-roce-1989.html> (31. 1. 2015).

Hanley, Sean. 2011. „Dynamika utváření nových politických stran v České republice v letech 1996-2010: hledání možných příčin politického zemětřesení.“ In *Sociologický časopis* 47(1): Pp. 115–136.

Hanley, Sean, Allan, Sikk. 2014. *The Rise of Liberal Populism in Central and Eastern Europe? Using QCA to understand the Emergence of Anti-Establishment Reform Parties*. (online) Dostupné z: <http://ecpr.eu/filestore/paperproposal/05ba6eec-d00f-4e68-9f86-15044e69155c.pdf> (28. 12. 2014).

Hloušek, Vít. 2005. „Česko“. In: Strmiska, Maxmilián, Vít, Hloušek, Lubomír, Kopeček, Roman Chytilék. 2005. *Politické strany moderní Evropy*. Praha: Portál.

Hloušek, Vít, Lubomír, Kopeček. 2010. *Politické strany. Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada.

Hodgkin, Thomas. 1961. *African Political Parties*. Londýn: Penguin.

Ignazi, Pietro. 2006. *Extreme Right Parties in Western Europe*. Oxford University Press.

Jarmara, Tomáš. 2011. *Politické strany: kapitoly z teorie a praxe politických stran*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.

Kálal, Jan. 2014. „Ano je pravicová strana se sociálním cítěním, řekl Babiš.“ *Echo24.cz* (online) Dostupné z: <http://echo24.cz/a/w6Ux7/ano-je-pravicova-strana-se-socialnim-citenim-rekl-babis> (5. 3. 2015).

Klíma, Michal. 1998. *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha: Radix.

Kohout, Pavel. 2012. *Úsvit. Kritika politického systému a návrh nové Ústavy pro Českou republiku*. Příbram: Pistorius & Olšanská.

Kohoutek, Jiří. 2011. *Proměny politických stran ve střední Evropě*. Praha: Nezávislé centrum pro studium politiky.

Kolmaš, Michal. 2013. „Nejefektivnější kampaň na sociálních sítích měly ANO a Úsvit“. *Česká televize* (online) Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/media-it/internet/247909-nejefektivnejsi-kampan-na-socialnich-sitich-mely-ano-a-usvit/> (2. 3. 2015).

Komínek, Karel, Linda, Kožušníková, Marcela, Králíková, Alžběta, Králová, Pavel, Šíma a kol. 2014. *Volební kampaně 2013*. Brno: Institut politického marketingu.

Kopecký, Josef. 2010. „Vláda získala důvěru. Nečas slíbil reformy, pak mluvila už jen opozice.“ *iDnes.cz*. (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/vlada-ziskala-duveru-necas-slibil-reformy-pak-mluvila-uz-jen-opozice-lis-/domaci.aspx?c=A100810_144430_domaci_kop (20. 2. 2015).

Kopecký, Josef. 2012. „Ministerstvo vnitra vyřadilo kandidáty z přímé volby prezidenta.“ (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/ministerstvo-vnitra-vyradilo-kandidaty-z-prime-volby-prezidenta-p99-/domaci.aspx?c=A121123_114054_domaci_kop (20. 2. 2015).

Kopecký, Josef. 2013a. „Nečas dá v pondělí demisi, ODS chce vládnout dál s jiným premiérem.“ *iDnes.cz*. (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/necas-poda-demisi-0el-/domaci.aspx?c=A130616_222742_domaci_kop (20. 2. 2015).

Kopecký, Josef. 2013b. „Okamura zakládá vlastní politické hnutí.“ *iDnes.cz* (online) Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/okamura-zaklada-vlastni->

[politicke-hnuti-fdw-/domaci.aspx?c=A130429_220029_domaci_kop](http://www.idnes.cz/2015/02/24/politicke-hnuti-fdw-/domaci.aspx?c=A130429_220029_domaci_kop) (24. 2. 2015).

Kopecký, Josef. 2014a. „Sobotka nevyužije třicet dnů, o vládě se rozhodne 18. února.“ *iDnes.cz* (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/o-duvere-vlade-rozhodne-snemovna-18-unora-fff-/domaci.aspx?c=A140204_152324_domaci_kop (2. 3. 2015).

Kopecký, Josef. 2014b. „Sobotka má hotovou sestavu vlády, teď s ní míří za prezidentem.“ *iDnes.cz* (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/gremium-cssd-o-personalnim-slozeni-vlady-flj-/domaci.aspx?c=A140103_080903_domaci_kop (15. 1. 2015).

Kopecký, Josef. 2014c. „Štěch s Hamáčkem mluvili se Zemanem o jménech do vlády.“ *iDnes.cz* (online) http://zpravy.idnes.cz/stech-s-hamackem-mluvili-se-zemanem-o-jmenech-do-vlady-p0y-/domaci.aspx?c=A140107_161755_domaci_kop (15. 1. 2015).

Kopecký, Josef. 2014d. „Vláda odmítá Okamurův návrh, aby téměř o všem mohlo být referendum.“ *iDnes.cz* (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/vlada-odmitla-okamuruv-narh-na-obecne-referendum-f6p-/domaci.aspx?c=A140226_110311_domaci_kop (9. 3. 2015).

Kožíšek, Jakub. 2014. „Na většině radnic je o vedení rozhodnuto. Ano je vítězem i poraženým.“ *Česká televize*. (online) Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/293454-na-vetsine-radnic-je-o-vedeni-rozhodnuto-ano-je-vitezem-i-porazenym/> (23. 3. 2015).

Krause, Kevin. 1996. „Systém politických stran v České republice, demokracie a volby roku 1996“. In *Sociologický časopis* 32(4): 423–438.

Kroupa, Jiří. *Základy politického systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita.

Kubát, Michal. 2004. „Politici aktéři – zájmové skupiny a politické strany“. Pp. 216–241. In: Cabada, Ladislav, Michal, Kubát a kol. *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia.

Kubát, Michal. 2013. *Jaký volební systém pro Českou republiku?* (online). Dostupné z: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1889/jaky-volebni-system-pro-ceskou-republiku> (25. 1. 2015).

Kubát, Michal, Tomáš, Lebeda. 2014. *O komparativní politologii a současné české politice*. Praha: Karolinum.

Kupka, Petr, Michal, Mocht'ak. 2014. „Aféra Nagygate mezi korupcí a organizovaným zločinem: korupční sítě a jejich možný vliv na kvalitu demokracie v České republice“. *Středoevropské politické studie* 16 (4): 237–263.

Křeč, Luboš. 2012. „Andrej Babiš: podnikatelé mně fandí, ale bojí se, že se jim to vymstí.“ *iHned.cz* (online) Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/politika/c1-56863400-andrej-babis-podnikatele-mne-fandi-ale-boji-se-ze-se-jim-to-vymsti> (25. 2. 2015).

Lang, Václav. 2014. „Babišovo ANO chce spolupracovat s Aliancí evropský liberálů.“ *Novinky.cz* (online) Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/329589-babisovo-ano-chce-spolupracovat-s-alianci-evropskych-liberalu.html> (21. 3. 2015).

Lebeda, Tomáš, Miroslav, Novák. 2004. *Volební a stranické systémy. ČR v mezinárodním srovnání*. Pelhřimov: Aleš Čeněk.

Lebeda, Tomáš. 2007. „Volební systém a voličské rozhodování.“ In Lebeda, Tomáš, Lukáš, Linek, Pat, Lyons, Klára, Vlachová et al. *Volby a voliči 2006*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Lidovky.cz. 2014a. „Ministr dopravy Antonín Prachař končí. Má ho nahradit šéf Skansky.“ (online) Dostupné z: http://www.lidovky.cz/prvni-zmena-ve-vlade-ministr-dopravy-antonin-prachar-rezignoval-phg-/zpravy-domov.aspx?c=A141112_090651_in_domov_jzl (5. 2. 2015).

Lidovky.cz. 2014b. „Okamura popřel romský koncentrák. Hanebnost na úrovni zločinu, reagují politici.“ (online) Dostupné z: http://www.lidovky.cz/hanebnost-na-urovni-zlocinu-rika-kalousek-k-okamurovo-popreni-holocaustu-1tg-/zpravy-domov.aspx?c=A140803_120959_in_domov_sk (15. 1. 2015).

„Líp už bylo.“ *Českatelevize.cz*. 8. 4. 2014. (video) Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/214411058250608/video/> (26. 2. 2015).

Lucardie, Paul. 2000. „Prophets, Purifiers and Prolocutors: Towards a Theory on the Emergence of New Parties.“ *Party Politics* 6 (2): 175–185.

Němec, Jan. 2012. „Stát se musí řídit jako firma, tvrdí miliardář Babiš.“ *Aktualne.cz* (online) Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/stat-se-musi-ridit-jako-firma-tvrdi-miliardar-babis/r~i:article:760923/> (26. 2. 2015).

Nováček, Petr. 2013. „Boj o Lidový dům zdrží vznik vlády. Velkým hráčům to nevadí.“ *iDnes.cz* (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/komentar-petra-novacka-k-povolebnimu-vyjednavani-fvj-/domaci.aspx?c=A131031_1994034_domaci_jw (3. 3. 2015).

Novák, Miroslav. 1997. *Systémy politických stran*. Praha: Slon.

Novák, Miroslav. 1999. „Utváření stranického systému v českých zemích. Analýza dosavadních trendů a výhledy do budoucna.“ In *Politologický časopis* 2/99: 133–145.

Novák, Miroslav. 2012. *Úvod do studia politiky*. Praha: Slon.

Oficiální webové stránky politické strany Ano 2011 (www.anobudelip.cz).

Oficiální webové stránky politické strany TOP 09 (www.top09.cz).

Oficiální webové stránky politické strany Úsvit přímé demokracie (www.hnutiusvit.cz).

Okamura, Tomio. 2011. *Umění vládnout*. Praha: Fragment.

Okamura, Tomio. 2013. *Umění přímé demokracie*. Praha: Fragment.

Pokorný, Jakub. 2013. „Ano mění program za pochodu. Vylepšujeme, brání změny Babiš.“ *iDnes.cz* (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/babisovo-ano-stale-meni-program-d35-/domaci.aspx?c=A131022_201923_domaci_zt (2. 3. 2015).

Pokorný, Jakub. 2014. „Sobotka a Babiš svedou boj o výběr českého eurokomisaře.“ *iDnes.cz* (online) http://zpravy.idnes.cz/sobotka-a-babis-svedou-boj-o-vyber-ceskeho-eurokomisare-pi3-/domaci.aspx?c=A140209_183939_domaci_zt (3. 1. 2015).

Priority. 2013. Hnutí Ano 2011.

Program hnutí Úsvit přímé demokracie. 2013.

Program pro volby do EP. 2014. Ano 2011.

Program pro volby do EP. 2014. Hnutí Úsvit přímé demokracie.

Programová východiska. 2013. Hnutí Ano 2011.

PS PČR. 2013. „59. Schůze, 6. Hlasování, 20. Srpna 2013. Návrh k usnesení návrhu prezidentu k rozpuštění Poslanecké sněmovny.“ (online) Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=58296&l=cz> (25. 2. 2015).

Rejstřík politických stran a politických hnutí. MV ČR.

Robejšek, Petr. 2014. „Ideologie pro Babiše.“ *Aktualne.cz* (online) Dostupné z: <http://blog.aktualne.cz/blogy/petr-robejsek.php?itemid=23979> (26. 2. 2015).

Sartori, Giovanni. 2001. *Srovnávací ústavní inženýrství*. Praha: Slon.

Sartori, Giovanni. 2005. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Sikk, Allan. 2005. „How Unstable? Volatility and the Genuinely New Parties in Eastern Europe.“ *European Journal of Political Research* 44 (3): 391–412.

Sikk, Allan. 2009. *Parties and Populism*. (online) Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/ssees/docs/research-publications-documents/cepsi-working-papers/parties-and-populism.pdf> (28. 12. 2014).

Stanovy politického hnutí Ano 2011.

Stanovy politického hnutí Úsvit přímé demokracie.

Strmiska, Maxmilián, Vít, Hloušek, Lubomír, Kopeček, Roman Chytilík. 2005. *Politické strany moderní Evropy*. Praha: Portál.

Šedo, Jakub. 2007. *Vývoj volebních systémů v postkomunistických zemích*. Praha: Centrum pro studium demokracie.

Šíma, Pavel. 2014. „Úsvit – sázka na Tomia, přímou demokracii a líbivý slogan.“ In: Komínek, Karel, Linda, Kožušníková, Marcela, Králíková, Alžběta, Králová, Pavel, Šíma a kol. 2014. *Volební kampaně 2013*. Brno: Institut politického marketingu.

Týden.cz. 2012. „Exkluzivní žebříček Týdne: známe 111 nejbohatších Čechů.“ (online) Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/10-nejbohatsi-cechu-a-slovaku-vede-kellner-se-125-miliardami_249205.html#.VPwg5vmG92s (15. 1. 2015).

Týden.cz. 2015. „Válková: Rezignace není mé svobodné rozhodnutí.“ (online) Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/valkova-rezignace-neni-me-svobodne-rozhodnuti_333564.html#.VQRw7o6G92s (15. 3. 2015).

Vaca, Jan. 2014. „Babiš byl jako spolupracovník StB evidován neprávem, rozhodl soud.“ *iDnes.cz* (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/babis-vyhral-spor-o-to-zda-byl-vedomym-spolupracovnikem-stb-pl0-domaci.aspx?c=A140626_133254_domaci_wlk (5. 2. 2015).

Válková, Hana. 2012. „Babiš v čele nového politického hnutí.“ *iDnes.cz* (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/babis-v-cele-noveho-politickeho-hnuti-dwu-domaci.aspx?c=A120801_125833_domaci_hv (26. 2. 2015).

Válková, Hana. 2013. „Úsvit a VV spojují asistenti i číslo mobilu. Náhoda, tvrdí Okamura.“ *iDnes.cz* (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/usvit-navazuje-na-veci-verejne-vita-barty-fgm-domaci.aspx?c=A131213_134746_domaci_hv (10. 3. 2015).

Válková, Hana. 2014a. „Poslanci podpořili služební zákon a splnili tak Zemanovu podmínku.“ *iDnes.cz* (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/sluzebni-zakon-ve-snemovne-cssd-babis-zeman-fes-domaci.aspx?c=A140122_101444_domaci_hv (15. 1. 2015).

Válková, Hana. 2014b. „Počet členů ANO strmě roste, Okamurův Úsvit zamrzl na devíti členech.“ *iDnes.cz* (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pocty-clenu-politickych-stran-usvit-dvs-domaci.aspx?c=A140409_171109_domaci_hv (10. 1. 2015)

Volební výsledky ČSÚ (www.volby.cz).

Výzva Ano 2011.

Zenkner, Petr. 2014. *Výsledky voleb do EP. Kolik kdo získal?*. (Online) Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/24147/clanek/vysledky-voleb-do-ep-kolik-kdo-ziskal/#> (15. 3. 2015).

Zkrácený program. Hnutí Ano 2011.

Životopis Tomia Okamury. 2015. (online) Dostupné z: <http://www.tomio.cz/zivotopis.htm> (20. 3. 2015).

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 – Média vlastněná A. Babišem	53
Obrázek č. 2 – Počet členů hnutí Ano 2011 v krajích ČR (únor 2015)	55

Seznam grafů

Graf č. 1 – Volební model 21. října 2013	39
Graf č. 2 – Volební účast	46
Graf č. 3 – Vývoj počtu členů hnutí Ano 2011	55
Graf č. 4 – Vývoj podpory Úsvitu přímé demokracie	80

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Štěpné linie Lipset a Rokkan	20
Tabulka č. 2 – Typologie nových politických stran	23
Tabulka č. 3 – Počet politických stran zastoupených v PS PČR	32
Tabulka č. 4 – Výsledky voleb do PS PČR 2013	43
Tabulka č. 5 – Propadlé hlasy	44
Tabulka č. 6 – Volební účast	45
Tabulka č. 7 – Volební podpora stran ve volebních krajích	46
Tabulka č. 8 – Organizační struktura hnutí Ano 2011 (únor 2015)	58
Tabulka č. 9 – Pohlaví Ano 2011	60
Tabulka č. 10 – Věk Ano 2011	61
Tabulka č. 11 – Vzdělání Ano 2011	61
Tabulka č. 12 – Typ sídla Ano 2011	61
Tabulka č. 13 – Rodinný stav Ano 2011	61
Tabulka č. 14 – Osobní čistý příjem Ano 2011	62
Tabulka č. 15 – Kterou stranu volil (2010) Ano 2011	62
Tabulka č. 16 – Sledování volební kampaně Ano 2011	63
Tabulka č. 17 – Účast ve volbách Ano 2011	63
Tabulka č. 18 – Demokracie je nejlepší způsob vlády Ano 2011	64
Tabulka č. 19 – Demokracie nebo autoritářský režim Ano 2011	64
Tabulka č. 20 – Spokojenost s fungováním demokracie Ano 2011	65
Tabulka č. 21 – Pohlaví Úsvit přímé demokracie	74
Tabulka č. 22 – Věk Úsvit přímé demokracie	74
Tabulka č. 23 – Vzdělání Úsvit přímé demokracie	74
Tabulka č. 24 – Typ sídla Úsvit přímé demokracie	75
Tabulka č. 25 – Rodinný stav Úsvit přímé demokracie	75

Tabulka č. 26 – Osobní čistý příjem Úsvit přímé demokracie	75
Tabulka č. 27 – Kterou stranu volil (2010) Úsvit přímé demokracie	76
Tabulka č. 28 – Sledování volební kampaně Úsvit přímé demokracie	76
Tabulka č. 29 – Účast ve volbách Úsvit přímé demokracie	77
Tabulka č. 30 – Demokracie je nejlepší způsob vlády Úsvit přímé demokracie	78
Tabulka č. 31 – Demokracie nebo autoritářský režim Úsvit přímé demokracie	78
Tabulka č. 32 – Spokojenost s fungováním demokracie Úsvit přímé demokracie	78
Tabulka č. 33 – Vývoj podpory Úsvitu přímé demokracie	80
Tabulka č. 34 – Demokracie je nejlepší způsob vlády	81
Tabulka č. 35 – Demokracie nebo autoritářský režim	82
Tabulka č. 36 – Spokojenost s fungováním demokracie	83
Tabulka č. 37 – Volební účast	83
Tabulka č. 38 – Sledování volební kampaně	84
Tabulka č. 39 – Výsledky voleb do EP	87

Abstrakt

Nové politické strany po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2013: Ano 2011 a Úsvit přímé demokracie

Tato diplomová práce se zabývá problematikou nových stran. Zkoumány jsou Ano 2011 a Úsvit přímé demokracie, tedy nové strany v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky po volbách v roce 2013. První, teoretická část práce, se zabývá teorií politických stran (definice politické strany, funkce politických stran, teorie vzniku stran, stranické systémy) a politickým systémem České republiky s důrazem na stranický a volební systém. Druhá, analytická část této diplomové práce, analyzuje parlamentní volby v roce 2013 a hlavně se věnuje dvěma zmíněným politickým subjektům. Zkoumány jsou okolnosti vzniku těchto stran, jejich ideologie a programová východiska, členská základna a organizační struktura, postavení předsedy strany a charakteristika jejich voličské základny. Voličská základna je charakterizována na základě dat z České volební studie 2013. Analyzován je rovněž úspěch těchto stran v dalších volbách - do Evropského parlamentu 2014, komunálních volbách 2014 a senátních volbách 2014.

Klíčová slova: Ano 2011, Andrej Babiš, Úsvit přímé demokracie, Tomio Okamura, nové politické strany, parlamentní volby 2013, Česká republika

Abstract

The New Political Parties After the Czech General Election 2013:

The Ano 2011 and the Usvit Prime Demokracie

This thesis deals with the issue of new political parties. There are two of them profoundly examined, the ANO 2011 and Usvit Prime Demokracie; newly elected parties in the Czech Chamber of Deputies after the General Election 2013. At first, the theoretical section of the work concerns the theory of political parties, which is being represented by the definition of a political party, and the political party function, theory of parties, party systems; and indeed the political system of the Czech Republic with an emphasis on parties and the Czech electoral system. The second so called analytical part of this thesis analyzes the General Election 2013 and mainly stresses two political entities as mentioned. The thesis investigates the origin circumstances of these two parties, their ideology and basics of their electoral platform, and the membership, organizational structure, and also the position of chairman with the characteristics of their electoral base. The constituency and its data are fundamentally based on the Czech Electoral Study 2013. Furthermore, there is inquired the success of these parties in the next elections to come – to the European Parliament in 2014, and in the process of the municipal and senatorial election in 2014.

Keywords: Ano 2011, Andrej Babiš, Usvit prime demokracie, Tomio Okamura, new political parties, general election 2013, Czech republic

Anotace

Jméno a příjmení autora:	Bc. Veronika Bajerová
Název katedry a fakulty:	Katedra politologie a evropských studií Filozofická fakulta
Název práce:	Nové politické strany po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2013: Ano 2011 a Úsvit přímé demokracie
Vedoucí práce:	Doc. Mgr. Pavel Šaradín, Ph.D.
Počet znaků:	159 962
Počet příloh:	0

Klíčová slova:

Ano 2011, Andrej Babiš, Úsvit přímé demokracie, Tomio Okamura, nové politické strany, parlamentní volby 2013, Česká republika

Tato diplomová práce se zabývá problematikou nových stran. Zkoumány jsou Ano 2011 a Úsvit přímé demokracie, tedy nové strany v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky po volbách v roce 2013. První, teoretická část práce, se zabývá teorií politických stran (definice politické strany, funkce politických stran, teorie vzniku stran, stranické systémy) a politickým systémem České republiky s důrazem na stranický a volební systém. Druhá, analytická část této diplomové práce, analyzuje parlamentní volby v roce 2013 a hlavně se věnuje dvěma zmíněným politickým subjektům. Zkoumány jsou okolnosti vzniku těchto stran, jejich ideologie a programová východiska, členská základna a organizační struktura, postavení předsedy strany a charakteristika jejich voličské základny. Voličská základna je charakterizována na základě dat z České volební studie 2013. Analyzován je rovněž úspěch těchto stran v dalších volbách - do Evropského parlamentu 2014, komunálních volbách 2014 a senátních volbách 2014.